

Forord

Sociale ydelser 2009 er en håndbog i store dele af arbejdsmarkeds- og sociallovgivningen. Den giver hjælp til at besvare de spørgsmål, man både privat og erhvervsmæssigt kan have, når man skal danne sig et overblik over de offentlige ydelser.

Håndbogen er opdelt i temaer, der svarer til de situationer, man som borger naturligt tænker i. Det gør det nemt at finde det emne, som man søger oplysning om. I slutningen af hvert emne er der henvisning til love og paragraffer samt oplysning om, hvor man kan henvende sig, hvis man vil vide mere.

Nyt i år er, at reglerne om social sikring af udlændinge i Danmark og danskere i udlandet har fået et selvstændigt afsnit: "Social sikring over landegrænser".

Bogen afsluttes med et omfangsrigt stikordsregister.

Alle takster gælder pr. 1. januar 2009.

Redaktionen

Nyttige hjemmesider:

www.retsinfo.dk

- her kan man finde alle lovtekster. Hjemmesiden opdateres dagligt af ministerier og Folketinget

www.borger.dk

- genvejen til det offentlige med oplysninger om samfundsforhold og myndigheder, hvor man kan lave vejledende beregninger på forskellige sociale ydelser og kan ansøge om enkelte ydelser

www.vfm.dk

- den sociale portal, hvor man kan finde oplysninger om Velfærdsministeriets område

www.forsikringogpension.dk/Pensionsoplysningen

- Pensionsoplysningen beskriver pensionsforhold generelt og indeholder bl.a. en ordbog over pensionsbegreber og fagudtryk

www.pensionsinfo.dk – her kan man se værdien af egne pensioner

Sociale ydelser 2009
af socialrådgiverne Inger Kæregaard,
Lis Vilhof, Mette Koustrup, Pia Karlsen
og Anne-Björg Agersund
samt en række
medarbejdere i forsikrings- og
pensionserhvervet

Forsikring & Pension,
Amaliegade 10, 1256 København K

43. udgave, 1. oplag, 2009

Oplag: 30.000

© Forlaget Forsikring
Varenummer: 42 150 000

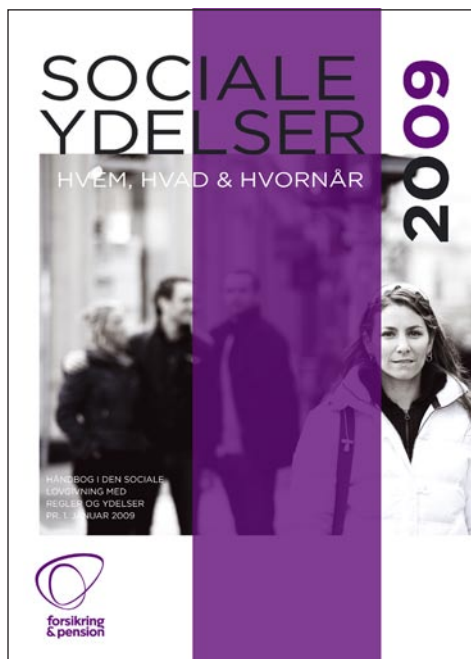
Fotos: Scanpix
Tryk: Quickly Tryk A/S

ISSN 0107-5047
ISBN 978-87-91980-18-3

Redaktionen er afsluttet den 15. januar 2009

Sociale ydelser 2009 forhandles i løssalg
i boghandler.

Et klik med musen på teksten i indholdsfortegnelsen fører direkte frem til det ønskede tekststed. Du kan også bruge fritekstsøgningen "Søg" til at finde det, du søger.

Indhold

Arbejdsmarked og uddannelse	4	Familie og bolig	92
Arbejdsløshedsdagpenge	4	Dagpenge ved fødsel og adoption	92
Kontanthjælp	11	Børnetilskud	97
SU – Statens Uddannelsesstøtte	17	Børnefamilieydelse	100
		Børnebidrag	101
		Boligstøtte	103
Social sikring over landegrænser	21		
Sygdom og arbejdsskade	27	Ældre	108
Arbejdsskade	27	Efterløn	108
Arbejdsevnet metode	40	Folkepension	121
Sygedagpenge	42	ATP og SP	129
Offentlige sundhedsydelse		Lønmodtagernes Dyrtidsfond	133
og rejsesygesikring	54	Ydelse til pensionister m.fl.	135
Hjælp til alvorligt syge og handicappede	60		
Revalidering	67		
Fleksjob	73	Stikordsregister	138
Førtidspension	81		

Arbejdsløshedsdagpenge

Arbejdsløshedsforsikringen er frivillig for lønmodtagere og selvstændige. Forsikringsordningen administreres af de statsanerkendte arbejdsløsheds-kasser, der ifølge loven har til formål at sikre medlemmerne økonomisk kompensation for tab af indtægt i tilfælde af arbejdsløshed.

Arbejdsløshedsdagpenge og statsanerkendt arbejdsløsheds-kasse forkortes her i bogen til a-dagpenge og a-kasse. Regelsættet for arbejdsløshedsforsikring er et stort og kompliceret område. Derfor indeholder kapitlet kun de overordnede regler. Yderligere oplysninger fås hos a-kassen eller Arbejdsdirektoratet.

Generelle regler	side 4
Specielt for lønmodtagere	side 8
Specielt for selvstændige	side 9

Højeste a-dagpenge udgør i 2009

	Kr. pr. dag	Kr. pr. uge	Kr. årligt
Fuldtidsforsikrede	725	3.625	188.500
Deltidsforsikrede	483	2.415	125.580
Dimittendsats/mindstesats (fuldtidsforsikrede)	595	2.975	154.700
Dimittendsats/mindstesats (deltidsforsikrede)	396	1.980	102.960

GENERELLE REGLER

Man skal være medlem af en a-kasse for at få udbetalt a-dagpenge. A-dagpenge udbetales bagud. A-dagpenge er almindelig skattepligtig indkomst. Der skal betales ATP-bidrag, men ikke arbejdsmarkedsbidrag.

Medlemskab af a-kasse

Personer mellem 18 og 63 år har ret til at blive optaget som medlemmer, hvis de kan dokumentere, at de:

- har bopæl og ophold i Danmark, bortset fra Grønland og Færøerne
- er beskæftiget som lønmodtager med lønnet arbejde
- har gennemført en erhvervmæssig uddannelse af mindst 18 måneders varighed eller en erhvervsgrunduddannelse, når a-kassen modtager skriftlig ansøgning om optagelse senest 2 uger efter uddannelsens afslutning
- udøver selvstændig erhvervsvirksomhed eller
- deltager i ægtefællens selvstændige erhvervsvirksomhed
- aftjener værnepligt eller er ansat på værnepligtstilsvarende vilkår
- udøver kommunalt hverv som borgmester, rådmand, udvalgsformand eller er medlem af Folketinget, regeringen eller Europa-Parlamentet.

Personer, der har afsluttet en erhvervmæssig uddannelse af mindst 18 måneders varighed, har dog ret til optagelse, selv om de ikke er fyldt 18 år.

Når man optages i a-kassen, kan man vælge mellem fuldtids- eller deltidsforsikring. En deltidsforsikring skal ændres til en fuldtidsforsikring, hvis man som time-, uge- eller 14-dageslønnen inden for 12 uger har haft over 360 løntimer. Eller hvis man som månedslønnen har haft over 390 løntimer inden for 3 måneder.

Som selvstændig erhvervsdrivende kan man kun fuldtidsforsikres.

Betingelser for at få a-dagpenge

Medlemskabets varighed

Retten til a-dagpenge kræver som hovedregel 1 års medlemskab af en a-kasse.

Lærlinge og nyuddannede, der har gennemført en erhvervmæssig uddannelse, der er mindst 18 måneder, opnår ret til a-dagpenge 1 måned efter uddannelsens afslutning. Det kræver, at de er meldt ind i a-kassen inden 2 uger efter uddannelsens afslutning.

Beskæftigelseskrav

Retten til a-dagpenge er betinget af, at man har haft arbejde som lønmodtager eller har drevet selvstændig virksomhed i væsentligt omfang i sammenlagt mindst 52 uger inden for de sidste 3 år. For deltidsforsikrede er kravet sammenlagt 34 uger inden for de sidste 3 år. Kun arbejde i medlemsperioder medregnes. Hvis der ydes offentligt løntilskud til arbejdet, kan denne arbejdsperiode ikke medregnes.

Rådighed

Det er en betingelse for at få udbetalt a-dagpenge, at man er rask og står til rådighed for arbejdsmarkedet, samt at man er tilmeldt og har kontakt til jobcenteret.

Hvor længe kan man få a-dagpenge?

Man kan højst modtage a-dagpenge i sammenlagt 4 år inden for en periode på 6 år (dagpengeperioden). Hvis man ikke har opbrugt retten til dagpenge i dagpengeperioden, får man ret til en ny dagpengeperiode, hvis man på ny opfylder det ovenfor nævnte beskæftigelseskrav.

Hvis man har opbrugt retten til a-dagpenge, kan man generhverve retten, hvis man som fuldtidsforsikret kan dokumentere, at man har været i beskæftigelse i fagets fulde sædvanlige arbejdstid i sammenlagt mindst 26 uger inden for de sidste 3 år. Eller hvis man i en tilsvarende periode har udøvet selvstændig erhvervsvirksomhed i væsentligt omfang. For deltidsforsikrede er kravet 17 uger inden for de sidste 3 år.

Særlige regler for 50-54-årige

Selv om dagpengeretten er opbrugt, har personer over 50 år ret til efterløn. Det sker, hvis de ved fortsat indbetaling af medlems- og efterlønsbidrag kan opfylde anciennitetskravet for ret til efterløn ved det fyldte 60. år.

Er retten til a-dagpenge opbrugt, efter man er fyldt 55 år, kan retten dog bevares, indtil man kan gå på efterløn, hvis man er fyldt 54 år senest den 31. december 2006 og kan opfylde anciennitetskravet for ret til efterløn ved det fyldte 60. år.

Medlemmer, der er fyldt 60 år, har efter sammenlagt 6 måneders ledighed ret og pligt til at tage imod tilbud efter beskæftigelsesindsatsloven.

Retten til dagpenge ophører ved udgangen af den måned, hvor man fylder 65 år.

Rettigheder og pligter i dagpengeperioden

Der kan kun udbetales dagpenge til personer, som er til rådighed for arbejdsmarkedet.

Det er en betingelse for at være til rådighed, at man:

- er aktivt arbejdssøgende og tilmeldt som arbejdssøgende i jobcenteret
- kan og vil overtage arbejde med dags varsel
- kan og vil deltage i kontaktførelse og tilbud efter beskæftigelsesindsatsloven
- afgiver nødvendige oplysninger til jobcenteret, så der kan formidles arbejde og gives tilbud efter beskæftigelsesindsatsloven, herunder har et fyldestgørende cv i jobbanken
- kan og vil deltage i de samtaler, som a-kassen indkalder til.

Fradrag for indtægter i ledighedsperioden

Hovedreglen er, at der fradrages for arbejde i a-dagpengene på grundlag af det antal arbejdstimer, man har i ledighedsperioden. Det gælder også, selv om arbejdet er uden for normal arbejdstid, ulønnet eller på helligdage. Der fradrages i a-dagpengene på grundlag af det antal arbejdstimer, man har haft inden for en uge.

Der modregnes også for løbende udbetalinger af pensioner, der er led i et tidligere ansættelsesforhold. Fradraget sker ved, at indtægten divideres med en omregningssats på 195,05 kr. Dagpengene nedsættes med det beregnede antal timer.

Arbejdsfri indtægter

Arbejdsfri indtægter har som hovedregel ingen indflydelse på a-dagpengenes størrelse.

Ikke berettiget til a-dagpenge

I en række tilfælde kan der ikke udbetales a-dagpenge, fordi man ikke er til rådighed for arbejdsmarkedet. Det gælder, når man f.eks. er:

- omfattet af strejke eller lockout
- syg
- frihedsberøvet (i fængsel) eller unddrager sig frihedsberøvelse
- forsørget på institution
- ved at aftjene værnepligt eller unddrager sig den
- under uddannelse
- under ophold i udlandet.

Selvforskyldt ledig

Man mister retten til a-dagpenge i 3 uger, bl.a. hvis man uden gyldig grund:

- afslår et rimeligt arbejde
- afslår et rimeligt arbejde, mens man deltager i et tilbud
- ikke medvirker til udarbejdelse af eller afslår et tilbud efter en jobplan
- ophører med et tilbud efter en jobplan
- opsiger sit arbejde.

Man er også selvforskyldt ledig og mister retten til a-dagpenge, hvis man opsiges af årsager, man selv er skyld i.

Hvis man udebliver fra samtaler/møder i jobcenteret eller a-kassen 2 gange inden for 12 måneder, er man selvforskyldt ledig.

Hvis man bliver selvforskyldt ledig 2 gange inden for 12 måneder, mister man dagpenge retten.

For igen at få ret til a-dagpenge skal man som fuldtidsforsikret have været beskæftiget i fagets fulde sædvanlige arbejdstid i mere end 300 timer inden for 10 uger. Som deltidsforsikret skal man have arbejdet i mindst 150 timer inden for 10 uger. Som selvstændig skal man i mindst 26 uger uafbrudt have udøvet selvstændig virksomhed i væsentligt omfang.

A-dagpenge i forbindelse med førtidspension

Hvis der er påbegyndt en sag om førtidspension, eller hvis man modtager førtidspension, er retten til a-dagpenge begrænset til en periode på sammenlagt 12 måneder inden for de seneste 18 måneder. Forudsætningen er, at dagpengebetingelserne i øvrigt er opfyldt, herunder også rådighedskravet.

Feriedagpenge

Har man ikke optjent fuld ret til ferie med feriegodtgørelse eller løn, kan man evt. få udbetalt feriedagpenge i det resterende antal dage, man vil afholde ferie. Forudsætningen er:

- at man har optjent ret til et antal dage med feriedagpenge
- at man er i et arbejdsforhold som lønmodtager eller er ledig
- at man er berettiget til a-dagpenge i tilfælde af ledighed de pågældende dage.

Man optjener ret til feriedagpenge bl.a. på grundlag af perioder i optjeningsåret, dvs. kalenderåret forud for ferieåret, hvor a-kassen har udbetalt ydelser bortset fra efterløn, eller hvis en kommune har udbetalt dagpenge i forbindelse med sygdom eller fødsel. Har man fået ydelser svarende til a-dagpenge ved fuld ledighed i hele optjeningsåret forud for ferieåret, har man optjent ret til 25 dage med feriedagpenge. I øvrige tilfælde sker der en forholdsmæssig beregning af optjeningen.

Der gælder særlige regler for dimittender, der er optaget i en a-kasse på grundlag af en uddannelse.

Kombinationsforsikring

Er man både lønmodtager og har selvstændig virksomhed og er beskæftiget i hvert forhold imellem 15 og 30 timer pr. uge, kan man blive kombinationsforsikret. Hermed kan man efter 1 års kombinationsforsikring få a-dagpenge i en begrænset periode ved ledighed fra virksomheden. Det er også muligt at få a-dagpenge ved ledighed fra lønarbejde, mens man fortsætter med den selvstændige virksomhed.

SPECIELT FOR LØNMODTAGERE			
Fuldtidsforsikrede			
A-dagpengene udgør 90 pct. af den hidtidige arbejdsindtægt efter fradrag af arbejdsmarkedsbidrag – dog højst:			
	Kr. om dagen	Kr. om ugen	Kr. om året
	725	3.625	188.500
Deltidsforsikrede			
For deltidsforsikrede udgør a-dagpengene højst 2/3 af a-dagpengene for fuldtidsforsikrede:			
	Kr. om dagen	Kr. om ugen	Kr. om året
	483	2.415	125.580
Personer, der har gennemført en erhvervmæssig uddannelse af mindst 18 måneders varighed samt værnepligtige			
	Kr. om dagen	Kr. om ugen	Kr. om året
	595	2.975	154.700

Beregning

Individuel dagpengesats

Første gang, man skal have a-dagpenge, beregnes satsen på grundlag af arbejdsfortjenesten i de sidste 12 ugers/3 måneders beskæftigelse, hvor der har været et antal løntimer, der mindst svarer til 2/3 af fuld overenskomstmæssig arbejdstid. Der kan aldrig udbetales et højere beløb end den højeste a-dagpengesats.

Dimittendsats

Hvis man har ret til a-dagpenge, men ikke opfylder betingelserne for at få beregnet en individuel dagpengesats, får man udbetalt a-dagpenge med dimittendsatsen på 82 pct. af højeste dagpengesats.

Mindstesats

Hvis en beregning viser, at lønmodtageren ville være berettiget til en mindre sats end mindstesatsen på 82 pct. af højeste dagpengesats, udbetales mindstesatsen, hvis vedkommende:

- er fuldtidsforsikret
- i de seneste 3 år forud for ledighedens indtræden har været medlem af en a-kasse og
- i samme periode har været i fuld beskæftigelse som lønmodtager/selvstændig.

Supplerende a-dagpenge

Arbejder man som lønmodtager mindre end fuld sædvanlig arbejdstid, kan der udbetales supplerende a-dagpenge efter nærmere regler. Supplerende a-dagpenge udbetales med den individuelle a-dagpengesats.

Supplerende dagpenge kan højst udbetales i 30 uger inden for 104 uger. Retten til supplerende dagpenge kan generhverves.

A-dagpengegodtgørelse fra arbejdsgiver

En arbejdsgiver skal betale a-dagpengegodtgørelse for 1., 2. og 3. ledighedsdag til en lønmodtager, der er medlem af en a-kasse, hvis lønmodtageren bliver ledig som følge af afskedigelse, hjemsendelse, ophør af opgave og tidsbestemt akkord eller lignende.

Arbejdsgiverens pligt til at betale a-dagpengegodtgørelse gælder kun, hvis lønmodtageren har været beskæftiget hos arbejdsgiveren svarende til fuld overenskomstmæssig arbejdstid i 2 uger inden for de sidste 4 uger før arbejdsophør.

Godtgørelsens størrelse

A-dagpengegodtgørelse udgør pr. dag et beløb svarende til den højeste dagpengesats.

Ved ledighed på 4 timer og derunder betales en halv a-dagpengegodtgørelse på 363 kr. Ved ledighed over 4 timer betales en hel a-dagpengegodtgørelse på 725 kr.

SPECIELT FOR SELVSTÆNDIGE

A-dagpenge udbetales ved ledighed på grundlag af den selvstændiges hidtidige arbejdsfortjeneste.

For at kunne få a-dagpenge som selvstændig skal det personlige arbejde i virksomheden være ophørt mere end midlertidigt. Det kan ske ved overdragelse eller lukning samt bortforpagtning eller udlejning af mere end 5 års varighed.

Der gælder undtagelsesregler, hvis man udtræder af virksomheden, og den videreføres af ægtefællen eller en medejer. En række specielle betingelser skal være opfyldt, for at man anses for berettiget til a-dagpenge. Der kan normalt ikke udbetales a-dagpenge de første 3 uger efter ophør af selvstændig virksomhed (karensperiode). I visse tilfælde kan der dog udbetales dagpenge allerede efter den første uge.

A-kassen kan oplyse om reglerne.

Beregning

Individuel sats

Beregningen af a-dagpengesatsen sker med udgangspunkt i gennemsnittet af indtægten i de to bedste hele regnskabsår, der er afsluttet inden for de seneste 5 år umiddelbart forud for ledigheden og i medlemsperioden. Det er virksomhedens årsindtægt, der er udgangspunktet for beregningen. Årsindtægten opgøres på grundlag af overskud/underskud og nedsættes med en procentsats svarende

til arbejdsmarkedsbidraget. Der kan aldrig udbetales et højere beløb end den højeste a-dagpengesats.

Mindstesats

Er arbejdsfortjenesten af en sådan størrelse, at den selvstændige under normale omstændigheder ville være berettiget til en meget lav a-dagpengesats, kan man få udbetalt mindstesatsen.

Mindstesatsen er på 595 kr. om dagen. Det svarer til 82 pct. af højeste a-dagpengesats. For at få udbetalt mindstesatsen skal man:

- have drevet selvstændig virksomhed i væsentligt omfang i mindst 3 sammenhængende hele regnskabsår forud for ledigheden
- i samme tidsrum have været fuldtidsforsikret medlem af en a-kasse.

Har der været et overskud, der giver grundlag for beregning af en højere a-dagpengesats end mindstesatsen, har man ret til dette større beløb. Dokumentationen skal fremlægges for a-kassen senest 6 måneder efter, at man er blevet ledig.

Klagemuligheder

Man kan klage over en a-kasses afgørelse til direktøren for Arbejdsdirektoratet. Klagen skal inden 4 uger sendes til den pågældende a-kasses hovedledelse, der – hvis man ikke efter fornyet vurdering får medhold – skal videresende klagen til direktøren.

Klager over direktørens afgørelse kan inden 4 uger indbringes for:
Arbejdsmarkedets Ankenævn, Amaliegade 25, Postboks 9080, 1022 København K.
Tlf. 33 41 12 00.

Henvi sning til love og paragraffer

Lovbekendtgørelse nr. 975 af 26. september 2008 om arbejdsløshedsforsikring m.v.

Yderligere oplysninger

Man kan få mere at vide om arbejdsløshedsforsikring hos den enkelte a-kasse eller hos:
Arbejdsdirektoratet, Stormgade 10, Postboks 1103, 1009 København K.
Tlf. 38 10 60 11. www.adir.dk.

Kontanthjælp

Dette afsnit omhandler mulighederne for kontanthjælp til forsørgelse. I afsnittet beskrives hovedreglerne for ledige på kontanthjælp.

Herudover gennemgås mulighederne for hjælp i særlige tilfælde til enkeltudgifter, sygebehandling og medicin samt efterlevelseshjælp ved ægtefælle/samlevers død.

Satser i 2009

Hvis man er forsørger og er:

Fyldt 25 år	12.629 kr. pr. måned
Under 25 år med eget barn i hjemmet	12.629 kr. pr. måned
Under 25 år med bidragspligt over for barn/børn – maks. hjælp inkl. tillæg	12.629 kr. pr. måned

Hvis man er ikke-forsørger og er:

Fyldt 25 år	9.505 kr. pr. måned	
Kvinde under 25 år fra 12. graviditetsuge	9.505 kr. pr. måned	
Ung under 25 år, udeboende	6.124 kr. pr. måned	eller nedsat hjælp 5.177 kr.
Ung under 25 år, hjemmeboende	2.956 kr. pr. måned	eller nedsat hjælp 2.574 kr.

Kontanthjælpen ydes efter faste takster. Størrelsen af hjælpen er afhængig af alder, hvor lang tid man har modtaget kontanthjælp, og om man har børn, som man forsørger i eget hjem. Hjælpen er skattepligtig. Der er et loft for, hvor meget der i alt kan udbetales i kontanthjælp, særligt tillæg og boligsikring. Dette loft træder i kraft efter 6 måneder. Man kan få nærmere oplysning herom i kommunen. Blanket til ansøgning om kontanthjælp kan udfyldes via hjemmesiden www.borger.dk. Det kræver, at man har en digital signatur.

Betingelser

For at få kontanthjælp skal man opfylde 3 betingelser. Der skal være tale om, at man;

- har ændringer i sine forhold (også kaldet en social begivenhed) f.eks. skilsmisse, tab af forsørger, langvarig sygdom eller arbejdsløshed. Her er tale om udefrakommende ændringer, som man ikke har kunnet forudse.
- ikke er i stand til at skaffe den nødvendige forsørgelse. Ægtefæller har gensidig forsørgelsespligt.
- ikke får dækket det økonomiske behov på anden vis, f.eks. ved at tage arbejde eller bruge af formue.

Udlændinge fra Norden og EU kan modtage kontanthjælp, når de ankommer til Danmark, hvis de opfylder en række betingelser. Udlændinge fra andre lande kan først få kontanthjælp, når de har opholdt sig i Danmark i over 7 år. Kontakt kommunen om de nærmere regler.

300-timersreglen

Ægtepar, der har fået hjælp i sammenlagt 2 år, skal kunne vise tilknytning til arbejdsmarkedet. Ankestyrelsen har fundet (principafgørelse A-1-08), at 300-timersreglen ikke fandt anvendelse, hvor ægtefællen til en kontanthjælpsmodtager var i ordinært og ustøttet arbejde. Det forventes, at 300-timers reglen ændres.

Starthjælp

Udlændinge, der ikke kommer fra Norden og EU, og som har opholdt sig i Danmark i mindre end 7 år ud af de sidste 8 år, kan ikke få kontanthjælp. Det gælder også danske statsborgere, der har opholdt sig i et land uden for EU. De skal i stedet søge om start-hjælp. Starthjælpen er væsentlig lavere end kontanthjælpen. Kontakt kommunen om de nærmere regler.

Introduktionsydelse

Udlændinge, der kommer fra lande uden for Norden og EU f.eks. som flygtninge, kan få introduktionsydelse de første 3 år. Det er en betingelse, at de deltager i et 3-årigt introduktionsprogram. Kontakt kommunen om de nærmere regler.

Formue

Har man formue, skal man bruge denne, før man kan få hjælp. Formuen kan blandt andet være kontanter eller penge i banken. Det kan også være aktiver, der kan sælges eller belånes. Kommunen ser dog bort fra et beløb på 10.000 kr. for enlige og for ægtepar 20.000 kr.

Der kan desuden ses bort fra en mindre formue, som er nødvendig for at bevare eller opnå en nødvendig boligstandard. Eller hvis formuen bør bevares af hensyn til egne eller familiens erhvervs- og uddannelsesmuligheder. Kontakt evt. kommunen om de nærmere regler.

Indtægter

Både egne og ægtefællens indtægter fratrækkes i kontanthjælpen. Har man arbejdsindtægter gælder der særlige regler. Kontakt kommunen herom.

Ydelser fra fonde, der er skattefri hos modtageren, påvirker ikke kontanthjælpen.

Børns indtægter indgår ikke i beregningen af kontanthjælpen.

Samspillet med forsikringsydelser

Tab af erhvervsevne

Udbetaling af ydelser ved tab af erhvervsevne fra forsikringsselskab eller pensionskasse betragtes som løbende indtægt eller formue. Beløbet indgår derfor, når kommunen beregner kontanthjælpen.

Er der derimod tale om erstatning for tab af erhvervsevne efter arbejdsskadeforsikringsloven, påvirkes kontanthjælpen ikke

Varigt mén

Kommunen skal se bort fra kompensation for varigt mén og ikke-økonomisk skade samt indtægter, der stammer herfra. Det drejer sig om erstatninger efter:

- arbejdsskadeforsikringsloven
- erstatningsansvarsloven
- loven om erstatning til volds ofre.

Kapitalpensioner m.v.

Det er kun pensionsordninger, som man kan råde over, der betragtes som formue. Kan man ikke råde over pensionsordningen, påvirker den derfor ikke kontanthjælpen.

Kommunen skal i en sammenhængende periode på 6 måneder efter ansøgningen om kontanthjælp se bort fra formue i form af kapitalpensioner og livsforsikringer med tilbagekøbsret. Det gælder også anden opsparing, f.eks. ratepensioner, der er beregnet til udtræden af arbejdsmarkedet. I denne periode får man således ubeskåret kontanthjælp.

Når 6 måneders perioden er udløbet, skal kommunen se bort fra formue i form af kapitalpensioner m.v., som ikke (før afgifter) overstiger 50.000 kr. for enlige og 100.000 kr. for gifte tilsammen – uanset hvem af ægtefællerne der har opsparingen.

Hjælp i særlige tilfælde*Hjælp til enkeltudgifter*

Der kan i særlige tilfælde ydes hjælp til rimeligt begrundede enkeltudgifter. Hjælpen kan ydes særskilt eller i forbindelse med løbende kontanthjælp. Det er en forudsætning, at der er sket en social begivenhed. Der kan kun ydes hjælp, hvis afholdelse af udgifterne i afgørende grad vanskeliggør egne og familiens muligheder for at klare sig selv i fremtiden.

Sygebehandling og medicin

Kommunen kan yde hjælp til udgifter til sygebehandling, medicin og tandbehandling eller lignende, der ikke dækkes efter anden lovgivning. Det er en betingelse, at man ikke har økonomisk mulighed for at betale udgifterne. Hjælpen kan kun ydes, hvis behandlingen er nødvendig og helbredsmæssigt velbegrunnet. Pensionister er ikke omfattet.

Der kan kun undtagelsesvis ydes hjælp til udgifter til behandling uden for det offentlige behandlingssystem. Dette forudsætter, at der ikke er behandlingsmuligheder inden for det offentlige behandlingssystem, og at behandlingen er lægeligt velbegrunnet.

Efterlevelseshjælp

Dør ens samlever eller ægtefælle, kan man søge om efterlevelseshjælp. Man skal de seneste 3 år før dødsfaldet have levet sammen med den afdøde på fællesadresse her i landet.

Hvis man er pensionist, og afdøde ægtefælle eller samlever også var pensionist, skal man i stedet søge om efterlevelsespension. Se side 128 om efterlevelsespension.

Efterlevelseshjælpen kan højst udgøre 12.722 kr. Hvis den efterlevendes beregnede årsindtægt overstiger 203.539 kr., nedsættes hjælpen. Overstiger den beregnede årsindtægt 318.026 kr., kan man ikke få efterlevelseshjælp. I opgørelsen indgår den samlevendes beregnede personlige årsindtægt, herunder eventuelle indtægter, som man har som følge af dødsfaldet. Desuden indgår efterlevendes formue og formuerettigheder over 127.209 kr.

Man skal ansøge kommunen om efterlevelseshjælp. Blanket til ansøgning fås på www.borger.dk.

Aktiv beskæftigelsesindsats

Modtagere af kontanthjælp får samme tilbud om at komme ind på arbejdsmarkedet som personer, der af andre årsager er uden arbejde. Man skal henvende sig i kommunens jobcenter.

Jobnet

Er man ledig kontanthjælpsmodtager, skal man hurtigst muligt og inden for 1 måned lægge sit CV ind på Beskæftigelsesministeriets hjemmeside www.jobnet.dk.

For ledige, der modtager starthjælp eller kontanthjælp, foretages en helhedsvurdering af pågældendes beskæftigelsespotentiale ud fra en skala fra 1-5, de såkaldte match-kategorier.

Tilbud

Modtagere af kontanthjælp og starthjælp kan få tilbud om:

- vejledning og opkvalificering
- virksomhedspraktik
- ansættelse med løntilskud.

På side 67, i afsnittet om revalidering, er der en nærmere beskrivelse af, hvad tilbudene kan omfatte.

Vejledning og opkvalificering

Personer, der er fyldt 30 år og modtager kontanthjælp eller starthjælp alene pga. ledighed, kan få tilbud om vejledning og opkvalificering. Det kan de få i op til i alt 6 uger inden for den første sammenhængende periode på 9 måneder, de har fået starthjælp eller kontanthjælp.

Tilbud om vejledning og opkvalificering, der består af korte vejlednings- og afklaringsforløb medregnes ikke i de 6 uger, hvis tilbuddet kun varer op til 2 uger. Består vejledningen og opkvalificeringen alene af danskundervisning gælder varighedsbegrænsningen ikke. Den samlede varighed kan dog ikke overstige 26 uger.

Der kan inden for en økonomisk ramme gives tilbud om vejledning og opkvalificering med varighed op til 9 måneder, hvis:

- man ikke umiddelbart kan formidles arbejde inden for sit faglige område
- tilbuddet kvalificerer til beskæftigelse inden for et område, hvor der ellers kan forventes mangel på arbejdskraft.

Virksomhedspraktik

Kan have en varighed på:

1. op til 4 uger for personer, der modtager kontanthjælp og starthjælp alene pga. ledighed
2. op til 13 uger for personer, der modtager kontanthjælp eller starthjælp alene pga. ledighed, hvis man ikke har erhvervs erfaring, er langvarig ledig eller har vanskeligt ved at få beskæftigelse med løntilskud
3. op til 13 uger for personer, der er på kontanthjælp eller starthjælp ikke alene pga. ledighed.

Er man omfattet af regel nr. 2 eller 3, kan perioden efter en konkret vurdering forlænges i op til 26 uger. Har man herefter ud fra en konkret individuel vurdering særligt behov for en længere periode, kan perioden forlænges yderligere. Der gælder særlige regler for personer under 30 år. Kontakt kommunen.

Ansættelse med løntilskud

Er man på kontanthjælp eller starthjælp kan man få et tilbud om ansættelse med løntilskud hos en offentlig eller privat arbejdsgiver i op til 1 år. Man får udbetalt lønnen fra arbejdsgiveren, og arbejdsgiveren får udbetalt et løntilskud fra kommunen.

Modtager man kontanthjælp og starthjælp, kan man kun blive ansat med løntilskud hos en privat arbejdsgiver, hvis man har modtaget kontanthjælp eller starthjælp i en sammenhængende periode på mere end 6 mdr.

Løn

Er man på kontanthjælp eller starthjælp og bliver ansat med løntilskud, svarer lønnen til den overenskomstmæssige løn eller den løn, der gælder for tilsvarende arbejde. Ansættes man hos en offentlig arbejdsgiver, kan timelønnen dog højst udgøre 110,17 kr.

Løntilskud til arbejdsgiveren

Ved ansættelse af personer, der modtager starthjælp eller kontanthjælp, udgør løntilskuddet 64,87 kr. pr. time både til private og offentlige arbejdsgivere.

Særlige løntilskudsordninger

Ud over de almindelige løntilskudsordninger findes en særlig ordning for ansættelse med løntilskud af langtidsledige kontant- og starthjælpsmodtagere i private firmaer. Kontakt jobcenteret.

Personer over 55, der modtager kontanthjælp eller starthjælp, har ret til at indgå en aftale med en privat arbejdsgiver og få tilbud om ansættelse med løntilskud. Det er en be-

tingelse, at man har fået kontanthjælp eller starthjælp i en sammenhængende periode på mere end 12 måneder.

Perioden med løntilskud kan vare op til 6 sammenhængende måneder.

Løntilskuddet til arbejdsgiveren pr. time udgør 97,92 kr.

Tillægsydelse

Modtagere af starthjælp/kontanthjælp kan, når de deltager i tilbud, få hjælpemidler, undervisningsmateriale, arbejdsredskaber og arbejdspladsindretninger. Herudover er der mulighed for støtte i form af mentor, se side 72. Kontakt kommunen om de nærmere regler. Der kan endvidere søges godtgørelse til udgifter. Man kan maks. få 1.000 kr. pr. måned.

Jobplan

Modtagere af kontanthjælp/starthjælp kan få lavet en jobplan. Jobplanen skal laves, når der skal afgives tilbud.

Individuelle samtaler

Kommunen skal senest 3 måneder efter, at kontanthjælpsmodtageren har rettet henvendelse, afholde en samtale om muligheden for tilbagevenden til arbejdsmarkedet. Samtalerne skal herefter senest afholdes hver 3. måned efter, at man sammenlagt har modtaget kontanthjælp eller deltaget i tilbud. Man skal have skriftlig besked om kommunens vurdering.

Klagemuligheder

Man kan klage til Beskæftigelsesankenævnet om ydelser og tilbud. Afgørelser om hjælp i særlige tilfælde og efterlevelshjælp skal dog ankes til Det Sociale Nævn.

Henvisning til love og paragraffer

Lovbekendtgørelse nr. 1460 af 12. december 2007 om aktiv socialpolitik med senere ændringer.
Lovbekendtgørelse nr. 439 af 29. maj 2008 om en aktiv beskæftigelsesindsats.

Yderligere oplysninger

Man kan få mere at vide om kontanthjælp i kommunen eller på Beskæftigelsesministeriets hjemmesider www.bm.dk og www.socialengagement.dk, Arbejdsdirektoratets hjemmeside www.adir.dk, Arbejdsmarkedsstyrelsens hjemmeside www.ams.dk og Velfærdsministeriets hjemmeside www.social.dk.

SU – Statens Uddannelsesstøtte

SU er en økonomisk hjælp, man kan få, mens man uddanner sig. SU består af et stipendium samt eventuelt et studielån, som skal betales tilbage efter uddannelsens afslutning.

Satserne er pr. måned og gælder for dem, der får SU første gang fra 1. juli 2004 eller derefter

Hvis man er under 20 år og tager en ungdomsuddannelse:

Hjemmeboende:	1.146 kr. i grundsats 1.428 kr. i maks. tillæg (tillæg gives afhængig af forældreindtægten)
Udeboende:	3.320 kr. hvis særlig godkendelse er opnået 1.857 kr. i maks. tillæg (afhængig af forældreindtægt), hvis der er særlig godkendelse
Studielån:	2.649 kr.
Supplerende SU-lån for forsørgere:	1.326 kr.

Hvis man er over 20 år eller tager en videregående uddannelse:

Hjemmeboende:	2.574 kr.
Udeboende:	5.177 kr.
Studielån:	2.649 kr.
Supplerende SU-lån for forsørgere:	1.326 kr.

Betingelser

- Man kan tidligst få SU fra den måned, hvor uddannelsen starter, og tidligst fra kvartalet efter det fyldte 18. år
- Uddannelsen skal være SU-godkendt
- Man skal være dansk statsborger eller have erhvervet ret til uddannelsesstøtte på lige fod med danske statsborgere
- Man skal være studieaktiv
- Man må ikke samtidig modtage anden offentlig støtte til forsørgelse
- Man kan kun få SU i den del af en uddannelse, der er ulønnet. Er hele uddannelsesforløbet lønnet, kan man ikke få SU.

Ansøgning

SU kommer ikke automatisk – der skal ansøges herom. Ansøgningskema kan fås på uddannelsesstedet og på SU's hjemmeside, hvor man også kan ansøge elektronisk. Det tager 2-4 uger at behandle en SU-ansøgning, så det kan anbefales at søge i god tid. Der

kan dog tidligst søges SU, når man har fået besked om, at man er optaget på uddannelsen – og tidligst 3 måneder før den dato, man søger SU fra.

SU til ungdomsuddannelser

Man kan få SU til flere ungdomsuddannelser, uden at det har betydning for retten til SU til en evt. senere videregående uddannelse. Dog kan der kun opnås SU til én afsluttet gymnasial uddannelse som f.eks. HF- eller studentereksamen.

Under 20 år

Hvis man er under 20 år og er i gang med en ungdomsuddannelse, er størrelsen på SU'en afhængig af forældrenes årsindkomst 2 år før ansøgningen om SU. Der gives et fast grundbeløb – også kaldet stipendium – på 1.146 kr. pr. måned for hjemmeboende og 3.320 kr. for udeboende, hvis man har fået særlig godkendelse fra uddannelsesstedet.

Ud over det faste grundbeløb kan opnås et tillæg til stipendiet afhængig af forældreindkomsten. Det maksimale tillæg, der kan opnås, er for hjemmeboende 1.428 kr. og for udeboende (med godkendelse) 1.857 kr. Er forældreindtægten på 603.821 kr. eller herover, falder stipendietillægget for hjemmeboende helt væk.

Ud over grundstipendium og tillæg kan man optage et studielån på 2.649 kr. pr. måned (ikke afhængig af forældreindtægt).

Over 20 år

Hvis man er SU-modtager på 20 år og derover, er satserne de samme som ved SU til videregående uddannelser.

SU til videregående uddannelser

Studerende, der er 20 år eller derover og/eller er i gang med en videregående uddannelse, får SU uafhængigt af forældreindkomsten. Stipendiet for hjemmeboende studerende er på 2.574 kr. pr. måned og for udeboende 5.177 kr. pr. måned. Endvidere er der mulighed for at optage studielån på 2.649 kr. pr. måned.

På videregående uddannelser får man SU efter en såkaldt "klippekortmodel". Ét klip på SU-klippekortet svarer til én måneds SU. På en videregående uddannelse kan der i alt opnås SU op til 6 års studier (70 klip). Vær opmærksom på, at selvom SU'en kræves tilbage, fordi man har tjent for meget ved siden af SU'en, trækker SU'en alligevel fra i klippekortet.

Man bestemmer selv, hvordan de 6 år skal bruges – f.eks. til én lang uddannelse eller to mellemlange uddannelser. Til en bestemt uddannelse kan man få SU til den tid, uddannelsen er normeret til, plus 12 ekstra måneders SU. De ekstra måneders SU kan bruges, hvis man bliver forsinket i uddannelsen.

Har man opbrugt alle sine SU-klip, men endnu ikke afsluttet sit studie, kan man få et slutlån på 6.832 kr. pr. måned de sidste 12 måneder af uddannelsen.

Befordringsrabat (SU-kort)

Går man på en videregående uddannelse, kan man søge om rabat ved køb af abonnementskort til transport med bus, tog og metro hos SU. Fra SU-systemet har modtaget ansøgningen, til man får brevet med rabatkortet med posten, kan der gå ca. 10 dage. Går man på en ungdomsuddannelse, kan man spørge på sit uddannelsessted, om der er andre muligheder for rabat til transport.

Indkomst ved siden af SU

Der er fortsat mulighed for, at have en indtægt ved siden af sin SU. Loven om indkomst ved siden af SU, gælder fra den 1. juli 2008. Periodiseringsændringen vil få virkning fra og med indkomståret 2009. Den vil således først have virkning for de studerende, der starter eller slutter deres uddannelse i 2009.

Før ændring af ovenstående regler, skulle man være opmærksom på, at der var fastsat en årlig indtægtsgrænse (fribeløb). Overskred man fribeløbet, skulle man betale SU tilbage.

Med de nye regler tages der udgangspunkt i den studerendes egenindkomst i de måneder, man er under uddannelse og modtager SU. På den måde kommer indkomsten i resten af et støtteår ikke til at påvirke SU. Dog skal det tilføjes, at hvis egenindkomsten i de måneder for det igangværende støtteår overstiger det månedlige fribeløb i samme periode, skal man tilbagebetale SU.

Studerende, der kun er skattepligtige i Danmark i en del af året

Fra og med indkomståret 2006 har begrænset skattepligtige personer med delårsindkomst mulighed for at få dansk personfradrag. Eventuelle henvendelser om begrænset eller fuld skattepligt – herunder om grænsegængerreglerne – skal ALTID rettes til SKAT.

Hvis man er forsørger

Er man – eller bliver man – forsørger i et studieforløb, er der flere muligheder inden for SU-reglerne for ekstra SU ved fødsel, tillæg til stipendiet og for supplerende SU-lån. Der kan søges om ekstra SU 3-4 måneder før forventet fødsel.

Hvis man er studerende på en SU-berettiget uddannelse og er forsørger til et barn under 18 år (med samme folkeregisteradresse), kan man få et tillægsstipendium, hvis man er:

- Enlig forsørger – på 5.177 kr. pr. måned
- Forsørger og bor sammen med en anden SU-modtager – på 2.068 kr. pr. måned.

Bemærk, at det er en betingelse for at få forsørgertillægget som enlig forsørger, at man modtager det ekstra børnetilskud fra kommunen. Hvis man hidtil har modtaget det særlige børnetilskud for uddannelsessøgende forældre fra kommunen, skal kommunen oplyses om, at der nu udbetales forsørgertillæg til SU.

Som forsørger er der endvidere mulighed for optagelse af supplerende SU-lån på 1.326 kr. pr. måned.

Funktionsnedsættelse/handicap

Hvis man læser på en videregående uddannelse og har en varig psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse, der giver betydelige begrænsninger, kan man få hjælp til uddannelsen i form af økonomisk (handicaptillæg) og socialpædagogisk støtte (SPS). Ansøgninger om handicaptillæg og SPS afleveres på uddannelsesstedet.

Udlandsstipendium

Uddannelsessøgende kan nu få uddannelsesstøtte i form af udlandsstipendium til hel eller delvis dækning af den betaling eller studieafgift, som ofte opkræves for at studere i udlandet, som led i en dansk videregående uddannelse eller til en hel uddannelse på kandidatniveau i udlandet i op til 2 år. Bestemmelsen gælder for studieophold og hele uddannelser, som den studerende påbegynder den 1. juli 2008 eller senere.

Pensionsordninger og SU

Pensionsbidrag i en arbejdsgiveraftalt pensionsordning indgår ikke i indkomsten i forhold til SU. Derimod kan pensionsbidrag i privattegnat ordning ikke anerkendes fradragsmæssigt.

Skat

Stipendiet er skattepligtig A-indkomst. Der betales også arbejdsmarkedsbidrag, men ikke ATP af stipendiet. SU udbetales forud.

Klagemuligheder

Hvis man ikke er tilfreds med den afgørelse, som uddannelsesstedet har truffet om SU, kan man inden for 4 uger klage til SU-styrelsen. Klagen skal stiles til SU-styrelsen, men sendes til uddannelsesstedet.

Hvis man er utilfreds med en afgørelse, som SU-styrelsen eller Økonomistyrelsen har truffet, kan man inden for 4 uger klage til Ankenævnet for Uddannelsesstøtte. Klagen skal stiles til Ankenævnet for Uddannelsesstøtte, men sendes til enten SU-styrelsen, Danasvej 30, 1780 København V, eller Økonomistyrelsen, Landgreven 4, 1301 København K.

Henvi sning til love og paragraffer

Lov nr. 448 af 14. juni 1995 om Statens Uddannelsesstøtte jf. lovbekendtgørelse nr. 983 af 27. juli 2007.
Lov nr. 208 af 31. marts 2008.
Lov nr. 374 af 26. maj 2008.

Yderligere oplysninger

Hvis man har yderligere spørgsmål omkring SU, kan man få hjælp hos den SU-ansvarlige på uddannelsesstedet. Endvidere kan man få svar på mange generelle spørgsmål via internettet, hvor alt materiale vedr. SU er tilgængeligt – herunder også ansøgningsskemaer. Adressen er www.su.dk. Man kan også ringe til SU på tlf. 33 26 86 00.

Social sikring over landegrænser

De fleste udlændinge i Danmark og mange danskere i udlandet er omfattet af en aftale om social sikring mellem de forskellige lande.

Det kan være:

- EF-reglerne om social sikring – også kaldet EØS-aftalen
- en konvention mellem Danmark og det land, man kommer fra eller rejser til
- aftaler for Øresundsregionen og grænselandet.

Er det ikke tilfældet, gælder kun bopællandets regelsæt om sociale ydelser.

Kapitlet beskriver, hvilke regler man er omfattet af, hvis man f.eks. er borger i et EØS-land eller i et land, Danmark har indgået konvention med.

EF-regler om social sikring	side 21
EF-reglernes virkning på de sociale ydelser	side 22
Udsendte arbejdstagere	side 22
Arbejdstagere	side 22
Studerende	side 24
Øresundsregionen og grænselandet	side 24
Konventioner med andre lande	side 26

EF-REGLER OM SOCIAL SIKRING

EF-reglernes indhold

Reglerne indebærer bl.a., at der gælder en række regler om koordinering af lovgivningen om social sikring for de lande, der er omfattet. Aftalen er med til at sikre arbejdskraftens frie bevægelighed landene imellem. Reglerne skal sikre, at alle statsborgere, samt deres ydelsesberettigede pårørende inden for EØS får ligebehandling efter de enkelte medlemsstaters lovgivning.

Aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde – EØS-aftalen – trådte i kraft den 1. januar 1994. Den blev indgået mellem 12 EU-medlemsstater og EFTA-landene, bortset fra Schweiz. Schweiz har indgået en selvstændig aftale med EU. Denne aftale trådte i kraft den 1. juni 2002. EØS-aftalen og aftalen om Schweiz betyder, at EF-reglerne om social sikring udstrækkes til at gælde EØS-landene og Schweiz.

I forhold til Danmark gælder EF-reglerne for arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, som er eller har været omfattet af lovgivningen i et eller flere EØS-lande eller Schweiz, og som er statsborgere i et af disse lande. Endvidere gælder aftalen for statsløse og flygtninge med bopæl i et EØS-land eller Schweiz.

EØS-lande

Lande, der nu er omfattet af aftalen: Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrig, Grækenland, Holland, Irland, Island, Italien, Letland, Liechtenstein, Litauen, Luxembourg, Malta, Norge, Polen, Portugal, Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjekkiet, Tyskland, Ungarn og Østrig.

EF-REGLERNES VIRKNING PÅ DE SOCIALE YDELSER

Hovedreglen er, at man er omfattet af lovgivningen om social sikring i det land, hvor man arbejder. Det betyder, at man både har rettigheder og pligter i arbejdslandet. Man har pligt til at betale bidrag til de sociale sikringsordninger, og har herefter ret til at modtage ydelser fra arbejdslandet. Dette gælder også, selv om man fortsat har bopæl i Danmark. Der gælder særlige regler for udsendte personer, der arbejder i to eller flere lande, herunder lønmodtagere ved international transport m.v.

UDSENDTE ARBEJDSTAGERE

Udsendt for dansk arbejdsgiver

Bliver man udstationeret, forbliver man oftest under udsenderlandets lovgivning, hvis det drejer sig om arbejde i en kortere periode i et andet EØS-land.

Udsendt i indtil 1 år

Bliver man udsendt til at arbejde midlertidigt i et andet EØS-land, er man omfattet af dansk lovgivning, hvis man:

- har en ansættelsesaftale med den arbejdsgiver i Danmark, som udsender en
- er tilknyttet sin arbejdsgiver i udsendelsesperioden
- arbejder for sin arbejdsgiver i hele udsendelsesperioden
- var omfattet af dansk lovgivning inden udsendelsen
- arbejdede for denne arbejdsgiver inden udsendelsen. Bliver man ansat for at blive udsendt, skal arbejdsgiverens virksomhed normalt have sine aktiviteter og beskæftigelse i Danmark.

Man skal lønnes af den udsendende arbejdsgiver i hele udsendelsesperioden, og den forventede arbejdsperiode i udlandet må ikke overstige 1 år. Man må ikke afløse en anden, hvis udsendelsesperiode er udløbet. Perioden kan dog forlænges i op til 1 år, hvis jobbet af uforudsete grunde strækker sig ud over det første år. Er disse betingelser ikke opfyldt, kan der indgås en individuel aftale, hvor Den Sociale Sikringsstyrelse indgår aftale med myndighederne i arbejdslandet (artikel 17-aftale).

Udsendt i mere end 3 år

Bliver man udsendt til et andet EØS-land, og er udsendelsen tidsbegrænset eller tidsbegrænset til mere end 3 år, er man fra starten omfattet af lovgivningen i arbejdslandet.

ARBEJDSTAGERE

Sygesikring

Ved fraflytning fra Danmark ophører den danske sygesikring. Det fremgår af nogle af de aftaler, som Danmark har med et andet land, at man er omfattet af det pågældende lands lovgivning om ydelser ved sygdom, når man har bopæl i aftalelandet.

Ægtefæller og børn under en vis alder, som ikke er sikret, fordi de ikke har arbejde, har alligevel visse rettigheder – de kaldes for afledte rettigheder. Det indebærer, at medfølgende familiemedlemmer får ret til at få lægehjælp og sygehusbehandling m.v., når behovet opstår under opholdet.

Arbejdsløshedsdagpenge

Som lønmodtager eller selvstændig skal man som hovedregel være arbejdsløshedsforsikret i det EØS-land, hvor man arbejder. Man må kun være forsikret i ét land, hvorfor man skal udmeldes af den danske arbejdsløshedskasse, når man er blevet omfattet af arbejdsløshedsforsikringen i det andet EØS-land.

Når man vender tilbage til Danmark, kan dokumenterede forsikrings- og arbejdsperioder fra det andet EØS-land under visse betingelser medregnes til at opfylde de danske betingelser for at få dagpenge. Selvstændige kan ikke medregne forsikrings- og arbejdsperioder fra andre EØS-lande.

Som medfølgende ægtefælle kan man, hvis man er a-dagpengeforsikret i Danmark, modtage a-dagpenge i udlandet i 3 måneder. Herefter ophører udbetalingen. Får man arbejde lokalt, skal ens medlemskab overføres til den lokale a-kasse. Mister man arbejdet, udbetales der a-dagpenge efter lokale regler.

For at være berettiget til a-dagpenge ved hjemkomsten, skal man opfylde dagpenge-lovens beskæftigelseskrav – dvs. kunne dokumentere 52 ugers arbejde inden for de sidste 3 år i medlemsperioden/perioderne.

Arbejdsskadeforsikring

Under arbejde i udlandet er der ikke længere mulighed for at forblive arbejdsskadeforsikret i Danmark.

Børnetilskud/børnefamilieydelse

Ved flytning fra Danmark ophører retten til at modtage danske familieydelse. Forældre og børn kan dog i forbindelse med arbejde opholde sig midlertidigt i udlandet i højst 6 måneder og bevare ret til familieydelse.

Folkepension/førtidspension

Hvis man flytter til eller bor i et andet EØS-land, kan man ikke blot modtage en tilkendt pension, men også få tillagt dansk pension i det andet medlemsland.

Reglen gælder for statsborgere i et EØS-land, flygtninge og statsløse med bopæl i et EØS-land, når de har været arbejdstagere eller selvstændige i et eller flere EØS-lande og har optjent mindst 1 års pension ved arbejde eller bopæl i Danmark samt sammenlagt har mindst 3 års pensionsoptjening i et EØS-land.

Nordiske statsborgere, som ikke er omfattet af EØS-aftalen, fordi de ikke har været arbejdstagere, kan få tillagt dansk pension, hvis de har boet i Danmark i 3 år på det tidspunkt, hvor de pensioneres. Flytter de til et andet EØS-land, fortsætter udbetalingen af den danske pension.

STUDERENDE

Uddannelsessøgende kan få uddannelsesstøtte i form af udlandsstipendium til hel eller delvis dækning af den betaling eller studieafgift som ofte opkræves for at studere i udlandet, som led i en dansk videregående uddannelse eller til en hel uddannelse på kandidatniveau i udlandet i op til 2 år. Loven trådte i kraft den 1. juli 2007 og gælder for studieophold og hele uddannelser, som den studerende påbegynder den 1. juli 2008 eller senere.

ØRESUNDSREGIONEN OG GRÆNSELANDET

I forhold til Øresundsregionen og grænselandet gælder de overordnede EF-regler. Dvs. der ikke er forskel på de regler, der regulerer forholdet til Tyskland og Sverige og dem, der regulerer forholdet til resten af EU/EØS.

Til information for de arbejdstagere, der pendler i Øresundsregionen eller grænselandet, er reglerne yderligere beskrevet nedenfor.

At arbejde i Danmark og bo i Sverige

Som arbejdstager i Danmark og bosiddende i Sverige er man omfattet af de danske regler om social sikring i forhold til:

- Beskatning – man beskattes i Danmark.
- Sygesikring – man får udstedt gult sygesikringsbevis i Danmark og har ret til sygesikring i begge lande. Når man benytter det svenske sundhedssystem, skal man være opmærksom på, at der skal betales et mindre gebyr, og gebyret kan man ikke få refunderet i Danmark.
- Sygedagpenge – er man ikke omfattet af en aftale om løn under sygdom, udbetales sygedagpenge fra kommunen, hvorunder arbejdspladsen hører.
- barselsorlov/barselsdagpenge – de danske regler for barselsorlov og barselsdagpenge er gældende. Arbejder kun den ene forældre i Danmark og den anden i Sverige, kan den i Danmark arbejdende forældre holde orlov efter danske regler og den i Sverige arbejdende forældre holde orlov efter Svenske regler. Dog vil antallet af afholdte dage efter danske regler blive modregnet i orloven, der kan holdes efter svenske regler (maks. 480 dage i alt).
- Børnefamilieydelse – betales af Danmark. Hvis ydelsen er mindre end den tilsvarende i Sverige, betaler Sverige et tillæg, der svarer til differencen.
- Om arbejdsløshedsdagpenge – man skal være a-kassemedlem i Danmark. Ved fuld-tidsarbejdsløshed søges om dagpenge i bopælslandet, hvor man også tilmeldes arbejdsformidlingen. Er man ikke dagpengeberettiget hos sin a-kasse i arbejdslandet, kan man ikke modtage a-dagpenge i bopælslandet. Ved deltidsarbejdsløshed skal dette anmeldes til arbejdsformidling og a-kasse i arbejdslandet/Danmark, hvorfra der udbetales evt. supplerende dagpenge.

At bo i Danmark og arbejde i Sverige

- Beskatning – man beskattes i Sverige.
- Sygesikring – når man bor i Danmark og arbejder i Sverige, har man ret til sygesikring i begge lande. Man kan beholde den læge, man er tilknyttet i Danmark, eller

bruge det svenske sundhedssystem. Når man benytter det svenske sundhedssystem, skal man være opmærksom på, at der skal betales et mindre gebyr, og gebyret kan man ikke få refunderet i Danmark.

- Sygedagpenge. Ved sygdom er man berettiget til sygedagpenge (sjukpenning) fra Sverige.
- Barselsorlov/barselsdagpenge – man har ret til barselsorlov og børnepasningsorlov efter de svenske regler. Orlovsydelsen beregnes af Försäkringskassan. Ydelsen beregnes med udgangspunkt i det aktuelle indtægtsniveau og ændrer sig i løbet af orlovsperioden.
- Børnefamilieydelse – betales af Sverige. Er den tilsvarende ydelse i Danmark større end ydelsen fra Sverige, skal man søge den kommune, hvor man sidst havde bopæl, om udbetaling af differencen.
- Arbejdsløshedsdagpenge – arbejder man i Sverige, skal man være medlem af en svensk a-kasse. Hvis man skifter a-kassemedlemskab mellem Danmark og Sverige er det vigtigt, at der ikke bliver nogen pause i medlemskabet, da man kan miste sin anciennitet. Arbejdsløshedsforsikringen i Sverige ligner på mange måder det danske dagpengesystem. Den største forskel er, at man i Sverige er arbejdsløshedsforsikret, selvom man ikke er medlem af en fagforening eller en a-kasse. Arbejdsløshedsforsikringen består af to dele:
  1. En grundforsikring med et fast beløb for alle, som opfylder bestemte vilkår.
  2. En frivillig, indkomstrelateret forsikring, som forudsætter medlemskab af en a-kasse. A-kassemedlemskab koster ca. 100 SEK per måned i Sverige.

At bo i Tyskland og arbejde i Danmark

- Man beskattes i Danmark.
- Sygesikring – man har ret til sygesikring i begge lande.
- Sygedagpenge – udbetales i Danmark efter danske regler.
- Barselsorlov/barselsdagpenge – man har ret til orlov og dagpenge ifølge de danske regler.
- Børnefamilieydelse – har man som arbejdstager i Danmark børn under 18 år, udbetales børneydelse efter de danske regler.
- Arbejdsløshedsdagpenge – søges i bopælslandet.

At bo i Danmark og arbejde i Tyskland

- Man beskattes i Tyskland.
- Sygesikring – man har ret til sygesikring i begge lande.
- Sygedagpenge – udbetales i Tyskland efter tyske regler.
- Barselsorlov/barselsdagpenge – man har ret til orlov og dagpenge ifølge de danske regler.
- Børnefamilieydelse – eventuelle ydelser søges i arbejdslandet.
- Arbejdsløshedsdagpenge – søges i bopælslandet.

KONVENTIONER MED ANDRE LANDE

Danmark har indgået konventioner om social sikring med en række lande. Konventionerne har til formål at ligestille statsborgere fra konventionslandene med danske statsborgere, evt. efter en vis bopælstid.

Danmark har i dag konventioner med Canada, Marokko, Pakistan, Schweiz, Tyrkiet, Quebec, Chile, Israel, New Zealand, Australien, Jugoslavien (gælder for Slovenien, Kroatien, Makedonien, Serbien, Montenegro) og USA.

Desuden har vi konvention med nogle af de lande, som også er omfattet af EØS-aftalen – de nordiske lande samt Østrig. Disse konventioner er gældende bl.a. for ikke-arbejdstagere.

Yderligere giver konventioner indgået med Frankrig, Tyskland og England i visse tilfælde statsborgere i de pågældende lande bedre rettigheder end loven giver dem.

Konventionerne gælder for

Konventionerne gælder som hovedregel for statsborgere i Danmark eller det pågældende konventionsland og for deres familiemedlemmer og efterladte. Nogle af konventionerne gælder også for flygtninge og statsløse i de pågældende lande.

Som hovedregel er man omfattet af lovgivningen enten i det land, hvor man er beskæftiget, eller i bopælslandet. Der kan dog være en række undtagelser fra hovedreglerne. F.eks. udstationerede og deres familiemedlemmer, beskæftigede i diplomatiske og konsultære repræsentationer og ansatte i skibs- og luftfarten.

Konventionerne er forskellige med hensyn til, hvilke sociale sikringsordninger der er omfattet af aftalerne.

Yderligere oplysninger

Man kan få mere at vide om EØS-aftalen, aftalen med Schweiz og Danmarks konventioner i: Sikringsstyrelsen, Landemærket 11, 1119 København K. Tlf. 33 95 50 00, www.dss.dk.

Oplysning om de særlige regler om arbejdsløshedsforsikring i EØS-aftalen, aftalen med Schweiz og Danmarks konventioner fås i: Arbejdsdirektoratet, Stormgade 10, 1009 København K. Tlf. 38 10 60 11, www.adir.dk

Oplysninger om reglerne mellem Danmark og Sverige kan findes på www.oresunddirekt.com
Oplysninger om reglerne mellem Danmark og Tyskland kan findes på www.regionsyddanmark.dk

Arbejdsskade

Alle, der udfører varigt eller midlertidigt arbejde i Danmark, er omfattet af Lov om arbejdsskadesikring og kan få erstatning ved arbejdsskader, dvs. ulykker og erhvervssygdomme.

Takster i 2009

Tab af erhvervsevne	– højeste årsløn	434.000 kr.
	– laveste årsløn	162.000 kr.
Méngodtgørelse	– 100 pct.	723.000 kr.
	– 120 pct.	867.600 kr.
Forsørgertab		
– ægtefælle maksimalt		130.200 kr.
– barn maksimalt		43.400 kr.
– overgangsbetøb		136.000 kr.

Generelt	side 27
Ydelser	side 31
Samspillet med andre ydelser	side 37

GENERELT

Definition

Arbejdsskade er en fælles betegnelse for arbejdsulykker og erhvervssygdomme.

Ulykke

En ulykke er en fysisk eller psykisk skade forårsaget af en hændelse eller en påvirkning, der sker pludseligt eller højst varer 5 dage. Eksempel på en ulykke kan være fald fra en stige.

Erhvervssygdom

En erhvervssygdom er en sygdom eller lidelse, som skyldes arbejdet eller de forhold, som arbejdet foregår under. Det vil sige, at sygdommen er opstået på grund af påvirkninger på arbejdet, og at sammenhængen mellem påvirkningerne og sygdommen er kendt i medicinsk forskning.

Eksempel på en erhvervssygdom kan være tennisalbue, skade efter tungt løftearbejde, udsættelse for farlige stoffer, allergi eller andre påvirkninger over længere tid.

Arbejdsskadestyrelsen udarbejder i samråd med Erhvervssygdomsudvalget en fortegnelse over, hvilke sygdomme der skal betegnes som erhvervssygdomme (Erhvervssygdomsfortegnelsen). En erhvervssygdom giver ret til erstatning, med mindre det anses for overvejende sandsynligt, at sygdommen skyldes andre forhold end de erhvervsmæssige.

Andre sygdomme kan også betragtes som en erhvervssygdom, hvis sygdommen efter den nyeste medicinske dokumentation er opstået på grund af arbejdet eller arbejdsforholdene. Eller hvis sygdommen må anses for udelukkende eller i overvejende grad at være opstået på grund af arbejdets særlige karakter. Disse sygdomme kan kun anerkendes efter forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget.

Hvem kan få erstatning?

Alle, der udfører arbejde eller har indgået aftale om at skulle udføre arbejde for en arbejdsgiver i Danmark, er dækket af loven. Skaden skal være sket, mens man arbejdede, og skaden skal være sket på grund af arbejdet eller forholdene, hvorunder arbejdet foregår. Som hovedregel skal arbejdet være udført i Danmark.

Man er dækket af loven, uanset om arbejdet er varigt eller midlertidigt. Det er også uden betydning, om arbejdet er aflønnet.

Hvis skaden er sket i fritiden, vil den ikke være omfattet af loven.

Arbejdsgiverens familie

Arbejdsgiverens familie kan kun få erstatning, hvis familiemedlemmerne arbejder i virksomheden på en måde og i et omfang, der kan sidestilles med andre ansatte.

Arbejdsgiver selv og medarbejdende ægtefælle

Arbejdsgiveren selv og dennes ægtefælle kan kun få erstatning ved ulykker, hvis der er tegnet en frivillig forsikring, og ved erhvervssygdomme, hvis arbejdsgiveren og/eller dennes ægtefælle frivilligt har tilsluttet sig Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring.

Fosterskader

Et levendefødt barn, der inden fødslen har pådraget sig en sygdom på grund af moderens arbejde under graviditeten, har krav på erstatning for følgerne af sygdommen. Hvis det senere godtgøres, at påvirkning af forældrene før befrugtningen eller efter fødslen har haft skadende effekt på foster eller barn, kan det betragtes som en erhvervssygdom.

Søfolk

Søfarende, der gør tjeneste på et dansk skib, er ligeillet med personer, der arbejder i Danmark.

Uddannelsessøgende

Uddannelsessøgende er som udgangspunkt ikke omfattet af loven. Der er etableret en række særordninger, som dækker visse uddannelsessøgende, især under praktik.

Øvrige personer

Desuden er der en række persongrupper, der også kan få erstatning. Det gælder personer, som

- udøver borgerligt eller kommunalt ombud

- varetager tillidshverv i forbindelse med de ansattes arbejdsforhold på virksomheden
- forsøger at redde menneskeliv, forebygger ulykker eller afværger større materielle og kulturelle tab, når forsøget uden at kunne anses for at være arbejde dog sker i sammenhæng med dette
- forsøger at redde menneskeliv i Danmark, uden at forsøget indgår som en naturlig del af den pågældendes arbejde.

Pligt til at sikre

Alle ansatte, herunder lærlinge og elever, er sikret gennem arbejdsskadeloven. De ansatte er sikret under alt arbejde for arbejdsgivere her i landet og under udsendelse til udlandet. Der kan være en række undtagelser – for eksempel i forbindelse med rening af menneskeliv, vennetjenester og arbejde i udlandet.

Private arbejdsgivere

Private arbejdsgivere har pligt til at tegne en arbejdsskadeforsikring mod følgerne af ulykkestilfælde. Med hensyn til erhvervssygdomme skal arbejdsgivere tilslutte sig Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring (AES).

Offentlige arbejdsgivere

Offentlige arbejdsgivere har ikke pligt til at tegne en forsikring mod følgerne af arbejdsulykker, men skal tilslutte sig AES mod følgerne af erhvervssygdomme.

Selvstændige og medarbejdende ægtefæller

Selvstændige og deres ægtefæller, der arbejder her i landet, kan frivilligt vælge at tegne forsikring mod følgerne af arbejdsulykker og tilslutte sig AES mod følgerne af erhvervssygdomme.

Medhjælpere i privat husholdning

Personer, som har ansat medhjælp i den private husholdning eller får udført private tjenester, har hverken pligt til at tegne forsikring mod følgerne af en arbejdsulykke eller tilslutte sig AES, hvis den samlede beskæftigelse ikke overstiger 400 timer om året.

Medhjælpere kan alligevel få erstatning efter loven. Erstatningen betales af Arbejdsskadestyrelsen, når det drejer sig om ulykkestilfælde. Udgiften fordeles derefter på de forsikringsselskaber, der tegner arbejdsskadeforsikring. Udgifter ved erhvervssygdomme betales af AES.

Dækningstidspunkt

Man er dækket af loven i den tid, man udfører arbejde for en arbejdsgiver, uanset om arbejdsgiveren har tegnet en arbejdsskadeforsikring/tilsluttet sig AES eller ej. Skader, der er sket på vej til eller fra arbejde, er kun undtagelsesvis dækket. Men man er f.eks. dækket, hvis man kommer til skade i forbindelse med et ærinde for arbejdsgiveren.

Midlertidigt arbejde i udlandet

Personer med bopæl i Danmark, der udsendes til udlandet af en virksomhed i Danmark for at arbejde for virksomheden, er normalt omfattet af arbejdsskadeforsikringen i de første 12 måneder af opholdet.

Anmeldelse af arbejdsskader

En arbejdsskade skal anmeldes snarest og senest 9 dage efter, at skaden er sket. Det er kun skader, som forventes at medføre erstatning m.v., der skal anmeldes. Hvis sygefraværet overstiger 5 uger, og skaden ikke er anmeldt, skal den anmeldes senest 9 dage herefter, uanset om skaden forventes at medføre erstatning.

For erhvervssygdomme regnes fristen fra det tidspunkt, hvor den anmeldelsespligtige får kendskab til, at sygdommen må anses for at være erhvervsbetinget.

Er anmeldelsen ikke indsendt rettidigt, kan man dog som tilskadekomne (eller efterladt) rejse krav om erstatning inden 1 år fra arbejdsskadens indtræden. For erhvervssygdomme regnes fristen fra det tidspunkt, hvor man får kendskab til, at sygdommen må anses for at være erhvervsbetinget. Der ses bort fra fristen, når det er dokumenteret, at tilskadekomne har været udsat for en arbejdsskade, og tilskadekomne eller efterladte har ret til erstatning m.v., som følge af arbejdsskaden.

Skader kan anmeldes på blanketter, der kan fås hos forsikringsselskaberne, Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen. Skader kan også anmeldes elektronisk via EASY på Arbejdsskadestyrelsens hjemmeside: www.ask.dk.

Arbejdsskadestyrelsen skal inden 48 timer underrettes om dødsfald, der indtræder på en arbejdsplads, eller som kan skyldes en arbejdsskade. Dette gælder også, selv om arbejdsskaden allerede er anmeldt til forsikringsselskabet. Dødsfald kan anmeldes på tlf. 20 42 63 97.

Pligt til at anmelde

Ulykkestilfælde

Arbejdsgiver har pligt til at anmelde ulykker til sit forsikringsselskab. Hvis der ikke er tegnet forsikring af arbejdsgiveren, skal der ske anmeldelse til Arbejdsskadestyrelsen så hurtigt som muligt.

Erhvervssygdomme

Læger og tandlæger har pligt til at anmelde klare såvel som formodede erhvervssygdomme til Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen så hurtigt som muligt.

1-årig frist for anmeldelse

Den sidste frist for at rejse krav om erstatning er 1 år efter, at skaden er indtrådt, eller 1 år efter, at man har kendskab til, at sygdommen skyldes arbejde.

Dispensation fra fristen

Der dispenseres fra 1-års fristen, når det er dokumenteret, at tilskadekomne har været udsat for en arbejdsskade og har ret til erstatning m.v. som følge af arbejdsskaden.

Genoptagelse af sager

Har man som tilskadekomne eller som efterladt fået meddelelse om, at et skadetilfælde eller et dødsfald ikke er omfattet af loven, kan sagen genoptages inden 5 år fra

meddelelsens dato. Sagen kan også genoptages, hvis en tidligere anmeldt sygdom, som dengang ikke var optaget på fortegnelsen over erhvervssygdomme, senere bliver optaget på fortegnelsen.

Forældelse

Krav efter arbejdsskadesikringsloven forældes efter forældelsesloven. Der gælder dog en række særregler på arbejdsskadeområdet. Efter forældelsesloven forældes et krav både efter en lang frist, der er 30 år, og efter en kort frist, der er 5 år.

Den lange frist regnes fra ophøret af den skadelige påvirkning, der har medført skaden. Den korte frist regnes fra det tidspunkt, hvor tilskadekomne eller de efterladte får kendskab til, at de har et krav.

Afgørelse

Arbejdsskadestyrelsen skal træffe afgørelse om anerkendelse og erstatning inden 1 år fra anmeldelsen. Hvis det drejer sig om erhvervssygdomme, der ikke fremgår af erhvervssygdomslisten, er fristen 2 år. Hvis Arbejdsskadestyrelsen ikke kan anerkende den anmeldte skade, skal afgørelsen træffes inden:

- 3 måneder i sager, der behandles efter reglerne om ulykker
- 6 måneder i sager, der behandles efter reglerne om erhvervssygdomme.

Skal sagen forelægges Erhvervssygdomsudvalget, er fristen 2 år.

Kan Arbejdsskadestyrelsen ikke træffe afgørelsen inden disse frister, skal styrelsen underrette sagens parter herom.

Nedsættelse og bortfald af erstatning

Retten til erstatning kan nedsættes eller helt bortfalde, hvis man modsætter sig lægeundersøgelser, behandling, arbejdsprøvning m.m., som lægen eller Arbejdsskadestyrelsen stiller krav om. Retten til erstatning kan også bortfalde, hvis de efterladte modsætter sig obduktion.

Hvis erstatningen nedsættes eller bortfalder, skal det udtrykkeligt fremgå af Arbejdsskadestyrelsens afgørelse.

YDELSER

– Sygebehandling, optræning og hjælpemidler m.m.	– Overgangsbeløb ved dødsfald
– Erstatning for tab af erhvervsevne	– Erstatning for tab af forsørger
– Godtgørelse for varigt mén	– Godtgørelse til efterladte.

Sygebehandling, optræning, hjælpemidler m.m.

Sygebehandling/genoptræning

Udgifter til nødvendig sygebehandling – herunder lægehjælp og fysiurgisk behandling samt genoptræning – betales, så længe sagen løber. Udgifterne betales

dog kun i det omfang, de ikke betales af sygesikringen eller sygehuset som led i behandlingen. Genoptræningen skal foregå som efterbehandling under lægelig kontrol i umiddelbar tilknytning til sygebehandlingen.

Ved lægeundersøgelser og -behandling, som er forlangt af Arbejdsskadestyrelsen eller Ankestyrelsen, kan der blive tale om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, kørselsgodtgørelse og time-/dagpenge efter statens regler.

Proteser, briller og hjælpemidler

Proteser, briller og lignende hjælpemidler kan betales, hvis Arbejdsskadestyrelsen skønner, at de er nødvendige for at sikre et godt behandlingsresultat og mindske arbejdsskadens følger.

Hvis hjælpemidler beskadiges under arbejde, kan udgiften til reparation eller nyanskaffelse betales, hvis beskadigelsen skyldes arbejdet/arbejdsforholdene, uanset om der er tale om personskade. For brillestel betales maksimalt 1.025 kr. (2009).

Dækning af fremtidige udgifter

Tilskadekomne kan også få dækket udgifter til fremtidige behandlinger m.v.

Tab af erhvervsevne

Hvis en arbejdsskade betyder, at man ikke kan tjene så mange penge som før skaden, kan der være tale om tab af erhvervsevnen. Der skal være tale om et varigt tab af erhvervsevne på mindst 15 procent, før man kan få erstatning.

Hvordan opgøres tab af erhvervsevne?

Arbejdsskadestyrelsen kan enten opgøre tabet af erhvervsevnen som en direkte lønnedgang eller som en vurdering af de fremtidige muligheder for at tjene penge ved arbejde. Tabet vurderes ud fra følgerne af arbejdsskaden og afhænger af erhvervsituationen, herunder om man fortsat er i arbejde, er under uddannelse, får tilkendt førtidspension, får fleksjob eller tjenestemandspension.

Hvis man som følge af arbejdsskaden bliver omskolet, revalideret eller starter på en uddannelse – eller hvis de erhvervsmæssige forhold i øvrigt ikke er afklaret – kan der blive tale om en midlertidig erstatning.

For personer, der efter en arbejdsskade kommer i fleksjob eller visiteres til fleksjob, fastsættes erstatningen på grundlag af indkomsten før arbejdsskaden og indkomsten i fleksjobbet eller ledighedsydelsen. Den tilskadekomne bevarer retten til at få genoptaget sin sag, hvis det viser sig, at pågældende ikke kan bevare sit fleksjob.

Erstatningsgrundlag

Erstatningen for tab af erhvervsevne bliver beregnet ud fra indtjeningen før arbejdsskaden. Det er som udgangspunkt den samlede indtjening i de sidste 12 måneder før skaden. Årslønnen kan fastsættes efter et skøn, hvis indtjeningen 12 måneder før skaden ikke giver et retvisende billede af indtjeningen.

Årsløn

Den højeste årsløn, der kan danne grundlag for beregning af erstatningen, udgør 434.000 kr. For personer under uddannelse udgør den laveste årsløn 162.000 kr. Beløbene reguleres hver den 1. januar.

Beregning af erhvervsevnetab

Udgangspunktet for beregningen er grundlønningen. Grundlønningen regnes ud fra årslønningen ganget med forholdet mellem 367.000 kr. (fastsat i loven) og den højeste årsløn, der gjaldt på skadestidspunktet.

Hvis der skal udbetales erstatning for samme år, som skaden er sket, beregnes ydelsen direkte ud fra årslønningen.

Udbetaling sker fra det tidspunkt, hvor erhvervsevnetabet er påvist, dog tidligst fra anmeldelsestidspunktet.

Eksempel – Beregning af en løbende erstatning for tab af erhvervsevne (forudsætter afgørelse i 2008)

Skadedato: 15. januar 2008. Årsløn: 350.000 kr. Erhvervsevnetab: 50 pct.

Maksimal årsløn på skadetidspunkt: 419.000 kr.

Grundløn = $350.000 \times 367.000 : 419.000 =$ 306.563 kr.

Grundydelse = $306.563 \text{ kr.} \times 4/5 \times 0,50 =$ 122.625 kr.

Opregulering til 2008 niveau = $122.625 \text{ kr.} \times 1,182 =$ 144.943 kr.

der forhøjes til nærmeste kronebeløb deleligt med 12 = 144.948 kr.

Månedlig ydelse: 12.079 kr.

4/5 er lovens erstatningsniveau for tab af erhvervsevne.

Reguleringsprocenten for 2009 er 18,2.

Udbetaling af erstatning

Udbetaling af en løbende erstatning sker fra det tidspunkt, hvor erhvervsevnetabet er påvist, dog tidligst fra anmeldelsestidspunktet.

Erhvervsevnetab mellem 15-50 procent

Hvis erhvervsevnetabet fastsættes til mindre end 50 procent, bliver erstatningen normalt udbetalt som et engangsbeløb. Hvis Arbejdsskadestyrelsen vurderer, at der er mulighed for, at den tilskadekomnes situation senere kan blive bedre, så udbetales erstatning som løbende ydelse. Eksempelvis hvis pågældende ved afgørelsen er under uddannelse, revalidering eller lignende.

Hvis tilskadekomne er i fleksjob, betragtes forholdene som afklaret, og erstatningen udbetales som et engangsbeløb, når nedsættelsen af erhvervsevnen er under 50 pct.

Hvis pågældende på tidspunktet for afgørelsen er 2 år eller mindre fra at blive folkepensionist, udbetales erstatning altid som et engangsbeløb.

Erhvervsevnetab på 50 procent eller mere

Hvis erhvervsevnetabet fastsættes til 50 procent eller derover, udbetales erstatningen som en løbende ydelse én gang om måneden. Den del af erstatningen, der svarer til erhvervsevnetab på 50 procent, kan eventuelt udbetales som et engangsbeløb. Den resterende del af erstatningen udbetales som løbende ydelse.

En tilkendt løbende erstatning kan ikke omsættes til et engangsbeløb (kapitalbeløb), når pågældende er 2 år eller mindre fra at opnå ret til folkepension. En midlertidig løbende erstatning kan heller ikke omsættes til et engangsbeløb.

Engangsbeløb

Ydelsen beregnes ud fra at gange den årlige ydelse med en faktor, som er fastsat af Arbejdsskadestyrelsen i en bekendtgørelse. Faktoren er lavere, jo ældre den tilskadekomne er. Desuden er der en lille forskel på faktoren for mænd og kvinder. Endelig er der forskel på faktorerne afhængig af, hvornår tilskadekomne opnår ret til folkepension.

Ved død inden udbetalingen

Hvis man inden dødsfaldet har anmodet om, at en løbende ydelse for tab af erhvervsevne udbetales som et engangsbeløb (kapitaliseres), skal det ske, selv om erstatningen først kommer til udbetaling efter dødsfaldet.

Skat af erstatningen for tab af erhvervsevne

Erstatning for tab af erhvervsevne som løbende ydelse er almindelig skattepligtig indkomst. Der betales ikke arbejdsmarkedsbidrag. Udbetales erstatningen som et engangsbeløb, er den skattefri.

Godtgørelse for varigt mén

Varigt mén er de fysiske og psykiske følger af en arbejdsskade. For at man kan få godtgørelse for varigt mén på grund af de gener og ulemper, som arbejdsskaden har givet i hverdagen, skal skaden skal være anerkendt som en ulykke eller erhvervssygdom.

Desuden skal tilstanden være varig, og det betyder, at følgerne af skaden ikke bliver bedre. Det kan normalt først afklares 3-12 måneder efter, at skaden er sket.

Skaderne skal desuden give et varigt mén. Det vil sige, at man skal have gener og ulemper, som følge af skaden. Ménet skal være mindst 5 pct. Bedømmelsen sker uafhængigt af skadens erhvervsmæssige følger.

Beløbstørrelse

Godtgørelsen udbetales som et engangsbeløb. Pr. 1. januar 2009 svarer 100 pct. mén til 723.000 kr. Det vil sige, at 1 pct. mén svarer til 7.230 kr.

I ganske særlige tilfælde kan godtgørelsen udgøre et højere beløb, dog højst 120 pct. af 723.000 kr.

Nedsættelse på grund af alder

Hvis man er fyldt 40 år på tidspunktet for skaden, nedsættes godtgørelsen med 1 procent for hvert år. Og hvis man er fyldt 60 år, nedsættes godtgørelsen yderligere med 1 procent for hvert år. Godtgørelsen kan højst nedsættes med 40 procent på grund af alder.

Arbejdsskadestyrelsen har lavet en méntabel, som er en liste over de forskellige skader, hvor man kan se, hvad en typisk skade på en legemsdel normalt giver i varigt mén.

Skat

Méngodtgørelsen er en skattefri udbetaling.

Overgangsbeløb ved dødsfald

Hvis arbejdsskaden har medført døden, har man som efterladt ægtefælle, samlever eller registreret partner til afdøde ret til et overgangsbeløb. Beløbet er et engangsbeløb og udgør 136.000 kr. pr. 1. januar 2009. Beløbet reguleres hvert år.

Ægtefælle/registreret partner

Det er en betingelse, at ægteskabet blev indgået før arbejdsskaden. Hvis ægteskabet skete efter arbejdsskaden, men har bestået i mindst 2 år, inden ægtefællen døde, kan der også være ret til overgangsbeløb.

Samlever

Hvis man før arbejdsskaden har levet sammen med afdøde i et ægteskabsliggende forhold i 2 år, har man krav på et overgangsbeløb.

Andre

Hvis afdøde hverken efterlader sig en ægtefælle, en samlever eller en registreret partner, kan der gives overgangsbeløb til en anden person, hvis særlige omstændigheder taler herfor. Eksempel på særlig omstændighed er, hvis afdøde boede sammen med og forsørgede sine forældre, eller hvis afdøde kun havde boet sammen med sin samlever i 1 år, og der var fællesbørn.

Skat

Overgangsbeløbet er skattefrit.

Tab af forsørger

Som efterladt ægtefælle, samlever eller registreret partner til afdøde, er der mulighed for at få en erstatning for tab af forsørger. Erstatningen gives til den, der er berettiget til overgangsbeløbet.

Betingelsen er, at man har svært ved at forsørge sig selv efter dødsfaldet. Der ses på efterladtes alder, forsørgelse af mindreårige børn, helbred, uddannelse, udgifter m.m.

Erstatningens størrelse

Erstatningen udgør 30 pct. af afdødes årsløn, dog maksimalt 130.200 kr. (2009).

Den løbende erstatning udbetales højst i 10 år ad gangen, og indtil man bliver folkepensionist. I ganske særlige tilfælde, kan udbetalingsperioden forlænges ud over de 10 år.

Erstatningen udbetales med virkning fra dødsfaldet. Hvis der ved dødsfaldet udbetales en efterindtægt i form af afdødes løn eller pension, begynder udbetalingen dog først fra ophør af efterindtægten.

Efterladte børn

Hvis afdøde efterlader sig børn, som afdøde havde forsørgerpligt overfor, har hvert barn ret til erstatning for tab af forsørger, indtil de fylder 18 år. Der kan søges om udbetaling, ind til barnet fylder 21 år. Denne ret gælder også for adoptivbørn, men ikke for stedbørn.

Erstatningen til børn udgør normalt 10 pct. af afdødes årsløn. Hvis afdøde var eneforsørger, er der normalt ret til 20 pct.

Hvis der udbetales erstatning til ægtefælle, registreret partner eller samlever, kan den samlede erstatning til barnet/børnene højst udgøre 40 procent af afdødes årsløn. Udbetales der udelukkende erstatning til barnet/børnene, kan den samlede erstatning ikke udgøre mere end 50 pct. af afdødes årsløn.

Erstatning til andre personer

Hvis man hverken er ægtefælle, samlever, registreret partner eller barn efter afdøde, er der mulighed for erstatning for tab af forsørger, hvis afdøde forsørgede pågældende helt eller delvist. Det gælder f.eks. stedbørn, forælder eller søskende til afdøde.

Særlig godtgørelse

Nære pårørende kan få en særlig godtgørelse, hvis dødsfaldet skyldtes en forsætlig eller grov uagtsom handling. Som udgangspunkt skal man være ægtefælle, samlever, registreret partner til afdøde eller være mindreårig og hjemmeboende barn af afdøde.

Størrelsen af beløbet afhænger af karakteren af den handling, der forvoldte dødsfaldet, og den følelsesmæssige belastning, dødsfaldet har givet pågældende som efterladt. Godtgørelsen kan dog normalt højst udgøre 100.000 kr.

Der kan ske udbetaling af særlig godtgørelse til flere personer, hvis der er flere personer, som stod afdøde nær.

Skat

En løbende udbetaling beskattes som personlig indkomstskat.

SAMSPILLET MED ANDRE YDELSER

Samspillet mellem erstatning for tab af erhvervsevne og andre ydelser*Kontanthjælp*

Der ses bort fra erstatning for tab af erhvervsevne, der udbetales, når der er tale om en arbejdsskade.

Revalideringsydelse

Revalideringsydelsen og den løbende erstatning for tab af erhvervsevne lægges sammen. Hvis ydelserne tilsammen overstiger den indtægt, revalidenden havde inden arbejdsskaden, fratrækkes det overskydende beløb i revalideringsydelsen.

Dagpenge ved sygdom

Der modregnes ikke i dagpenge ved sygdom.

Fleksjob/ledighedsydelse

En løbende ydelse fra en erstatning for tab af erhvervsevne har ingen betydning for ledighedsydelse til den tilskadekomne, der er visiteret til fleksjob, lønnen til den tilskadekomne i et fleksjob eller størrelsen af det offentlige tilskud til arbejdsgiver.

Førtidspension

En løbende ydelse fra en erstatning for tab af erhvervsevne har indflydelse på størrelsen af førtidspensionen.

Tjenestemandspension

En tjenestemand, der afskediges pga. uarbejdsdygtighed som følge af tilskadekomst i tjenesten, er berettiget til tilskadekomstpension. Pensionen optjenes på baggrund af det antal år, man har været ansat som tjenestemand efter det fyldte 25. år. Der kan højst optjenes 37 års pensionsalder. Hvis man pga. en arbejdsskade har fået forhøjet pension, fratrækkes 2/3 af forhøjelsen i erstatningen.

Andre ydelser

Erstatning modregnes ikke i arbejdsløshedsdagpenge, efterløn, fleksydelse eller delpension.

Samspillet mellem méngodtgørelse og andre ydelser*Kontanthjælp*

Ved udmåling af kontanthjælp skal der ikke fradrages for godtgørelse for varigt mén og indtægter, der har med godtgørelsen at gøre.

Revalideringsydelse

Godtgørelsen for varigt mén betragtes ikke som formue. Godtgørelsen og evt. afkast heraf skal ikke fratrækkes i revalideringsydelsen, når den udbetales som kapital eller afkast fra kapital.

Dagpenge ved sygdom

Der modregnes ikke i dagpenge ved sygdom.

Fleksjob/ledighedsydelse

Godtgørelsen for varigt mén har ingen betydning for ledighedsydelse, lønnen i fleksjob eller størrelsen af det offentlige tilskud til arbejdsgiver.

Førtidspension

Godtgørelsen for varigt mén indgår ikke i udmålingen af pensionen. Det afkast, godtgørelsen giver, indgår i indtægtsgrundlaget og har dermed indflydelse på størrelsen af førtidspensionen.

Andre ydelser

Ydelser som arbejdsløshedsdagpenge, efterløn, fleksydelse og delpension reduceres ikke pga. kapitalgodtgørelse for varigt mén eller afkast heraf.

Samspillet mellem erstatning for tab af forsørger og andre ydelser

Kontanthjælp

Ved udmåling af kontanthjælp fratrækkes erstatning for tab af forsørger. Det gælder, uanset om der er tale om løbende ydelse eller et engangsbetøb.

Dagpenge ved sygdom

Der modregnes ikke i dagpenge ved sygdom.

Fleksjob/ledighedsydelse

Erstatning for tab af forsørger modregnes ikke i ledighedsydelse, lønnen i fleksjob eller størrelsen af det offentlige tilskud til arbejdsgiver.

Førtidspension

En løbende ydelse fra en erstatning for tab af forsørger har indflydelse på størrelsen af førtidspensionen.

Klagemuligheder

Arbejdsskadestyrelsens afgørelser kan ankes til Ankestyrelsen. Ankefristen er normalt på 4 uger, fra afgørelsen er modtaget. Tilskadekomne, de efterladte, forsikringsselskabet og AES (Arbejdsmarkedets Erhvervsyngdomssikring) kan anke. Arbejdsgiveren kan anke over Arbejdsskadestyrelsens afgørelse om anerkendelse af arbejdsskaden, men ikke over erstatningens størrelse.

Henvisning til love og paragraffer

Lov nr. 422 af 10. juni 2003 – Lov om arbejdsskadesikring. Loven anvendes på arbejdsskader, der indtræder den 1. januar 2004 eller senere.

Det nye erhvervs sygdomsbegreb i loven anvendes dog først i sager, der anmeldes fra og med den 1. januar 2005.

Lovbekendtgørelse nr. 154 af 7. marts 2006.

Lov nr. 423 af 10. juni 2003 om erstatning til tilskadekomne værnepligtige m.fl.

I sager med skadedato før den 1. januar 2004 anvendes:

Lov om sikring mod følger af arbejdsskade, jf. lovbekendtgørelse nr. 943 af 16. oktober 2000.

Lov nr. 80 af 8. marts 1978 om erstatning til skadelidte værnepligtige m.fl. med senere ændringer.

Yderligere oplysninger

Arbejdsskadestyrelsen, Skt. Kjelds Plads 11, 2100 København Ø, tlf. 72 20 60 00. www.ask.dk.

Arbejdsevne metode

Arbejdsevne er et centralt begreb i den sociale arbejdsmarkedsrettede indsats. Arbejdsevne er et udtryk for evnen til at opfylde de krav, der aktuelt stilles på arbejdsmarkedet, og dermed evnen til at blive selvforsørgende.

Arbejdsevnen skal beskrives og vurderes, når der skal tages stilling til spørgsmålet om revalidering, fleksjob eller førtidspension. Arbejdsevnen er et udtryk for, om det er muligt at blive selvforsørgende, og hvilke foranstaltninger der evt. skal til, for at dette kan lykkes. Kun hvis dette viser sig umuligt, vil kommunen tilkende førtidspension.

Man er selvforsørgende, når man har en arbejdsevne, der gør en i stand til at opnå en indtægt, der svarer til 37 timers arbejdsindtægt inden for et konkret arbejdsområde. Jobbet kan enten være på almindelige vilkår eller på fleksjobvilkår. Man anses for at være selvforsørgende, når indtægten – samlet set – svarer mindst til minimumslønnen ved fuldtidsbeskæftigelse på det overenskomstområde, man arbejder inden for. Der tages ikke hensyn til, hvilket lønniveau man havde før.

Metode til vurdering af arbejdsevnen

Der er udviklet en metode til at beskrive, afklare og vurdere ens arbejdsevne. Den skal sikre, at der arbejdes systematisk og målrettet på at forbedre arbejdsevnen, og at dette sker i samarbejde med den, der skal vurderes. Alle sagsbehandlere benytter den samme metode.

Metoden skal benyttes fra det tidspunkt, hvor udbetaling af sygedagpenge kan ophøre på grund af den generelle varighedsbegrænsning (se side 45). Dette med henblik på at undersøge, om den sygemeldte er berettiget til revalidering, visitation til fleksjob eller til førtidspension.

Ressourceprofil

Ressourceprofilen er grundstammen i denne arbejdsevne metode. Den er et redskab til at beskrive, vurdere og udvikle arbejdsevnen og er et redskab til at nå frem til, hvilke ressourcer og barrierer man har i forhold til arbejdsmarkedet. Det er et krav, at man er medinddraget i beskrivelsen.

Ressourceprofilen omfatter 12 elementer, der alle repræsenterer emner i ens liv, som kan være relevante på arbejdsmarkedet.

De 12 elementer

– uddannelse	– arbejdsrelevante ønsker
– arbejdsmarkedserfaring	– præstationsforventninger
– interesser	– arbejdsidentitet
– sociale kompetencer	– bolig og økonomi
– omstillingsevne	– sociale netværk
– indlæringsevne	– helbred.

Alle oplysninger, der er relevante for vurderingen, skal tages med. Profilen bør udarbejdes som en løbende proces i et samarbejde mellem den, der skal vurderes, og sagsbehandleren. Sagsbehandleren beskriver elementerne, og de vurderes i takt med den afklaring og udvikling, der sker. Ens egne oplysninger indgår også i profilen.

Grundlaget for afgørelsen

Når beskrivelsen og vurderingen af ressourcer og udviklingsmuligheder er færdig, skal den forelægges borgeren, som har mulighed for at kommentere profilen. Den samlede ressourceprofil og vurdering af arbejdsevnen danner grundlag for de afgørelser, kommunen træffer.

Selve ressourceprofilen kan ikke ankes, men de beslutninger, der træffes på baggrund af beskrivelsen og vurderingerne, kan ankes.

Henvisning til love og paragraffer

Bekendtgørelse nr. 1402 af 13. december 2006 om beskrivelse, udvikling og vurdering af arbejdsevnen.

Sygedagpenge

Lønmodtagere, ledige med ret til a-dagpenge og selvstændige erhvervsdrivende kan få sygedagpenge.

Man skal opholde sig lovligt her i landet.

Kommunen udbetaler sygedagpenge under sygefravær. Dog udbetaler arbejdsgiveren til ansatte ved sygdom i 21 kalenderdage fra første fraværsdag.

Generelle betingelser	side 43
Lønmodtagere	side 46
Udbetaling fra kommunen	side 47
Arbejdsgivere	side 48
Selvstændige	side 49
Arbejdsfastholdelse	side 50
Trepartsaftale om sygefravær	side 53

Sygedagpengemaximum i 2009	3.625 kr. pr. uge = 188.500 kr. pr. år
----------------------------	--

Lønindtægt og anden indtægt, der erstatter lønindtægten, danner grundlaget for beregningen af sygedagpengene. Beregningen sker således ud fra det ugentlige timetal, man ville have haft, hvis man ikke var blevet syg. Sygedagpengene kan dog ikke udgøre mere end 3.625 kr. pr. uge og 97,97 kr. pr. time. Sygedagpenge er skattepligtig indkomst.

Indtægten, som sygedagpenge beregnes ud fra, skal være skattepligtig i Danmark. Man har dog ret til sygedagpenge, hvis man efter EU-reglerne eller en international aftale om social sikring er omfattet af dansk lovgivning. Også selvom indtægten ikke beskattes i Danmark.

Der gælder særlige regler for indtægter, der er skattepligtige på Færøerne eller Grønland. Kontakt kommunen herom.

Der gælder særlige regler for lønmodtagere med fast arbejdsturnus og skiftehold.

Ledige, der er medlem af en a-kasse, får udbetalt samme beløb i sygedagpenge, som man ville have fået i a-dagpenge, hvis man ikke var blevet syg.

Fleksjobbere har ret til sygedagpenge fra første fraværsdag.

Samspillet med forsikringsydelser

Modregning

Der sker ingen modregning i sygedagpengene, hvis man samtidig får forsikringsydelser, herunder løbende udbetalinger pga. tab af erhvervsvevne.

Modtager man sygedagpenge fra kommunen som følge af en lidelse forvoldt af en ansvarlig skadevolder, kan kommunen gøre regreskrav gældende i det omfang, de erstatningsretlige betingelser er opfyldt.

Kommunen kan dog ikke gøre regres gældende over for arbejdsgiveren, hvis medarbejderen er sygemeldt pga. en arbejdsskade, som man har pådraget sig hos pågældende arbejdsgiver.

Forsikringsselskabet har pligt til inden 4 uger at orientere skadelidtes opholdskommune, når der udbetales erstatning som følge af en personskade.

GENERELLE BETINGELSER

Fuldt uarbejdsdygtig

- Man skal være fuldt uarbejdsdygtig pga. egen sygdom for at kunne få sygedagpenge.
- Det er kommunen, der vurderer, om man er fuldt uarbejdsdygtig. Vurderingen tager udgangspunkt i den beskæftigelse, man havde før sygemeldingen.
- Arbejder man på flere arbejdspladser, men med væsentligt forskellige arbejdsfunktioner, kan man godt være fuldt uarbejdsdygtig i det ene arbejde, men ikke det andet.
- Når man har været sygemeldt i 3 måneder, vurderes uarbejdsdygtigheden både ud fra den uddannelsesmæssige baggrund og tidligere beskæftigelse.
- Var man ledig, da man blev sygemeldt, vurderer kommunen uarbejdsdygtigheden i forhold til det arbejdsområde, som man står til rådighed for.

Delvis uarbejdsdygtighed

Der kan udbetales nedsatte sygedagpenge, når en læge skønner, at man kun kan udføre sit arbejde delvist. Der stilles ikke krav om forudgående fuldt fravær. Man skal være fraværende mindst 4 timer om ugen.

Man er omfattet af reglerne om varighedsbegrænsning (se side 45), når man får nedsatte sygedagpenge.

Der skal være enighed mellem kommunen, virksomheden og den sygemeldte om, at man kan vende gradvist tilbage. Vurderer kommunen imidlertid, at den sygemeldte kun er delvist uarbejdsdygtig, skal der dog træffes afgørelse om nedsatte dagpenge. Også selvom der ikke kan opnås enighed.

Hvis en overenskomst giver ret til løn under sygdom, så modtager man fortsat den fulde løn. Når man har været delvist sygemeldt i 21 kalenderdage, får arbejdsgiveren refunderet den udbetalte sygeløn (op til dagpengemaks.) for de timer, man har været sygemeldt.

Lønmodtagere får ved delvist fravær udbetalt nedsatte sygedagpenge fra kommunen med samme beløb pr. fraværstime som ved fuldt fravær.

Sygedagpengene beregnes dog på samme måde som ved fuldt fravær, når man:

- bliver ledig og ikke har ret til løn
- får a-dagpenge
- ikke har ret til løn under sygdom, og arbejdsgiveren ikke tilbyder deltidsbeskæftigelse.

Behandlinger

Nedsatte dagpenge kan også udbetales, når to eller flere behandlinger foreskrevet af læge eller tandlæge medfører delvist fravær fra arbejdet. Fraværet inkl. eventuel vente- og transporttid skal dog være på mindst 4 timer pr. uge.

Ophold i udlandet

Man kan få sygedagpenge under ophold i udlandet, når man i tilknytning til sygeperioden er på rekreationsophold med fast lægetilsyn. Opholdet skal inden afrejsen være anbefalet af lægen af helbredsmæssige grunde.

Der kan også ydes sygedagpenge, hvis man er under sygebehandling, og Sundhedsstyrelsen eller en sygehusmyndighed har givet tilladelse til behandlingen.

Hvis hjemrejsen fra et ferieophold må udsættes af helbredsmæssige grunde, er der også mulighed for, at man kan få sygedagpenge. Dette kræver dog lægeerklæring. Kontakt kommunen om de nærmere regler.

Alvorligt syge indlagte børn

Som beskrevet skal man selv være sygemeldt for at kunne få sygedagpenge. Forældre, der har et alvorligt sygt barn under 18 år, har dog ret til sygedagpenge fra kommunen, hvis de i forbindelse med barnets sygdom helt eller delvist må opgive lønarbejde eller personligt arbejde i egen virksomhed.

Det er en betingelse, at barnets sygdom skønnes at medføre et behov for ophold på hospital eller lignende institution i 12 dage eller mere.

Kravet om en sygeperiode på 12 dage eller mere gælder ikke for hospitalsophold for børn af enlige forsørgere, der har ret til ordinært børnetilskud.

Dagpengene svarer til det beløb, som forældrene har ret til ved egen sygdom. Der kan dog udbetales dagpenge til selvstændige, der ikke er tilmeldt den frivillige sikring.

Kommunen kan i særlige tilfælde beslutte, at forældre får et højere dagpengebeløb – f.eks. når det skønnes nødvendigt, at begge forældre er sammen med det syge barn.

Man kan få yderligere oplysninger i kommunen. Eller i lov nr. 566 af 9. juni 2006 om ret til orlov og dagpenge ved barsel.

Ophør

Sygedagpengene ophører helt eller delvist fra den dag, hvor man er helt eller delvist arbejdsdygtig. Dette sker, uanset om man genoptager arbejdet eller raskmelder sig. Sygedagpengene ophører dog tidligere, når helbredstilstanden er stationær, og kommunen ikke finder, at man har ret til revalidering, fleksjob eller førtidspension. Sygedagpengene ophører senest, når varighedsbegrænsningen indtræder.

Sygedagpengene bortfalder

- Så længe man mod lægens opfordring afviser at blive indlagt på sygehus eller at modtage den nødvendige lægebehandling.
- Så længe man mod lægens eller kommunens opfordring nægter at deltage i hensigtsmæssig optræning for at genvinde arbejdsevnen.
- Når man ved sin adfærd forhæler helbredelsen.
- Når man uden rimelig grund undlader at medvirke ved kommunens opfølgning.

Varighedsbegrænsning

Udbetalingen af sygedagpenge ophører, når der er udbetalt sygedagpenge, herunder nedsatte sygedagpenge eller løn under sygdom, for mere end 52 uger i de 18 forudgående kalendermåneder.

Sygedagpenge eller løn fra arbejdsgiveren/kommunen i de første 21 kalenderdage af sygeperioden medregnes ikke i varighedsbegrænsningen. Det samme gælder de perioder, hvor der er udbetalt pga. graviditet, barsel eller adoption. For selvstændige medregnes de første 2 uger ikke.

Har man opbrugt retten til sygedagpenge under en sammenhængende periode på mere end 52 uger, kan man først få sygedagpenge igen, når man har været arbejdsdygtig i mindst 13 uger.

Sygedagpengene kan forlænges

Ved den almindelige varighedsbegrænsning kan dagpengeperioden forlænges i følgende situationer:

- Når det på det foreliggende grundlag anses for nødvendigt at gennemføre virksomhedspraktik eller andre afklarende foranstaltninger med henblik på at klarlægge arbejdsevnen. Dagpengeperioden kan forlænges i op til 26 uger.
- Når det anses for overvejende sandsynligt, at revalidering bliver sat i gang. Der skal være tale om en realistisk mulighed for, at revalideringen fører til, at man vender tilbage til det ordinære arbejdsmarked. Dagpengene ydes i afklaringsfasen, inden egentlig revalidering iværksættes (forrevalidering). Der er ingen tidsbegrænsning for, hvor længe dagpengeperioden kan forlænges.
- Når man er under eller venter på lægebehandling, men efter en lægelig vurdering forventes at kunne genoptage erhvervs-mæssig beskæftigelse inden for 2 gange 52 uger. Her skal ses bort fra den periode, hvor man venter på behandling på offentligt sygehus. I disse tilfælde kan dagpengene maks. forlænges i op til 2 år.

- Når der er rejst sag om ret til erstatning efter Lov om arbejdsskadeforsikring. Udbetalingen fortsætter, indtil Arbejdsskadestyrelsen har truffet afgørelse om erstatning for tab af erhvervsevne.
- Når der er påbegyndt sag om førtidspension efter Lov om social pension. Udbetalingen fortsætter, indtil førtidspensionen træder i kraft eller der gives afslag.
- Ved livstruende sygdom, hvor de lægelige behandlingsmuligheder er udtømte. Dagpengeperioden forlænges uden begrænsning.

Ressourceprofil

Forlænges sygedagpengene pga. arbejdsprøvning, revalidering eller førtidspension, skal kommunen udfærdige en ressourceprofil, se side 40. Det gælder også, hvis kommunen afgør, at sygedagpengene skal stoppes. Træffer kommunen afgørelse, uden at ressourceprofilen er lavet, kan dette betyde, at afgørelsen er ugyldig.

LØNMOTAGERE

Udbetaling fra arbejdsgiveren

Sygeløn

Er man dækket af en overenskomst, der giver ret til løn under sygdom, udbetales den sædvanlige løn under sygefraværet. Man skal senest 2 timer efter, man skulle være mødt på arbejdet, sygemelde sig telefonisk til arbejdsgiveren. De nærmere regler fremgår af virksomhedens personalepolitik eller andre retningslinjer.

Får man ikke løn under sygdom, kan man i stedet få sygedagpenge fra arbejdsgiveren eller kommunen (se side 47).

Sygedagpenge

Får man ikke udbetalt fuld løn under sygdom, har man ret til sygedagpenge fra arbejdsgiveren i 21 kalenderdage fra første fraværsdag, hvis:

- man har været ansat uafbrudt hos arbejdsgiveren i de seneste 8 uger før fraværet og i denne periode har været beskæftiget hos arbejdsgiveren i mindst 74 timer.
- man tidligere har været beskæftiget hos nuværende arbejdsgiver. Den samlede beskæftigelse skal mindst udgøre 74 timer inden for de seneste 8 uger.

I disse tilfælde skal arbejdsgiveren udbetale sygedagpenge, selvom man fratræder inden for de første 21 kalenderdage fra første fraværsdag.

Lægeerklæring

Arbejdsgiveren kan, hvis det skønnes nødvendigt, forlange en lægeerklæring. Det skal i erklæringen fremgå, hvilke funktionsbegrænsninger sygdommen medfører.

Opfylder man ikke sin forpligtelse til at anmelde og dokumentere sygdommen, bortfalder retten til sygedagpenge. Det er dog en betingelse, at arbejdsgiveren gør indsigelse.

Man har således først ret til sygedagpenge dagen efter, arbejdsgiveren har modtaget dokumentationen.

UDBETALING FRA KOMMUNEN

Opfylder man ikke betingelsen for sygedagpenge fra arbejdsgiveren, kan man få sygedagpenge fra kommunen, hvis:

- man har været tilknyttet arbejdsmarkedet uafbrudt i de sidste 13 uger, og i denne periode har været beskæftiget i mindst 120 timer
- man ville være berettiget til a-dagpenge eller ydelser, der træder i stedet, hvis man ikke var blevet syg
- man inden for den sidste måned har afsluttet erhvervsmæssig uddannelse af mindst 18 måneders varighed
- er lønnet praktikelev i en uddannelse, der reguleres ved lov
- er ansat i fleksjob – se side 73
- pådrager sig en arbejdsskade, som er omfattet af Lov om arbejdsskadeforsikring – se side 27.

Anmeldelse

Har man ikke ret til sygedagpenge fra arbejdsgiveren, skal man senest en uge efter første fraværsdag meddele kommunen, at man er syg. Det sker på en særlig blanket, som fås hos kommunen.

Hvis man har fået udbetalt sygedagpenge fra arbejdsgiveren, skal anmeldelsen til kommunen ske på en særlig blanket, senest 1 uge efter udbetalingen fra arbejdsgiveren er ophørt. Man vil sædvanligvis få blanketten af arbejdsgiveren.

Oplysningsskema

Når sygefraværet anmeldes, sender kommunen et oplysningsskema til den sygemeldte. Skemaet skal sikre, at kommunen har et tilstrækkeligt grundlag til at foretage den første visitation og opfølgning (se side 50). Oplysningerne bruges derfor bl.a. til at forberede den første samtale med den sygemeldte. Skemaet indgår også, når kommunen skal tage stilling til, om man har ret til fulde eller nedsatte sygedagpenge.

Oplysningsskemaet skal returneres til kommunen inden 8 dage, medmindre andet er aftalt. Modtager kommunen ikke skemaet, skal der tages stilling til, om sygedagpengene bortfalder. Sygedagpengene kan dog kun bortfalde, hvis kommunen forinden har orienteret den sygemeldte.

Er man ude af stand til at besvare skemaet, fordi man har en alvorlig lidelse eller er indlagt, bortfalder sygedagpengene ikke.

Lægeerklæring

Kommunen kan, hvis det skønnes nødvendigt, forlange en lægeerklæring. Erklæringen skal dokumentere sygdommen og bruges til at arbejdsfastholde den sygemeldte (se side 50).

ARBEJDSGIVERE

Refusion

Mange overenskomster giver lønmodtagere ret til løn under sygdom. Arbejdsgiveren har i disse tilfælde ret til refusion fra første fraværsdag efter 21 kalenderdage. Arbejdsgiveren får udbetalt de sygedagpenge, som den ansatte ellers ville have ret til. Refusionen kan dog ikke overstige den udbetalte løn.

Arbejdsgiveren skal anmelde fraværet senest 4 uger efter første fraværsdag. Er fraværet anmeldt rettidigt, kan der udbetales refusion for tidsrummet, der ligger ind til 3 måneder forud for kravet. Er sygefraværet ikke anmeldt til tiden, kan der først udbetales refusion fra anmeldelsestidspunktet.

Anmeldelse af refusionskravet skal enten ske via den landsdækkende digitale løsning på Virk.dk eller på en papirblanket, som fås hos kommunen. Vælger arbejdsgiveren at anmelde refusionskravet via Virk.dk, sker det uden lønmodtagerens underskrift. Anmeldes refusionskravet på en papirblanket, skal både arbejdsgiveren og lønmodtageren underskrive blanketten.

Fritagelse for udbetaling

Arbejdsgiveren kan fritages for at udbetale sygedagpenge i følgende tilfælde:

Forsikring

Mindre private arbejdsgivere, der i 2008 har haft en lønindtægt, som ikke oversteg 6.343.750 kr., kan tegne en forsikring. Denne giver ret til refusion af sygedagpenge fra 2. sygedag fra lønmodtagerens bopælskommune. Arbejdsgiveren bliver udelukket for ordningen, hvis lønsummen i 2008 oversteg 7.830.000 kr.

Tilmeldingen skal ske til Beskæftigelsesministeriets Administrationscenter (BAC). Tilmeldingsblanketten fås i den kommune, hvor virksomheden ligger, eller på BAC's hjemmeside www.BAC.bm.dk.

Aftale mellem lønmodtager og arbejdsgiver (§ 56-aftale)

Er lønmodtagerens sygdomsrisiko væsentligt forøget pga. en langvarig eller kronisk lidelse, der skønnes at medføre mindst 10 fraværsdage på et år, kan virksomheden og lønmodtageren indgå en aftale. Aftalen skal godkendes af kommunen. Når lønmodtageren bliver syg pga. den sygdom, som aftalen omfatter, overtager kommunen dagpengeudbetalingen. Får lønmodtageren løn under sygdom, refunderer kommunen derfor arbejdsgiveren for den udbetalte sygeløn – dog kun op til dagpengemaximum.

Aftalen gælder for 2 år. Aftalen kan ikke fornys, når lønmodtagerens fravær pga. af lidelsen i det seneste år ikke har medført mindst 10 fraværsdage. Kun hvis der er indtrådt væsentlige ændringer i lønmodtagerens erhvervs- eller helbreds-mæssige forhold kan 10-dagesreglen fraviges.

Fleksjob

Har man ansat en fleksjobber, yder kommunen refusion fra første sygedag – op til dagpengemaximum.

SELVSTÆNDIGE

Selvstændige erhvervsdrivende har ret til dagpenge efter 2 ugers sygdom. Sygedagpengene udbetales af kommunen. Der kan højst udbetales 3.625 kr. pr. uge svarende til 188.500 kr. pr. år.

Beregning af sygedagpenge

Sygedagpenge til selvstændige beregnes på grundlag af arbejdsfortjenesten i virksomheden. Som beregningsgrundlag anvendes skattevæsenets årsopgørelse for det senest afsluttede regnskabsår.

Kan man ikke skaffe den fornødne dokumentation, har man ikke ret til sygedagpenge, medmindre der er tegnet frivillig forsikring.

Beskæftigelseskrav

Det er en betingelse for retten til sygedagpenge, at man inden for de sidste 12 måneder har drevet selvstændig erhvervsvirksomhed i væsentligt omfang i mindst 6 måneder, heraf den seneste måned før fraværet.

Der drives selvstændig erhvervsvirksomhed i væsentligt omfang, når den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid svarer til halvdelen af fuld overenskomst-mæssig arbejdstid på 37 timer.

Anmeldelse

Den selvstændige skal anmelde sygefraværet senest 3 uger efter første fraværsdag. Har man sikret sig ret til sygedagpenge fra første eller tredje fraværsdag, skal man dog anmelde senest efter 1 uge.

Nedsatte sygedagpenge

Selvstændige kan få nedsatte sygedagpenge ved delvis uarbejdsdygtighed, når lægen skønner, at man højst kan udføre halvdelen af sit normale arbejde.

Nedsatte sygedagpenge udbetales med et beløb pr. uge, der svarer til halvdelen af sygedagpengebeløbet ved fuldt fravær.

Forsikring

Selvstændige kan tegne en forsikring og dermed sikre sig sygedagpenge i de første 2 uger af en sygeperiode. Man kan vælge imellem at sikre sig sygedagpenge fra 3. fraværsdag (type 1-forsikring) eller fra 1. fraværsdag (type 2-forsikring). Der er mulighed for at tegne forsikring til fuld sats, der svarer til sygedagpengenes højeste beløb (maks. ydelse) eller til 2/3 af fuld sats (minimumydelsen). Pr. 1. januar 2009 er den fulde sats 3.625 kr. pr. uge og 2/3 2.378 kr. pr. uge.

Når man har tegnet en forsikring, har man altid ret til minimumsydelse, også selv om man ikke kan dokumentere arbejdsfortjeneste. Derudover har man ret til et højere beløb, hvis en dokumenteret arbejdsfortjeneste berettiger til det, dog højst dagpengenes fulde beløb.

Præmiens størrelse

Pr. 1. januar 2009 er præmien for type 1-forsikring fra 3. fraværsdag pr. år:

2/3 sats 1.534 kr. – fra den 1. april 2009 er satsen 1.662 kr.

1/1 sats 2.301 kr. – fra den 1. april 2009 er satsen 2.493 kr.

Præmien for type 2-forsikring fra 1. fraværsdag er pr. år:

2/3 sats 2.378 kr. – fra den 1. april 2009 er satsen 2.568 kr.

1/1 sats 3.558 kr. – fra den 1. april 2009 er satsen 3.852 kr.

Indbetaling til den frivillige forsikringsordning kan ikke trækkes fra på selvangivelsen.

Tilmelding til forsikring

Tilmeldingen skal ske til Beskæftigelsesministeriets Administrationscenter (BAC), der administrerer forsikringsordningen. Tilmeldingsblanket fås i opholdskommunen eller på BAC's hjemmeside www.BAC.bm.dk.

Der er først ret til sygedagpenge 6 måneder efter, at BAC har modtaget ansøgningsblanketten. Dog er der ingen ventetid, hvis den sikrede kommer til skade. Nyetablerede optages uden ventetid, hvis de tilmelder sig forsikringsordningen inden 3 måneder efter ophør af lønindtægt, og hvis den tidligere beskæftigelse, som lønmodtageren havde, giver ret til dagpenge. Om frivillig forsikring for mindre arbejdsgivere, se side 48.

ARBEJDSFASTHOLDELSE

Kommunerne skal styrke indsatsen over for sygemeldte borgere. Indsatsen skal målrettes de sygemeldte, der har størst behov for tæt og individuel opfølgning. Herudover skal kommunerne udvikle samarbejdet med de praktiserende læger og arbejdspladserne.

Reglerne i sygedagpengeloven skal derfor ses i sammenhæng med de muligheder, der er i Lov om aktiv beskæftigelsesindsats for arbejdsfastholdelse via revalidering, virksomhedspraktik, fleksjob m.v.

Første samtale

Kommunen skal følge op over for sygemeldte borgere. Første samtale skal holdes inden udgangen af 8. uge. Samtaleformen afhænger af, hvilken kategori man er visiteret til.

Holder kommunen individuelle samtaler med sygemeldte inden udgangen af 8. uge, kan den første visitation ske i tilknytning til denne opfølgning. Det betyder, at disse kommuner ikke skal foretage en visitation inden den første samtale.

Visitation

Ud fra oplysningsskemaet (se side 47) og eventuelle andre oplysninger, visiterer kommunen den sygemeldte inden for 3 kategorier:

Kategori 1 – Tilbagevenden til arbejdsmarkedet er umiddelbart forestående "glatte sager"

Det drejer sig om ukomplicerede, kortvarige forløb. Tidspunktet for raskmeldingen er her forudsigeligt. Arbejdsevnen er derfor ikke truet. Raskmeldes den sygemeldte ikke til forventet tid, skal sagen tages op til fornyet vurdering, herunder om der skal visiteres til anden kategori.

Der kan også være tale om langvarige forløb, hvor den sygemeldte har været visiteret til kategori 2 eller 3, men nu er ved at være klar til at komme tilbage til arbejdet. Det kan f.eks. dreje sig om sygemeldte, der nærmer sig tidspunktet, hvor de kan vende gradvist tilbage, eller venter på at påbegynde revalidering.

Kommunen skal her inden udgangen af 8. uge foretage 1. opfølgning, og der skal som minimum holdes en telefonsamtale. Herefter skal opfølgningen ske mindst hver 8. uge. Også denne kontakt til den sygemeldte skal som minimum være telefonisk.

Kategori 2 – Risiko for langvarigt sygdomsforløb og/eller risiko i forhold til arbejdsevnen

I disse tilfælde er der usikkerhed om diagnosen/lidelsen og sygdommens varighed. Arbejdsevnen er således typisk truet. Der er risiko for, at den sygemeldte mister arbejdstilknytningen.

Kommunen skal derfor inden udgangen af 8. uge fra første sygedag foretage første opfølgning i form af en individuel samtale med den sygemeldte. Herefter skal der holdes en samtale mindst hver 4. uge. Samtalen skal som minimum hver anden gang være individuel.

Kategori 3 – Længerevarende sygeforløb

Disse sygemeldte har en længerevarende sygdom eller en alvorlig lidelse med en klar diagnose. Der kan således være risiko for, at arbejdsevnen nedsættes.

Kommunen skal her følge op første gang inden udgangen af 8. sygeuge. Derefter følges op mindst hver 8. uge. Kontakten til den sygemeldte skal som minimum ske telefonisk ved første opfølgning. Herefter afgør kommunen opfølgningsformen.

Opfølgning

Kommunen skal inddrage den sygemeldte i opfølgningen. Herudover skal andre aktører inddrages efter behov. F.eks. arbejdsplads, læge, a-kasse, faglig organisation, revalideringsinstitutioner eller sygehus. Det skal vurderes, om der er brug for behandling, optræning, virksomhedspraktik, revalidering, fleksjob eller evt. førtidspension. Og om der er behov for hjælp til den sygemeldtes familie.

Revisitation

Ved hver opfølgning skal kommunen foretage en revisitation. Der skal her tages stilling til, om den sygemeldte skal flyttes over til en anden kategori. Kommunen skal også tage stilling til, om den sygemeldte har mulighed for at genoptage arbejdet helt eller delvist.

Opfølgningsplan

Kommunen skal ved første samtale med den sygemeldte tage stilling til, om der skal udarbejdes en opfølgningsplan.

Planen skal senest udarbejdes i umiddelbar forlængelse af 2. opfølgning. Den skal sikre, at indsatsen koordineres. Det skal derfor fremgå, hvilke mål der er for opfølgningen. Der skal særligt være fokus på arbejdsfastholdelse.

Opfølgningsplanen skal justeres og udbygges i umiddelbar forlængelse af hver opfølgning. Man skal have planen udleveret. Sker der væsentlige justeringer af planen, skal denne også udleveres.

Kontakt til arbejdspladsen

Kommunen skal forsøge at arbejdsfastholde sygemeldte på den arbejdsplads, som man sygemeldes fra. Derfor skal kommunen støtte den sygemeldte i at bevare kontakten til arbejdspladsen. F.eks. ved at den sygemeldte gradvist vender tilbage til arbejdspladsen. Dette kan ske som led i optræning eller delvis sygemelding (se side 43).

Kommunen skal derfor også informere arbejdspladsen om de relevante initiativer, der sættes i gang for den sygemeldte. Det kan f.eks. dreje sig om arbejdsprøvning, revalidering eller fleksjob. Informationen forudsætter dog samtykke fra den sygemeldte.

Kommunen kan også deltage i en rundbordssamtale med den sygemeldte, arbejdsgiveren, tillidsmanden og lægen. Deltagerne i rundbordssamtalen afhænger af den konkrete situation. Her drøftes mulighederne for, at den syge kan vende tilbage til arbejdspladsen.

Tilbud

Vejledning og opkvalificering

Kommunen kan give modtagere af sygedagpenge tilbud om vejledning og opkvalificering. Se side 69, hvor de nærmere regler gennemgås. Man modtager fortsat sygedagpenge i forløbet.

Virksomhedspraktik

Modtager man sygedagpenge, er der mulighed for, at man kan overgå til virksomhedspraktik i op til 13 uger. Det er en betingelse, at man er under forrevalidering (se side 67), og der er behov for en afklaring af arbejdsevnen. Kommunen har mulighed for at forlænge tilbuddet i op til 26 uger. Se side 70 om de nærmere regler for virksomhedspraktik.

Der udbetales fortsat sygedagpenge under virksomhedspraktikken. Man kan søge om hjælp til befordring, hjælpemidler og mentorordning under virksomhedspraktikken.

TREPARTSAFTALE OM SYGEFRAVÆR

Regeringen indgik den 29. september 2008 en trepartsaftale med arbejdsmarkedets parter om at nedbringe sygefraværet. Det centrale i aftalen er:

- Arbejdsgiveren skal senest i 4. sygeuge holde samtale med medarbejdere, der er syge
- Jobcenteret skal allerede i 8. sygeuge vurdere, om der er mulighed for delvis raskmelding
- Den nuværende lægeerklæring "lægeerklæring om uarbejdsdygtighed" skal erstattes af en såkaldt mulighedserklæring
- Reglen om, at kommunerne mister refusion, hvis de ikke holder samtaler med de sygemeldte til tiden, suspenderes i to år.

Det endelige lovforslag forventes fremsat marts 2009. På Beskæftigelsesministeriets hjemmeside www.bm.dk kan man følge den videre udmøntning af lovforslaget.

Klagemuligheder

Opholdskommunen træffer afgørelse om retten til sygedagpenge. Kommunens afgørelse kan indbringes for Beskæftigelsesankenævnet. Den Sociale Ankestyrelse kan optage en sag til behandling, når den har principiel eller generel betydning.

Henvisning til love og paragraffer

Lov om sygedagpenge nr. 563 af 9. juni 2006 med senere ændringer.
Vejledning nr. 9300 af 25. juni 2008 om sygedagpenge.

Yderligere oplysninger

Yderligere oplysninger om dagpenge ved sygdom kan fås hos kommunen eller på Arbejdsdirektoratets hjemmeside www.adir.dk, Beskæftigelsesministeriets hjemmeside www.sund-virksomhed.dk og www.socialtengagement.dk.

Offentlige sundhedsydelse og rejsesygesikring

Alle med bopæl i Danmark har et sundhedskort, der giver ret til lægehjælp og andre sundhedsydelse. Sundhedskortet gælder i Danmark samt under ferierejser i visse lande i op til 1 måned. Skal man rejse i længere tid, eller har rejsen erhvervsindhold, kan man få brug for det blå EU-sygesikringskort.

Sikringsgruppe 1 og 2

side 54

Ydelse

side 55

Rejsesygesikring

side 57

Enhver, der har bopæl her i landet, har ret til offentlige sundhedsydelse, dvs. som udgangspunkt alle, der er tilmeldt folkeregisteret. Hjælpen ydes således uanset helbred, alder, indtægt og indfødsret. Søfarende, der er ansat på danske skibe, er omfattet af særlige regler.

Alle, der har ret til offentlige sundhedsydelse, får et sundhedskort. Nyfødte får dog tidligst kortet, når de er navngivet eller døbt.

SIKRINGSGRUPPE 1 OG 2

Enhver, der har ret til hjælp, kan uden hensyn til indtægtsforhold vælge mellem to sikringsformer:

- Gruppe 1
- Gruppe 2.

Børn under 15 år følger automatisk forældrenes valg af sikringsgruppe. Unge mellem 15 og 18 år kan selvstændigt vælge gruppe med samtykke fra forældrene.

Kun gruppe 1-sikrede har ret til gratis konsultation hos læge og speciallæge.

Gruppeskift

Man kan mod et gebyr på 165 kr. skifte mellem gruppe 1 og 2 – dog skal der gå mindst 1 år mellem hvert skift. Det sker ved henvendelse til kommunen og får virkning 14 dage efter, kommunen har modtaget gebyret.

Lægehjælp i gruppe 1

Almindelig læge

Gruppe 1-sikrede har ret til gratis lægehjælp hos den praktiserende læge, man er tilmeldt.

Hvis man opholder sig midlertidigt uden for den valgte læges praksisområde, kan en anden læge yde gratis hjælp ved akut sygdom.

Speciallæge

Speciallægehjælp ydes gratis til gruppe 1-sikrede efter henvisning fra den praktiserende læge. Der kræves ikke henvisning til øjen- og ørelæge.

Lægeskift

Man kan skifte læge ved henvendelse til kommunen. Lægeskiftet får virkning 14 dage efter.

Lægehjælp i gruppe 2

Almindelig læge

Gruppe 2-sikrede har adgang til at søge enhver læge. Bopælskommunen udbetaler tilskud til en del af lægens honorar.

Speciallæge

Gruppe 2-sikrede kan uden henvisning fra praktiserende læge frit vælge speciallæge. Man skal selv betale den del af honoraret, der overstiger det offentlige tilskud.

Tolkebistand

Ved besøg hos læge eller speciallæge kan man få vederlagsfri tolkebistand i begge sikringsgrupper. Det er en betingelse, at lægen skønner tolkning nødvendig, og at tolken rekvireres gennem patientens opholdskommune eller Velfærdsministeriet.

YDELSER

Medicin

Man kan få tilskud til lægeordnede lægemidler, der er tildelt tilskud af Lægemiddelstyrelsen.

Der skal være tale om en samlet medicinudgift på over 820 kr. inden for et år, før der kan ydes tilskud til medicin.

Medicintilskuddet skal beregnes ud fra prisen på det billigste præparat med samme virkning.

Årlig udgift pr. person i tilskudspriser	Tilskud til medicin til personer over 18 år	Tilskud til medicin til personer under 18 år
0-820 kr.	0 pct.	60 pct.
821-1.340 kr.	50 pct.	60 pct.
1.341-2.885 kr.	75 pct.	75 pct.
Over 2.285 kr.	85 pct.	85 pct.

Stort varigt forbrug af medicin (kronikertilskud)

Personer, der har et stort, varigt og veldokumenteret behov for tilskudsberettiget medicin, kan få et såkaldt kronikertilskud. Lægen skal søge Lægemiddelstyrelsen om tilskuddet. Regionsrådet yder således 100 pct. tilskud til den del af egenbetalingen, der overstiger 3.370 kr. årligt.

Tilskud til håndkøbsmedicin

Pensionister og personer med varige lidelser kan få tilskud til visse former for lægeordineret håndkøbsmedicin. Den økonomiske situation er uden betydning for tilskud til håndkøbsmedicin. Tilskuddet søges via egen læge.

Enkelttilskudsordning

Medicin, der ikke er almindelig tilskudsberettiget medicin eller håndkøbsmedicin, kan man via hospital eller egen læge søge Lægemiddelstyrelsen om at gøre tilskudsberettiget. Det er alene den lægelige vurdering af lægemidlets egnethed, der er afgørende for, om man får tilskud.

Vaccinationer

Alle med bopæl her i landet eller dansk indfødsret, som er under 18 år, tilbydes gratis vaccinationer mod visse smitsomme sygdomme. Det sker efter det såkaldte børnevaccinationsprogram – spørg evt. nærmere hos den praktiserende læge. Desuden kan piger, der er født efter 31. december 1992 gratis blive vaccineret mod livmoderhalskræft. Vaccinationen skal ske, når pigen er mellem 12 og 15 år.

Er man fyldt 65 år eller er førtidspensionist kan man gratis blive vaccineret mod influenza. Det samme kan efter lægelig vurdering personer, der lider af visse former for kronisk sygdom.

Tandlægehjælp

Efter det fyldte 18. år ydes der tilskud til forebyggende og behandlende tandpleje. Den kommunale børnetandpleje for børn under 18 år er gratis.

Fysioterapeut

Der gives tilskud til behandling hos praktiserende fysioterapeut, hvis behandlingen er ordineret af en læge.

Børn og voksne med et varigt svært fysisk handicap kan få gratis fysioterapi for at forebygge funktionstab og vedligeholde færdigheder. Sundhedsstyrelsen har udsendt retningslinjer for, hvilke personer der ydes tilskud til, samt for det maksimale antal behandlinger.

Kiropraktor

Man kan få tilskud til behandling, herunder forebyggende indsats, hos en autoriseret kiropraktor. Lægehenvielse er ikke nødvendig.

Psykolog

Der ydes tilskud til behandling af:

- røveri-, volds- og voldtægts ofre
- trafik- og ulykkes ofre
- pårørende til alvorligt psykisk syge
- personer, der er ramt af alvorligt invaliderende sygdomme, samt pårørende
- pårørende ved dødsfald
- personer, der har forsøgt selvmord

- kvinder, der får foretaget abort efter 12. graviditetsuge
- personer, der inden de fyldte 18 år har været ofre for incest eller andre seksuelle overgreb
- personer, der har en let til moderat depression og er mellem 18 og 37 år.

Man skal henvises til behandling fra en læge, og behandlingen skal foregå hos en psykolog med overenskomst med Dansk Psykologforening. Henvisning skal normalt ske senest seks måneder efter den begivenhed, der udløste behovet for behandling, og psykologen skal have henvisningen senest en måned efter udstedelsen.

Der gives tilskud for op til 12 konsultationer pr. behandlingsforløb. Tilskuddet er 60 pct. af det overenskomstmæssigt fastsatte honorar. Man skal selv betale sin egen del af honoraret direkte til psykologen.

Fodbehandling

Der gives efter lægehenvielse tilskud til fodbehandling hos fodterapeut, hvis der lægeligt er konstateret sukkersyge, arvæv efter strålebehandling eller symptomgivende nedgroede tånegle, som medfører behov for fodbehandling.

Begravelseshjælp

Til personer, der er omfattet af sundhedsloven, yder kommunen begravelseshjælp. Beløbet udgør 7.650 kr. for personer under 18 år. For personer på 18 år og derover udgør beløbet 9.100 kr. Begravelseshjælpen kan reduceres som følge af formue. Begravelseshjælp til personer, der er født før den 1. april 1957, udgør dog altid mindst 1.050 kr.

Hvis man efterlader ægtefælle eller børn under 18 år, nedsættes begravelseshjælpen i det omfang, afdødes og den efterlevende ægtefælles formue og formuerettigheder overstiger 30.500 kr. Når man efterlader sig ægtefælle, indgår fast ejendom, der tjener til familiens bolig, i formueberegningen med den del af friværdien, der overstiger 100.000 kr.

Såfremt man hverken efterlader sig ægtefælle eller børn under 18 år, nedsættes begravelseshjælpen i det omfang, afdøde havde formue eller formuerettigheder over 15.300 kr.

Nedsættelsen sker krone for krone.

Ernæringspræparater

Der ydes tilskud til lægeordinerede ernæringspræparater i forbindelse med sygdom eller alvorlig svækkelse. Tilskuddet ydes med 60 pct. af udgifterne til præparaterne.

REJSESYGESIKRING

Den offentlige rejsesygesikring – det gule sundhedskort

Den offentlige rejsesygesikring dækker personer, der har et gult sundhedskort – det vil sige alle, der bor i Danmark.

Dækning

Rejsesygesikringen dækker ved rejser i EU og EØS (se side 21) i op til 1 måned.

Kun rene ferie- og studierejser er omfattet. Rejsesygesikringen gælder ikke i forbindelse med rejser, hvor der på nogen måde indgår erhverv, og gælder ikke ved studieophold – dvs. rejser, hvor man tilmeldes en uddannelsesinstitution i udlandet.

Rejsesygesikringen dækker udgifter til behandling af akut sygdom, tilskadekomst og dødsfald, som er opstået under ferie- eller studierejsen.

Det gule sundhedskort omfatter:

- fuld dækning af udgifter til læge og hospitalsbehandling
- fuld dækning af udgifter til lægeordineret medicin
- lægeordineret hjemtransport fra Færøerne og Grønland samt i forbindelse med dødsfald.

Skadeanmeldelse

Det er SOS International A/S, der administrerer den offentlige rejsesygesikring.

Ved hospitalsbehandling kan man henvende sig direkte til SOS og med det samme få eventuelt betalingstilsagn.

Ved anden form for behandling skal man som hovedregel lægge ud for behandlingen og efterfølgende søge refusion hos SOS. Det kan enten ske på en blanket, der fås hos SOS, eller på www.sos.dk.

Det blå EU-sygesikringskort

Man kan få brug for det blå sygesikringsbevis, når:

- man skal være af sted i længere tid end 30 dage
- der er tale om erhvervsrejse
- man lider af en kronisk sygdom og ved, man kan få behov for behandling eller andet på rejsen.

Det blå sygesikringskort er gratis, og man får det i kommunens borgerservice. Kortet opfylder et fælles design, der kendes i alle berørte lande. Man kan vælge at medbringe det blå kort ved alle rejser og dermed være sikker på, at sygesikringskortet genkendes.

For personer, der bor og forventes vedvarende at arbejde i Danmark, gælder kortet typisk i 5 år. For personer, der er dansk socialt sikrede, men ikke bor i Danmark – f.eks. grænsearbejdere udsendt for dansk arbejdsgiver – gælder kortet højst et år.

Dækning

Det blå kort dækker udgifter til læge og hospitalsbehandling under ophold i op til 1 år i et EU eller EØS-land (se side 21) og i Schweiz.

Det blå EU-sygesikringskort omfatter:

- dækning af udgifter til læge og sygebehandling på samme vilkår som for opholdslandets sikrede. Evt. egenbetaling dækkes ikke. Der er typisk ingen dækning for behandling hos private læger eller private sygehuse
- udgifter til medicin efter samme regler som for opholdslandets sikrede
- hjemtransport dækkes ikke.

Hvis man medbringer det blå kort, afregner den udenlandske behandler normalt direkte med sygeforsikringen i opholdslandet ved hospitals- og lægebehandling. Der opkræves alene egenbetaling.

Særligt om kronisk syge

Udgifter til behandling af en eksisterende eller kronisk lidelse er som udgangspunkt ikke dækket af det gule sundhedskort, hvis man med rimelighed kunne forvente, at der ville opstå et behandlingsbehov under udlandsopholdet.

Hvis udgifterne til behandling af en eksisterende lidelse ikke dækkes af det gule kort, kan det blå kort anvendes, idet det dækker behandling, der er medicinsk nødvendig under en rejse. Det gælder også, hvis man ved, at en kronisk sygdom skal kontrolleres under en rejse.

Ved behov for yderligere dækning

Planlægger man at rejse uden for EØS eller i længere tid, eller ønsker man blot at sikre sig ud over, hvad rejsesygesikring eller EU-sygesikringen giver ret til, må man selv tegne en rejseforsikring. Det gælder også, hvis man ønsker at sikre sig, at man ved sygdom kan transporteres hjem fra rejsemålet.

Henvi sning til love og paragraffer

Sundhedsloven, lov nr. 546 af 24. juni 2005. Bekendtgørelse nr. 674 af 26. juni 2008.

Yderligere oplysninger

Oplysninger om offentlige sundhedsydelse fås hos kommunen eller Danske Regioners hjemmeside www.regioner.dk. Vedrørende rejsesygesikring: SOS International A/S, Nitivøj 6, 2000 Frederiksberg, eller www.sos.dk – 24-timers alarm 70 10 50 50.

Hjælp til alvorligt syge og handicappede

Når en kommune bevilger ydelser, der skal kompensere for et handicap, sker det på baggrund af en vurdering af ens funktionsevne. Man kan få dækket nødvendige merudgifter til den daglige livsførelse, hjemmehjælp, hjemmesygepleje, hjælpemidler og boligændringer. Der kan ligeledes gives assistance til handicappede på arbejdsmarkedet. I forbindelse med pasning af handicappede børn kan man få dækket merudgifter og tabt arbejdsfortjeneste. Man kan også få hjælp til pasning af nærtstående personer med alvorlig sygdom eller handicap samt hjælp til pleje af døende.

Dækning af merudgifter	side 60
Hjemmehjælp	side 61
Genoptræning	side 62
Hjælp til ledsagelse	side 63
Hjemmesygepleje	side 63
Hjælpemidler, forbrugsgoder og boligændringer	side 63
Handicappede på arbejdsmarkedet	side 63
Pasning af nærtstående	side 64
Pleje af døende	side 65
Handicappede børn og unge	side 66

DÆKNING AF MERUDGIFTER

Kommunen yder dækning af nødvendige merudgifter ved den daglige livsførelse til personer mellem 18 og 65 år med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Der skal være tale om en langvarig lidelse, hvis konsekvenser for den enkelte er af indgribende karakter i den daglige tilværelse, og som medfører, at der ofte må sættes ind med ikke uvæsentlige hjælpeforanstaltninger.

Man kan alene få hjælp til dækning af nødvendige merudgifter, som er en følge af den nedsatte fysiske eller psykiske funktionsevne. Behovet vurderes i forhold til ikke-handicappede på samme alder og i samme livssituation.

F.eks. kan det dreje sig om udviklingshæmning, nedsat bevægelsesfunktion eller nedsat syn. Modtager man folkepension, kan man søge om at få helbrestillæg til dækning af udgifter til medicin m.v. se side 126.

Det er en betingelse, at udgiften ikke kan dækkes efter anden lovgivning. De skønnede merudgifter skal være mindst 6.000 kr. pr. år svarende til 500 kr. pr. måned.

Beregning

Tilskuddet fastsættes på grundlag af de merudgifter, der kan sandsynliggøres. Kommunen skal lave et overslag over omfanget af merudgifterne, som den pågældende efter al sandsynlighed vil få i det kommende år.

Kommunen skal således mindst en gang om året genvurdere ansøgerens forventede nødvendige merudgifter i det kommende år. Ved uventede og høje udgifter, som forventes at være blivende, skal aftalen revideres snarest. Det samme gælder i de tilfælde, hvor udgifterne er lavere end oprindeligt antaget.

Tilskuddet beregnes med et basisbeløb på 1.500 kr. pr. måned. Basisbeløbet øges første gang med 500 kr. pr. måned til 2.000 kr. pr. måned, når de skønnede merudgifter overstiger 21.000 kr. pr. år, svarende til 1.750 kr. pr. måned. Herefter øges basisbeløbet med 500 kr. pr. måned. Tilskuddet er skattefrit og ikke afhængigt af indkomst.

Skønnet merudgift månedligt	Skønnet merudgift årligt	Merudgiftsydelse – pr. måned
500 kr.	6.000 kr.	1.500 kr. (basisbeløb)
1.750 kr.	21.000 kr.	2.000 kr.
2.250 kr.	27.000 kr.	2.500 kr.
2.750 kr.	33.000 kr.	3.000 kr.
3.250 kr.	39.000 kr.	3.500 kr.
osv.	osv.	osv.

Tilskud

Der kan f.eks. ydes hjælp til merudgifter til diætkost, hvis disse udgifter ikke dækkes iht. sundhedsloven. Har man nødvendige merudgifter til tilskudsberettiget medicin, kan der ydes hjælp til den del af egenbetalingen, der ikke dækkes efter sundhedslovens regler. Kontakt kommunen om de nærmere muligheder.

HJEMMEHJÆLP

Det er kommunen, der skal sørge for tilbud om hjemmehjælp, det vil sige:

- personlig hjælp og pleje
- støtte til nødvendige praktiske opgaver i hjemmet
- hjælp til at vedligeholde fysiske eller psykiske færdigheder.

Betingelser

For at få disse ydelser skal man midlertidigt eller varigt have nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne – eller særlige sociale problemer, der medfører, at man ikke kan udføre disse opgaver. Kommunen skal sørge for tilbud om afløsning eller aflastning til ægtefælle, forældre eller nære pårørende, der passer en person med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Kommunen skal ved pleje og omsorg for en person med demensdiagnose så vidt muligt respektere dennes vejledende tilkendegivelser for fremtiden mht. bolig, pleje og omsorg (plejetestamente).

Betaling

Der kan ikke opkræves betaling for personaleudgifter ved varig hjælp. Man skal dog betale for rengøringsmidler, madservice og vaskeri m.v. Der er egenbetaling for midlertidig hjælp, hvis man som enlig tjener over 127.500 kr. om året og for gifte over 191.400 kr.

Afgørelse

Kommunen skal skriftligt meddele afgørelsen om tildeling af hjælp. Det skal fremgå, hvilken hjælp man kan få. Desuden skal der gives klagevejledning.

Kommunen skal sammen med ansøgeren udarbejde et skema. Skemaet skal som minimum indeholde oplysninger om, hvilke opgaver hjælpen omfatter, formålet med hjælpen, og for hvilken periode hjælpen gives. Skemaet udfyldes i samarbejde med ansøgeren og udleveres som supplement til afgørelsen. Kommunen skal i forbindelse med afgørelsen om hjælp oplyse, hvem man kan kontakte, hvis man har spørgsmål vedrørende den personlige og praktiske hjælp.

Valg af leverandør

Når man har ret til hjemmehjælp, skal man vælge, hvilke af de godkendte leverandører (kommunale eller private), der skal levere hjemmehjælpen. Kommunalbestyrelsen skal i samarbejde med de godkendte leverandører udarbejde informationsmateriale om leverandørerne. Materialet skal udleveres til de personer, der er tildelt hjælpen. Leverandøren skal følge den afgørelse, der er truffet om hjælpen. Man har også mulighed for selv at udpege en person til at udføre opgaverne. Personen skal godkendes og ansættes af kommunen.

Får man mere end 20 timers hjælp om ugen, kan man vælge at få et kontant beløb udbetalt. I disse tilfælde ansætter man selv en person til at udføre hjælpen. Det er som hovedregel en betingelse, at modtageren af tilskuddet er i stand til at fungere som arbejdsleder og være ansvarlig for den daglige tilrettelæggelse af arbejdet.

Fleksibel hjemmehjælp

Det er muligt helt eller delvist at vælge en anden hjælp, end der er truffet afgørelse om. Ønsker man at bytte mellem personlig og praktisk hjælp, skal begge former for hjælp være tildelt. Hjemmehjælperen skal vurdere, om det er fagligt forsvarligt at ændre hjælpen.

Klagemuligheder

Klager over hjemmehjælpen sendes til klagerådet i kommunen. Klagerådet kan ikke ændre afgørelsen, men sender sagen samt klagerådets indstilling til fornyet behandling hos kommunalbestyrelsen.

Kommunalbestyrelsen tager herefter stilling til, om afgørelsen skal ændres eller fastholdes. Denne afgørelse kan indbringes for Det Sociale Nævn. Der er en klagefrist på 4 uger til Det Sociale Nævn, efter man har modtaget den endelige afgørelse fra kommunalbestyrelsen.

GENOPTRÆNING

Er man indlagt på et sygehus, er det sygehuset, der har ansvar for genoptræningen. Genoptræning efter udskrivning fra sygehuset skal primært ske i egen kommune. Yderligere oplysninger kan fås på Ministeriet for sundhed og forebyggelses hjemmeside www.sundhed.dk og danske regioners hjemmeside www.regioner.dk

HJÆLP TIL LEDSAGELSE

Kommunen kan yde 15 timers ledsagelse om måneden til personer under 67, der ikke kan færdes alene pga. betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. F.eks. kan der være tale om et svært bevægelsehandicap, stærkt nedsat syn (blind) eller udviklingshæmning.

Man har ret til selv at vælge ledsageren. Ledsageren skal godkendes og ansættes af kommunen. Normalt kan en person med meget nær tilknytning til den, der skal ledsages, ikke blive ansat som ledsager.

HJEMMESYGEPLEJE

Har man brug for sygepleje, henvender man sig til kommunen, som sender en hjemmesygeplejerske på besøg for at vurdere behovet. Hjemmesygeplejen er gratis.

HJÆLPEMIDLER, FORBRUGSGODER OG BOLIGÆNDRINGER

Det er kommunen, der giver støtte til hjælpemidler og forbrugsgoder. Blanketten kan fås på www.borger.dk. For at få hjælp skal der være tale om en varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Hjælpe midlet skal i væsentlig grad:

- afhjælpe de varige følger af den nedsatte funktionsevne
- lette den daglige tilværelse i hjemmet eller
- være nødvendigt for udøvelse af et erhverv.

Der gives ikke hjælp til forbrugsgoder, der normalt indgår i sædvanligt indbo. Og der kan kun gives hjælp til forbrugsgoder, der koster mere end 500 kr.

Eksempler på hjælpemidler er: Kørestol, stok, støttekorsset og ortopædisk fodtøj.

Eksempler på forbrugsgoder er: Husholdningsredskaber og køkkenmaskiner.

Betaling

Hjælpe midler – bortset fra invalidebiler – gives, uden at der tages hensyn til indtægtsforhold. Hjælpen til forbrugsgoder gives som 50 pct. af prisen på et almindeligt standardprodukt.

Boligændringer

Der er mulighed for at få hjælp til at indrette en almindelig bolig, så den bliver bedre egnet for en person med varig nedsættelse af den fysiske eller psykiske funktionsevne. Kontakt kommunen for nærmere oplysninger. Yderligere oplysninger kan fås på www.borger.dk.

HANDICAPPEDE PÅ ARBEJDSMARKEDET

Personlig assistance

En personlig assistent kan yde den handicappede praktisk bistand på jobbet.

Man kan søge kommunen om en personlig assistent, hvis man pga. af en varig og betydelig fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse har behov for særlig personlig bistand.

Man kan få en personlig assistent, når man er:

- ansat eller søger job på ordinære løn og ansættelsesvilkår
- i fleksjob
- under virksomhedspraktik
- ansat i job med løntilskud
- selvstændig eller på vej til at etablere selvstændig virksomhed
- ansat i seniorjob.

Ledige med varig og betydelig fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse kan få tilskud til personlig assistance under efteruddannelse forud for et ansættelsesforhold.

Den personlige assistent må kun hjælpe med praktiske arbejdsfunktioner. Den handicappede skal således selv kunne udføre de faglige og indholdsmæssige jobfunktioner. Virksomheden får tilskud til at aflønne den personlige assistent. Tilskuddets størrelse svarer til studentertimesatsen, der er fastsat mellem HK og staten. Der kan maks. ydes tilskud i op til 20 timer gennemsnitligt pr. uge, hvis man er beskæftiget 37 timer pr. uge. Typisk vil der være tale om praktisk bistand, f.eks. til tunge løft, sekretær- eller tolkebistand. Ved psykisk funktionsnedsættelse kan det dreje sig om f.eks. hjælp til at strukturere og planlægge arbejdsopgaver. Der kan ikke ydes personlig assistance, hvis jobbet er uforeneligt med funktionsnedsættelsen. Har man et betydeligt handicap, kan man få personlig assistance op til fuld tid. Kontakt kommunen om de nærmere regler.

PASNING AF NÆRTSTÅENDE

En person med tilknytning til arbejdsmarkedet, der ønsker at passe en alvorligt syg nærtstående, skal ansættes af den nærtståendes kommune. Den syges funktionsevne skal være betydelig og varigt nedsat af fysiske eller psykiske årsager. Der kan også være tale om en indgribende kronisk eller langvarig/uhelbredelig lidelse. Den nærtstående har ret til fravær fra arbejdet.

Plejevederlagets størrelse

Den nærtstående får 18.507 kr. pr. måned. To eller flere personer kan deles om pasningsordningen. De skal alle opfylde betingelserne for ansættelse. Den samlede aflønning kan dog ikke overstige 18.507 kr. pr. måned. Lønnen udbetales i disse tilfælde forholdsmæssigt i forhold til delingen af pasningsordningen.

Pensionsbidrag

Der betales et pensionsbidrag med i alt 12 pct., hvoraf de 4 pct. tilbageholdes i lønnen, mens arbejdsgiveren/kommunen betaler 8 pct. af lønnen.

Betingelser

- Den nærtstående skal bo i egen bolig.
- Alternativet til pasning i hjemmet er døgnophold uden for hjemmet, eller plejebehovet svarer til et fuldtidsarbejde.
- Enighed mellem parterne om etablering af pasningsforholdet.
- Kommunen vurderer, at der ikke er afgørende hensyn, der taler imod, at man passer den nærtstående.

Varighed

Ansættelsen kan vare i indtil 6 måneder. Pasningsperioden forlænges i yderligere 3 måneder, hvis særlige forhold taler herfor. F.eks. kan der være tale om livsforlængende behandling, hvor den syge endnu ikke befinder sig i den terminale fase. Vedr. plejeorlov til døende, se nedenfor.

Det er også muligt at opdele pasningen i flere perioder af hele måneders varighed. Pasningen kan opdeles i kortere perioder end en måned. Dette kræver dog, at arbejdsgiveren, der har givet orloven, er indforstået med dette.

Der ydes en pasningsordning til et sammenhængende sygdomsforløb. Samme alvorligt syge kan dog blive omfattet af pasningsordningen igen, hvis der tilstøder en anden alvorlig lidelse. Kontakt kommunen for de nærmere regler.

Fravær ved force majeure

Lønmodtagere har ret til fravær, hvis det umiddelbart er påtrængende nødvendigt, at man er tilstede. F.eks. hvis et nærtstående familiemedlem kommer ud for en trafikulykke.

Man har kun ret til fravær, indtil man kan tage de nødvendige forholdsregler. Der er alene ret til at holde fri, og der er således ingen økonomiske ydelser fra kommunen. Man får kun løn fra arbejdsgiveren, hvis det er aftalt i overenskomsten.

PLEJE AF DØENDE

Personer, som passer en nærtstående, der ønsker at dø i eget hjem, kan få et plejevederlag. Et plejevederlag kan udbetales, uanset om man mister en arbejdsindtægt eller står uden for arbejdsmarkedet.

Betingelser

Hospitalsbehandling skal efter en lægelig vurdering skønnes udsigtsløs. Den døendes tilstand må ikke nødvendiggøre indlæggelse eller forbliven på hospital eller anden institution. Den døende skal være indforstået med, at plejeforholdet etableres. Man har en lovbestemt ret til at holde orlov. Disse regler anvendes ikke, hvis lønmodtageren er omfattet af en kollektiv overenskomst, der giver tilsvarende rettigheder. Lønmodtageren skal varsle den påtænkte plejeorlov over for arbejdsgiveren. Dette skal senest ske samtidig med, at ansøgningen om plejevederlaget gives til kommunen.

Plejevederlagets størrelse

Plejevederlaget svarer til 1,5 gange det dagpengebeløb, som modtageren har ret til ved egen sygdom. Vederlaget kan ikke overstige den hidtidige indtægt. Der gælder særlige regler for selvstændige. Har man ikke ret til sygedagpenge ved egen sygdom, udbetales et mindstebeløb – dette kan ikke udbetales samtidig med anden offentlig forsørgelse.

Arbejdsgivere, der fortsætter med at udbetale løn til medarbejderen, får refunderet et beløb svarende til det plejevederlag, som medarbejderen ville have

modtaget. Lønmodtageren har pligt til at genoptage arbejdet 14 dage efter den nærtstående død, medmindre andet er aftalt med arbejdsgiveren.

Der ydes desuden hjælp til udgifter til lægeordineret medicin m.v. uanset pågældendes eller familiens økonomiske forhold. Er der behov for hjemmehjælp, er denne også gratis.

HANDICAPPEDE BØRN OG UNGE

Hvis man forsørger et handicappet barn under 18 år i hjemmet, kan man få dækket nødvendige merudgifter. Merudgiften skal være en følge af den nedsatte funktionsevne. Der skal være tale om en betydelig og varigt nedsat funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse. Merudgiften skal min. udgøre 4.020 kr. årligt. Ydelsen er ikke afhængig af indtægt og er skattefri. Om barns ophold på sygehus, se side 44.

Tabt arbejdsfortjeneste

Hvis man forsørger et handicappet barn under 18 år i hjemmet, kan man få hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste. Det er en betingelse, at det er nødvendigt, at barnet passes i hjemmet. Ydelsen fastsættes på baggrund af den tidligere bruttoindtægt.

Der indregnes et bidrag til pensionsordning på 10 pct. af bruttoydelsen. Bidraget kan dog højst udgøre et beløb, der svarer til det hidtidige arbejdsgiverbidrag. Nærmere oplysninger fås i kommunen.

Klagemuligheder

Man kan klage over kommunens afgørelse til Det Sociale Nævn. Der er en klagefrist på 4 uger. Det Sociale Nævns afgørelse kan kun indbringes for Den Sociale Ankestyrelse, hvis sagen har principiel eller generel betydning.

Klager vedr. personlig assistance skal inden 4 uger efter afgørelsen indbringes for Beskæftigelsesankenævnet. Dennes afgørelse kan ikke ankes videre.

Henvi sning til love og paragraffer

Lovbekendtgørelse nr. 979 af 1. oktober 2008 om social service.

Lovbekendtgørelse nr. 877 af 3. september 2008 om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Yderligere oplysninger

Man kan få mere at vide om hjælp til alvorligt syge hos kommunen eller på Velfærdsministeriets hjemmeside www.social.dk eller Beskæftigelsesministeriets hjemmeside www.socialtengagement.dk.

Revalidering

Revalidering er erhvervsrettede aktiviteter og økonomisk hjælp, som kommunen giver til personer med begrænsninger i arbejdsevnen. Revalideringen skal bidrage til, at man kan fastholde sin tilknytning til eller komme ind på arbejdsmarkedet. Der skal være en realistisk mulighed for, at revalideringen fører til, at man bedre kan forsørge sig selv og sin familie. Personer, der er berettiget til ledighedsydelse, kan også blive omfattet af reglerne.

Revalideringsydelsen udgør i 2009

Over 25 år	15.708 kr. pr. måned
Under 25 år	7.854 kr. pr. måned

Ydelser under revalidering	side 67
Generelle betingelser	side 68
Revalidering med jobplan	side 69
Revalideringens indhold	side 69
Virksomhedspraktik	side 70
Ansættelse med løntilskud	side 70
Uddannelse	side 71
Tillægsydelser	side 71

YDELSER UNDER REVALIDERING

Hvilke ydelser, man får under revalideringen, afhænger af, om der er fastlagt en jobplan, eller om man er under forrevalidering.

Ydelser under forrevalidering

Forrevalideringen er perioden, fra beslutningen om revalidering træffes, og indtil en konkret jobplan iværksættes.

Aktiviteterne under forrevalideringen skal have et erhvervsmodnende eller afklarende sigte. Målet er, at der kan udarbejdes en jobplan.

Man bevarer sit hidtidige forsørgelsesgrundlag under forrevalideringen. Det vil typisk være sygedagpenge eller kontanthjælp.

Ydelser under revalidering med jobplan

Er der fastlagt en jobplan, udbetales der revalideringsydelse. Den eneste undtagelse er, hvis man ansættes med løntilskud, se side 70.

Er man under 25 år, er revalideringsydelsen det halve beløb, medmindre særlige forhold gør sig gældende. F.eks. at man har haft arbejdsindtægter, som giver ret til maks. sygedagpenge, eller er forsørger.

Ens egne indtægts- og formueforhold påvirker ikke udbetalingen af revalideringsydelsen, bortset fra arbejdsindtægter. Man må således have en arbejdsindtægt på indtil 12.000 kr. pr. år før skat, uden at der sker fradrag i revalideringsydelsen. Det er en forudsætning, at arbejdet er foreneligt med jobplanen.

Revalideringsydelsen er også uafhængig af ægtefælles indtægts- og formueforhold. Revalideringsydelsen beskattes som almindelig skattepligtig indkomst, men der betales ikke arbejdsmarkedsbidrag.

Opgives jobplanen, opfylder man ikke længere betingelsen for at få revalideringsydelse.

Samspelet med forsikringsydelser

Løbende udbetalinger for tab af erhvervssevne ved arbejdsskader og forsikringsydelser eller pensionsordninger kan medføre fradrag i revalideringsydelsen. Overstiger den løbende udbetaling og revalideringsydelsen tilsammen den hidtidige arbejdsindtægt, trækkes det overskydende beløb fra i revalideringsydelsen.

Godtgørelse for varigt mén påvirker ikke revalideringsydelsen.

GENERELLE BETINGELSER

Hvis man har en begrænset arbejdsevne (se side 40), kan kommunen tilbyde revalidering.

Begrænsninger i arbejdsevnen

Har man en begrænset arbejdsevne, kan det ofte være en god ide, at man tidligt i sygeforløbet undersøger, om der er mulighed for at indrette arbejdspladsen mere hensigtsmæssigt, eller om man kan få en anden arbejdsfunktion.

Det er ikke kun i det sociale system, der er hjælp at hente. I mange overenskomster er der sociale kapitler, der giver mulighed for, at der kan aftales særlige løn- og arbejdsvilkår. Ansættelsen sker i disse tilfælde på almindelige vilkår. Disse tiltag kaldes i daglig tale arbejdsfastholdelse. Ønsker man at undersøge mulighederne, kan man f.eks. kontakte personaleafdelingen på virksomheden eller sin faglige organisation.

Ressourceprofil

Kommunen udarbejder en ressourceprofil på grundlag af en eller flere samtaler. Ressourceprofilen indeholder 12 elementer. Se side 40.

Træffer kommunen en afgørelse om revalidering uden at lave en ressourceprofil, eller er profilen mangelfuld, kan det betyde, at afgørelsen er ugyldig.

Revalideringsperioden

Kommunen skal tilrettelægge en revalidering, herunder en forrevalidering, således at den kan gennemføres på så kort sigt som muligt. Kommunen kan højst planlægge, at man får revalideringsydelse i 5 år.

REVALIDERING MED JOBPLAN

Når det erhvervsmæssige sigte er afklaret, skal kommunen sammen med revalidenden udarbejde en jobplan.

Planen skal beskrive beskæftigelsesmål, indhold af revalidering og tidsrammer. Sker der ændringer i situationen, eller er der væsentligt ændrede forudsætninger på arbejdsmarkedet, skal planen revideres. Man skal have en kopi af jobplanen.

Kontaktforløb og opfølgning

Kommunen skal hver 3. måned afholde individuelle samtaler med revalidenden og følge op på jobplanen. Er der tvivl om, hvorvidt man følger revalideringsplanen, skal opfølgningen være hyppigere.

REVALIDERINGENS INDHOLD

Kommunens jobcenter gør brug af den samme vifte af tilbud til forsikrede ledige, kontanthjælpsmodtagere, revalidender m.fl.

Der kan gives tilbud om:

- vejledning og opkvalificering
- virksomhedspraktik
- ansættelse med løntilskud.

Tilbuddene kan gives hver for sig eller i en kombination.

Hvis man har behov for at udvikle eller afdække de faglige, sociale eller sproglige kompetencer, kan man få tilbudt vejledning og opkvalificering.

Der kan være tale om:

- korte vejlednings- og afklaringsforløb, f.eks. arbejdsprøvning på en revalideringsinstitution
- særligt tilrettelagte projekter og uddannelsesforløb
- ordinære uddannelsesforløb.

Varighed

Ingen begrænsning.

Forsørgelse

Forrevalidering = hidtidig ydelse. Jobplan = revalideringsydelse.

Befordring

Kan søges.

Hjælpe midler/mentor

Kan søges.

VIRKSOMHEDSPRAKTIK

Revalidenden får et tilbud om virksomhedspraktik, når der er brug for at afklare beskæftigelsesmål, eller der er behov for at afdække/optræne faglige eller sproglige kompetencer.

Virksomhedspraktikken finder sted enten på en privat eller en offentlig virksomhed. Der kan udføres arbejde, der ellers ville blive udført som almindeligt lønarbejde.

Under virksomhedspraktikken er man ikke omfattet af de regler for lønmodtagere, der er fastsat i lovgivningen eller via kollektive overenskomster. Man er dog omfattet af arbejdsmiljølovens regler. Virksomheden er ansvarlig for den daglige instruktion vedr. arbejdet.

Er man under forrevalidering (se side 67) kan man højst være i virksomhedspraktik i 13 uger. Hvis man har en jobplan, fastsættes varigheden ud fra en konkret vurdering.

Varer virksomhedspraktikken i mere end 13 uger, skal praktikken have været drøftet mellem virksomheden og repræsentanter for de ansatte.

Forsørgelse

Forrevalidering = hidtidig ydelse. Jobplan = revalideringsydelse.

Befordring

Kan søges.

Hjælpe midler/mentor

Kan søges.

ANSÆTTELSE MED LØNTILSKUD

Arbejdsgiveren udbetaler løn til revalidenden og modtager til gengæld et løntilskud fra kommunen. Løntilskuddet fastsættes efter en konkret vurdering af evner og forudsætninger for at deltage i arbejdet i samme omfang som de øvrige ansatte.

Løntilskud – revalidender

Hvornår

- Særlige forhold, f.eks.
  - over den sædvanlige uddannelsesalder
  - tidligere tilknytning til arbejdsmarkedet eller
  - pligt til at forsørge børn eller ægtefælle.

Formål

Oplæring og genoptræning af faglige, sociale eller sproglige kompetencer.

Varighed

Kan vare over 1 år.

Løn privat/offentlig arbejdsgiver

Min. mindste overenskomstmæssige løn på det aktuelle ansættelsesområde eller for tilsvarende arbejde.

Løntilskud privat/offentlig arbejdsgiver

- 23,26 kr., 40,71 kr., 64,87 kr., 94,21 kr. eller 125,40 kr. i timen.
- Vurdering i henhold til arbejdsevne.
- Særlige regler ved elev/lærlingeforhold.

Befordring

Kan søges.

Hjælpebidler/mentor

Kan søges.

Man er omfattet af den lovgivning, der i øvrigt gælder for lønmodtagere.

Forud for ansættelsen med løntilskud skal spørgsmålet om ansættelse have været drøftet mellem virksomheden og repræsentanter for virksomhedens ansatte.

Der skal være et rimeligt forhold mellem antallet af ansatte uden løntilskud og antallet af ansatte med løntilskud og personer i virksomhedspraktik.

Kommunen skal løbende i kontaktforløbet vurdere tilbuddet.

UDDANNELSE

Der kan også som led i et revalideringsforløb gives tilbud om uddannelse. Uddannelsen skal have et erhvervsmæssigt sigte. Revaliderenden modtager revalideringsydelse under uddannelsen.

TILLÆGSYDELSER

Deltager man i vejledning og opkvalificering, virksomhedspraktik eller er ansat med løntilskud, kan kommunen give tilskud til hjælpebidler. Formålet er at understøtte, at man kan få og deltage i tilbuddet. Tilskuddet kan gives uden hensyntagen til indtægter og formueforhold.

Tilskuddet til hjælpemidler kan gives som tilskud til:

- undervisningsmaterialer, som er en nødvendig følge af tilbud om vejledning og opkvalificering eller af en nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne
- arbejdsredskaber og mindre arbejdspladsindretninger med afgørende betydning for, at man kan deltage i tilbuddet – eller
- redskabet og indretningen kompenserer for personens eventuelle begrænsninger i arbejdsevnen.

Tilskuddet kan gives til udgifter, der ligger ud over, hvad arbejdsgiveren eller uddannelsesinstitutionen forudsættes at afholde. Kommunen kan give bøger og arbejdsredskaber som udlån.

Tilskud til hjælpemidler kan også gives i form af tilskud til personlig assistance (se side 63). Kontakt kommunen om de nærmere regler.

Mentor

Kommunen kan yde støtte til frikøb af en mentor, når man deltager i tilbud. Der kan være tale om en medarbejder i virksomheden, på uddannelsesinstitutionen eller en ekstern konsulent, som kan introducere, vejlede eller oplære. Mentorens opgaver skal ligge ud over arbejdsgiverens og uddannelsesstedets forpligtelser. Det er en betingelse, at mentoren er afgørende for, at man kan deltage i tilbuddet.

Støtte til befordring

Der kan ydes støtte til befordring, når man deltager i tilbud. Den daglige transport mellem bopælen og stedet, hvor tilbuddet gennemføres, og retur skal være mere end 24 kilometer. Godtgørelsen pr. dag kan alene udbetales for de kilometer, der ligger ud over de første 24 kilometer. Kommunen afholder dog den fulde udgift til befordring for revaliderende, hvis udgiften er en følge af en nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Klagemuligheder

Man kan klage til Beskæftigelsesankenævnet vedr. afgørelser om revalidering. Der er en klagefrist på 4 uger. Beskæftigelsesankenævnets afgørelse kan kun indbringes for Den Sociale Ankestyrelse, hvis sagen har principiel eller generel betydning.

Henvi sning til love og paragraffer

Lovbekendtgørelse nr. 1460 af 12. december 2007 om aktiv socialpolitik.
Lovbekendtgørelse nr. 439 af 29. maj 2008 om en aktiv beskæftigelsesindsats.

Yderligere oplysninger

Beskæftigelsesministeriets hjemmeside www.bm.dk og www.sund-virksomhed.dk.

Fleksjob

Et fleksjob er et job på særlige vilkår. Der kan både oprettes fleksjob hos private og offentlige arbejdsgivere. Selvstændige har også mulighed for at få et tilskud til at blive i egen virksomhed. Ønsker man at få undersøgt sine muligheder for at få et fleksjob, skal man henvende sig til kommunen. Kapitlet beskriver også andre muligheder i forbindelse med fleksjob: Ledighedsydelse, særlig ydelse og fleksydelse.

Generelt	side 73
Tilskud til selvstændige	side 75
Ledighedsydelse	side 76
Særlig ydelse	side 78
Fleksydelse	side 79

GENERELT

Man skal være under 65 år og have en varig begrænsning i arbejdsevnen. Det er en betingelse, at man ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår. Mulighederne for revalidering, aktivering og f.eks. omplacering i virksomheden skal være afprøvet – medmindre dette er åbenlyst formålsløst. Det er ikke muligt at få førtidspension samtidig med fleksjobbet. Det afgørende er således, hvad man kan eller kan bringes til at klare. Kommunen skal således se bredt på både nuværende og fremtidige beskæftigelsesmuligheder. Det er derfor ikke nok kun at se på tidligere erhverv og egne ønsker til et bestemt erhverv.

Kommunen træffer beslutningen, om man har ret til fleksjob på grundlag af fire redegørelser. Det skal fremgå:

- at alle relevante tilbud efter beskæftigelsesloven samt andre foranstaltninger har været afprøvet for at bringe eller fastholde personen i ordinær beskæftigelse
- hvilke ressourcer personen har og mulighederne for at anvende og udvikle dem. Ressourcerne beskrives i en ressourceprofil – se side 40
- hvorfor personens arbejdsevne anses for varigt begrænset
- hvorfor arbejdsevnen ikke kan anvendes til at opnå eller opretholde beskæftigelse på normale vilkår.

Samspillet med forsikringsydelse

En eventuel udbetaling fra et forsikringselskab eller en pensionskasse pga. tab af erhvervsevne påvirker ikke udbetalingen ved et fleksjob.

Løn

Arbejdsgiveren udbetaler fleksjobberens løn ud fra overenskomsten på området, herunder de sociale kapitler. Ansættes man på et område, hvor der ikke er overenskomst,

anvendes overenskomsten fra sammenlignelige områder. Får man et fleksjob på fuld tid, skal arbejdsgiveren derfor udbetale løn for 37 timer, også selvom man har behov for ekstra pauser og fravær.

Lønnen er skattepligtig for den ansatte.

Får man en lavere løn end hidtil, kan man ikke få suppleret indtægtsnedgangen med andre offentlige ydelser. Der kan aftales tillæg for anciennitet eller andre former for tillæg, men disse indgår ikke i løntilskuddet.

Deltid

Kommunen skal tilbyde et fleksjob på deltid, når man i de seneste 12 måneder har været ansat på deltid. Man anses for at være deltidsbeskæftiget, når man i en periode på 4 uger i gennemsnit har arbejdet højst 30 timer om ugen. Dette gælder dog ikke, hvis et lavere timetal end 30 timer efter overenskomsten anses for fuldtidsbeskæftigelse. F.eks. er der overenskomster, der anser 29 timer for at være fuld tid, fordi der er tale om aften/natarbejde.

Man har dog ret til et fleksjob på fuld tid, hvis deltidsbeskæftigelsen skyldtes samme helbredsforhold, som nu er årsag til fleksjobbet.

Kommer en deltidsansat fleksjobber senere ud for ændringer i sine personlige forhold – f.eks. skilsmisse eller ægtefælle/samlever dør – har man ret til et tilbud om fleksjob på fuld tid. Der skal være tale om udefra kommende ændringer. Forhold, som man selv har en vis indflydelse på, giver derfor ikke ret til fleksjob på fuld tid.

Løntilskud til arbejdsgiver

Tilskuddet fastsættes ud fra en vurdering af arbejdsevnen i det konkrete job. Arbejdsgiverens tilskud kan dog ikke overstige 1/2 eller 2/3 af den lokale mindste overenskomstmæssige timeløn på området eller af den løn, der er sædvanlig for tilsvarende arbejde.

Hvis overenskomsten giver ret til obligatorisk arbejdsmarkedspension, refunderes arbejdsgiverens bidrag med samme andel som løntilskuddet.

Er fleksjobbet oprettet efter 1. juli 2006, kan løntilskuddet højst beregnes ud fra et beløb på 429.112 kr. på årsbasis. Arbejdsgiveren kan således højst få et tilskud på kr. 214.556 kr. årligt, når fleksjobberens arbejdsevne er nedsat med halvdelen og 286.075 kr. ved 2/3 nedsættelse af arbejdsevnen. Fleksjobberens løn kan således aftales med arbejdsgiveren, der er over 429.112 kr. på årsbasis. Men arbejdsgiveren kan højst få et løntilskud på 286.075 kr.

Arbejdsvilkår

Arbejdsvilkårene fastsættes som udgangspunkt ud fra de kollektive overenskomster på området.

Tilrettelæggelsen af arbejdet aftales mellem arbejdsgiver og arbejdstager i samarbejde med de faglige organisationer. Der skal tages hensyn til den ansattes arbejdsevne.

Ansatte i flexjob er som hovedregel dækket af de samme regler og bestemmelser, der gælder for de øvrige lønmodtagere på arbejdspladsen. De er f.eks. omfattet af reglerne i funktionærloven, ferieloven og arbejdsskadeloven

Bliver man syg, har man ret til sygedagpenge fra første sygedag, uanset om beskæftigelseskravet i forhold til kommunen er opfyldt. Modtager man løn under sygdom, nedsætter kommunen løntilskuddet til arbejdsgiveren i denne periode, svarende til beløbet, som kommunen yder i sygedagpengerefusion.

Arbejdsredskaber og mentor

Flexjobbere har mulighed for at få hjælp til arbejdsredskaber, mindre arbejdspladsindretninger og kortvarige kurser. Hjælpen skal være af afgørende betydning for, at man kan blive i fleksjobbet eller få et flexjob og skal kompensere for begrænsningen i arbejdsevnen. Vedr. kurser til personer på ledighedsydelse, se side 78.

I forbindelse med at fleksjobbet etableres, er der også mulighed for støtte til mentor – se side 72. Vedr. personlig assistance se side 63.

Kommunens opfølgning

Senest 6 måneder efter, at kommunen har udbetalt tilskuddet for første gang, skal der følges op. Herefter skal kommunen følge op hver 12. måned.

Kommunen skal vurdere om:

- betingelserne stadig er opfyldt
- tilskudsprocenten fortsat modsvarer graden af den nedsatte arbejdsevne
- der er behov for anden hjælp.

TILSKUD TIL SELVSTÆNDIGE

Den selvstændige skal drive virksomheden som hovedbeskæftigelse. Arbejdsevnen skal være varigt nedsat i en sådan grad, at man har vanskeligt ved at opretholde beskæftigelsen i virksomheden. Man skal i øvrigt opfylde samme kriterier som lønmodtagere for at få et flexjob (se side 73).

Når kommunen afprøver den selvstændiges arbejdsevne, bør der dog så vidt muligt tages hensyn til den fortsatte mulighed for at drive virksomheden.

Desuden er det en betingelse, at den selvstændige:

- arbejder i virksomheden – enten ved direkte deltagelse eller gennem administrative funktioner
- inden for de sidste 24 måneder har udøvet selvstændig virksomhed i sammenlagt 12 måneder – i et omfang, der kan sidestilles med lønarbejde i over 30 timer pr. uge
- er beskæftiget ved selvstændig virksomhed her i landet
- ikke som led i revalidering modtager støtte til etablering af selvstændig virksomhed
- ikke modtager delpension, efterløn eller fleksydelse.

Tilskuddets størrelse

Kommunen giver den selvstændige et tilskud på 1/2 eller 2/3 af den mindste overenskomstmæssige løn på det pågældende ansættelsesområde for nyansatte uden faglige kvalifikationer. Tilskuddet fastsættes ud fra en vurdering af arbejdssevnen i det konkrete job. Der skal gives pensionsbidrag svarende til overenskomsten på området, når der fastsættes tilskudsstørrelse.

Selvstændige, der bevilges tilskud efter 1. juli 2006, kan dog højst få løntilskuddet beregnet ud fra et beløb på 429.112 kr. på årsbasis. Tilskuddet medregnes til den selvstændiges almindelige skattepligtige indkomst og beskattes som personlig indkomst.

Den selvstændige skal primært anvende tilskuddet til at kompensere for de ekstraudgifter, der er til at få udført opgaver, man ikke længere selv kan klare.

Det er dog ikke et krav, at den selvstændige anvender tilskuddet til at ansætte en person til at udføre disse funktioner. Vedr. personlig assistance, se side 63.

Selvstændige er omfattet af de samme regler som lønmodtagere i fleksjob, hvad angår samspil med forsikringsydelse, opfølgning og arbejdsredskaber.

LEDIGHEDSYDELSE

Ledighedsydelse er målrettet personer, som er berettiget til fleksjob, men som for tiden er uden for arbejdsmarkedet.

For at få ledighedsydelse skal man opfylde betingelserne for at få et fleksjob. Man må ikke have et rimeligt tilbud om fleksjob. Dvs. et arbejde, som man kan klare eller efter kort oplæring kan klare. Hvis det er nødvendigt, skal man tage imod et rimeligt tilbud om aktivering eller et andet tilbud, der kan forbedre muligheden for at arbejde. Man må ikke være selvforskyldt ledig.

Modtager man støtte til selvstændig virksomhed, og virksomheden ophører, bør kommunen tage stilling til, om man skal have et fleksjob. Selvstændige, der visiteres til fleksjob, er således berettiget til ledighedsydelse.

Personer over 60 år kan højst få ledighedsydelse i sammenlagt 6 måneder efter, de er blevet 60 år.

Ledighedsydelsen udbetales:

- i perioden efter visitationen, og indtil man ansættes i fleksjob
- ved uforskyldt ledighed mellem to fleksjob
- hvis man modtager sygedagpenge, når man visiteres til fleksjob
- når man ville være berettiget til sygedagpenge, se side 42.
- hvis man er i revalidering efter en jobplan, når man visiteres til fleksjob
- ved afholdelse af ferie
- under midlertidig afbrydelse af arbejdet, som man er uden skyld i.

Der kan desuden i visse situationer udbetales ledighedsydelse til personer, der overgår fra fleksjob til understøttet beskæftigelse. Kontakt kommunen om de nærmere regler.

Ydelsens størrelse

Ledighedsydelsen svarer til den gennemsnitlige arbejdsindtægt, som man har haft i de sidste 3 måneder. Man kan dog ikke få mere end 3.300 kr. pr. uge (91 pct. af arbejdsløshedsdagpengenes højeste beløb). Det mindste beløb, man kan få i ledighedsydelse, er 2.975 kr. pr. uge (82 pct. af arbejdsløshedsdagpengenes højeste beløb).

Pensionsordninger

En række pensionsordninger medfører fradrag i ledighedsydelsen. Det gælder:

- løbende udbetaling af en pension, inklusive tillæg, som er led i tidligere ansættelsesforhold og af en sådan karakter, at det er sædvanligt, at arbejdsgiveren bidrager til pensionen
- løbende udbetaling af pension, som har forbindelse med en arbejdsperiode i udlandet
- løbende udbetaling fra en tidligere arbejdsgiver af beløb, som kan sidestilles med pension.

Den løbende udbetaling fra en pensionsordning bliver omregnet til arbejdstimer ved hjælp af en omregningssats på 195,05 kr. efter loven om arbejdsløshedsforsikring. Kontakt kommunen om de nærmere regler.

Nogle pensionsordninger medfører ikke fradrag i ledighedsydelsen. Det gælder:

- kapitalpensioner og kapitalforsikringer
- indtægter fra opsparings- og forsikringsordninger, herunder livrenter, der er uden forbindelse med et arbejdsforhold.

Andre indtægter

En række andre indtægter medfører heller ikke fradrag i ledighedsydelsen. F.eks.:

- erstatninger, herunder erstatninger efter arbejdsskadeforsikringsloven
- ydelser efter loven om ATP og Lønmodtagernes Dyrtidsfond
- pension efter ægtefælle eller samlever
- renter, aktieudbytte og lign., arv, gaver, gevinster og underholdsbidrag.

Afprøvning af rådighed

Opstår der tvivl om rådigheden, mens man er på ledighedsydelse, skal kommunen afprøve, om man står til rådighed. Dette kan f.eks. ske ved, at man deltager i virksomhedspraktik. Man får fortsat ledighedsydelse i perioden, hvor kommunen genvurderer arbejdsevnen. Vurderer kommunen, at man ikke står til rådighed for et fleksjob, har man ikke ret til ledighedsydelse.

Kommunens initiativer

Revisitation

Når man har fået ledighedsydelse i 12 måneder inden for 18 måneder, skal kommunen tage stilling til, om man fortsat opfylder betingelserne for et fleksjob. Herefter skal kommunen hver gang, man har fået ledighedsydelse i 12 måneder inden for 18 måneder, igen vurdere, om man fortsat har ret til ledighedsydelse.

Kontaktforløb

Modtager man ledighedsydelse, skal man følge et individuelt kontaktforløb. Dette skal sikre, at man hurtigst muligt kommer i fleksjob. Hver gang man sammenlagt har fået ledighedsydelse i 3 måneder, skal man derfor til samtale. Første gang regnes perioden fra tidspunktet, hvor man er visiteret til fleksjob.

Man skal i kontaktforløbet tage imod et rimeligt tilbud, der kan forbedre mulighederne for at få arbejde. F.eks. virksomhedspraktik. Afslår man et rimeligt tilbud, kan man ikke længere få ledighedsydelse.

Man kan få befordringsgodtgørelse, hvis den samlede transport mellem bopæl og tilbuddet er mere end 24 kilometer.

Selvalgt uddannelse

Personer på ledighedsydelse kan efter eget valg deltage i visse videreuddannelser i op til seks uger inden for de første 12 måneders ledighed. Man skal under uddannelsen stå til rådighed for et fleksjob.

Når man har været i fleksjob i sammenlagt 9 måneder inden for de seneste 18 måneder, har man igen ret til selvalgt uddannelse, hvis man bliver ledig.

Fleksjobbevis

Kommunen skal efter anmodning udstede et fleksjobbevis, når man er visiteret til fleksjob. Her skal skånebehovene fremgå. Kommunen skal anvende en skabelon som Arbejdsmarkedsstyrelsen udarbejder. Se Arbejdsmarkedsstyrelsens hjemmeside www.jobnet.dk.

Henvisning til anden aktør

Man har mulighed for at få hjælp hos en anden aktør end kommunen til at finde et fleksjob. Man har således ret til at blive henvist til en anden aktør, når man har modtaget ledighedsydelse i 6 måneder inden for 9 måneder efter visitationen til fleksjobbet. Man kan selv bestemme, om man vil tage imod tilbuddet.

Når man har fået ledighedsydelse eller særlig ydelse i 12 måneder inden for 18 måneder, skal man dog tage imod dette tilbud.

SÆRLIG YDELSE

Personer, der ved visitationen til fleksjob ikke har ret til ledighedsydelse, kan få en særlig ydelse, mens man venter på fleksjobbet. Man har kun ret til den særlige ydelse, hvis indtægten er mindre end kontanthjælpen til personer, der er fyldt 18 år. Ægtefæl-

lens indtægt indgår ikke i opgørelsen af indtægten. Den særlige ydelse beregnes som forskellen mellem kontanthjælpsbeløbet og egen indtægt. Der gælder særlige regler for personer under 25 år. Kontakt kommunen om de nærmere regler.

Lovgivning vedr. fleksjob og ledighedsydelse

Lovbekendtgørelse nr. 439 af 29. maj 2008 om en aktiv beskæftigelsesindsats med senere ændringer.

Lovbekendtgørelse nr. 1460 af 12. december 2007 om aktiv socialpolitik.

Bekendtgørelse nr. 114 af 25. februar 2008 om fleksjob.

Lovbekendtgørelse nr. 522 af 7. juni 2001 om beregning af ledighedsydelse og varsling af ferie med ledighedsydelse.

Yderligere oplysninger

Beskæftigelsesministeriets hjemmeside www.jobnu.dk, Arbejdsdirektoratets hjemmeside www.adir.dk og Arbejdsmarkedsstyrelsens hjemmeside www.ams.dk. Beskæftigelsesministeriets og Det Centrale Handicapråds pjeces om fleksjob.

FLEKSYDELSE

Er man i fleksjob/visiteret til fleksjob, kan man ikke overgå til efterløn. Man kan i stedet overgå til fleksydelse, der administreres af kommunen. Man bliver automatisk tilmeldt fleksydelsesordningen fra den 1. i måneden, efter kommunen har afgjort, at man er berettiget til fleksjob. Ønsker man ikke at være tilmeldt ordningen, skal man give kommunen skriftlig besked.

Man skal være fyldt 60 år og opfylde et krav om forudgående optjening af anciennitet for at have ret til fleksydelse. Tidspunktet for, hvornår man kan gå på fleksydelse, hæves gradvist til 62 år fra 2019 frem mod 2022. Var man fyldt 48 år ved udgangen af 2006, berøres man ikke af ændringerne.

Fleksydelsen udgør 91 pct. af den maksimale sygedagpengesats, svarende til 14.295 kr. pr. måned. Fleksydelsen kan dog højst svare til indtægten, som man i gennemsnit har haft i de forudgående 12 måneder.

Fleksydelsen er skattepligtig, men der betales ikke arbejdsmarkedsbidrag. Den kommune, der visiterer en person til fleksjob, skal orientere om, at man er tilmeldt fleksydelsesordningen fra den 1. i måneden efter visitationen.

Senest 3 måneder før man fylder 60 år, sender kommunen et brev om, at man har mulighed for at overgå til fleksydelse. Man skal skriftligt ansøge kommunen om fleksydelse.

Udbetaling af fleksydelse kan tidligst ske med virkning fra måneden, efter kommunen har modtaget den skriftlige ansøgning om fleksydelse.

Pensionsordninger

Udbetalinger fra pensionsordningen modregnes i fleksydelsen efter samme principper som ved efterløn, når 2 års reglen ikke er opfyldt. Se side 108. Det betyder, at man ikke undgår modregning for pensioner, selvom man venter med at gå på fleksydelse, til man fylder 62 år.

Optjening af anciennitet

Fra den 1. januar 2007 blev reglerne om anciennitet ændret. Det er nu et krav, at man skal indbetale fleksydelsesbidrag eller efterlønsbidrag i 30 år. Herudover skal man påbegynde indbetalingen af fleksydelses- eller efterlønsbidrag, senest når man er fyldt 30 år. Var man fyldt 48 år ved udgangen af 2006, bliver man ikke berørt af disse ændringer. Der er en række overgangsregler for personer, der var mellem 29 år og 47 år ved udgangen af 2006. Kontakt kommunen for de nærmere regler.

Fortrydelsesordning

Fra den 1. januar 2007 indførtes der på samme måde som i efterlønsordningen – se side 110 – en fortrydelsesmulighed. Man kan således i visse tilfælde optjene ret til fleksydelse, selvom man har fravalgt at betale bidrag til efterlønsordningen. Fortrydelsesordningen kan kun benyttes ved første tilmelding til fleksydelsesordning. Fortrydelsesordningen kan kun anvendes, hvis man ikke kan optjene ret til fleksydelse efter den ordinære fleksydelsesordning inden folkepensionsalderen. Kontakt kommunen herom.

Fradrag for arbejdsindkomst

Arbejder man, sker der fradrag i fleksydelsen. Fradraget sker time for time. Hvis man ikke kan opgive et timetal for arbejdet, og man har såkaldt ukontrollabelt arbejde, benytter kommunen en omregningssats på 195,05 kr. efter loven om arbejdsløshedsforsikring. Indtægten omregnes således til arbejdstimer.

Man får et lempeligere fradrag, hvis arbejdsindtægten er under omregningssatsen på 195,05 kr. Det lempeligere fradrag gives for de første 31.827 kr. lønindkomst pr. kalenderår. Fradraget sker ved at omregne lønnen i måneden til timer ved hjælp af omregningssatsen. Hvis timelønnen er under højeste sygedagpenge pr. time (97,97 kr.), beregnes fradraget på grundlag af højeste sygedagpenge. Kontakt kommunen om de nærmere regler.

Tilbagebetaling af fleksydelsesbidrag

Man kan få sit fleksydelsesbidrag tilbagebetalt i en række situationer, der svarer til reglerne i efterlønsordningen. Se side 110.

Henvi sning til love

Lovbekendtgørelse nr. 871 af 6. juli 2007 om fleksydelse.

Bekendtgørelsen nr. 691 af 21. juni 2007 om fleksydelse, med senere ændringer.

Yderligere oplysninger

Kontakt kommunen for yderligere oplysninger eller se Arbejdsdirektoratets hjemmeside www.adir.dk.

Førtidspension

Førtidspension skal sikre, at også mennesker med varigt nedsat arbejdsevne har et forsørgelsesgrundlag.

Alle, der **før** den 1. januar 2003 har søgt eller fået tilkendt førtidspension, er fortsat omfattet af de regler, der var gældende indtil denne dato. Bliver der behov for at tage en sag op, der er behandlet efter disse regler, er det fortsat de gamle regler, der gælder.

Kapitlet beskriver reglerne om førtidspension efter de nugældende regler. Til sidst er der et kort afsnit om de gamle regler. Yderligere information om de tidligere regler kan fås hos kommunen.

Satserne for førtidspension 2009

Gifte/samlevende	160.176 kr.
Enlige	188.448 kr.

Betingelser	side 81
Brøkpension	side 82
Indtægtsgrundlag	side 83
Beregning	side 84
Løntilskud, ATP, udbetaling m.v.	side 88
Den gamle førtidspension	side 89

BETINGELSER

Førtidspension kan tilkendes personer mellem 18 år og folkepensionsalderen, hvis man opfylder reglerne om indfødsret og bopælstid – se herom side 121.

Betingelserne er:

- at arbejdsevnen er varigt nedsat
- at den er nedsat i et sådant omfang, at man ikke er i stand til at forsørge sig selv
- at alle muligheder for at forbedre arbejdsevnen er afprøvet.

Arbejdsevnen varigt nedsat

For at få førtidspension skal arbejdsevnen være varigt nedsat. Det betyder, at hvis arbejdsevnen kan forbedres ved aktivering, revalidering eller andet, så man kan forsørge sig selv, enten:

- på almindelige vilkår
- via overenskomstens sociale kapitler eller
- på fleksjobvilkår,

så anses arbejdsevnen ikke for varigt nedsat i forhold til ethvert erhverv. Alle relevante aktivrettede støtteordninger skal være afprøvet, før det kan dokumenteres, at arbejdsevnen varigt er nedsat. Der er udviklet en metode til at beskrive, afklare og vurdere arbejdsevnen. Om arbejdsevnetoden, se side 40.

Afgørelsens indhold

Når en kommune afgør, at man skal have førtidspension, skal afgørelsen indeholde:

- en redegørelse for, at arbejdsevnen ikke kan forbedres
- en redegørelse for ens ressourcer og mulighed for at anvende og udvikle dem
- en faglig forklaring på, hvorfor arbejdsevnen anses for varigt nedsat
- en faglig forklaring på, at arbejdsevnen ikke kan anvendes til selvforsørgelse
- en angivelse af evt. konkrete arbejdsfunktioner, som man med sin nedsatte arbejdsevne må anses for at kunne udføre.

Start af sag

En sag starter den dato, hvor kommunen træffer afgørelse om, at sagen overgår til behandling efter reglerne om førtidspension. Borgeren skal oplyses om tidspunktet. Man kan klage over dette.

Man kan anmode kommunen om alene at tage stilling til spørgsmålet om førtidspension. Sker det, træffer kommunen afgørelse om, at sagen overgår til behandling efter reglerne om førtidspension på det foreliggende dokumentationsgrundlag – det vil sige kommunen indhenter ikke yderligere akter.

Frist for afgørelse

Kommunen skal afgøre spørgsmålet om pension senest 3 måneder efter den dato, sagen er begyndt. Kan den ikke det, skal kommunen redegøre for, hvorfor afgørelsen er forsinket, og hvornår den kan ventes. Inden der træffes afgørelse om førtidspension, skal man have tilbud om i et møde at udtale sig over for den person, der skal træffe afgørelsen.

Fornyet vurdering

Kommunen kan i sin afgørelse beslutte, at pensionssagen skal tages op til fornyet vurdering på et senere tidspunkt, f.eks. et eller to år. Man skal orienteres om dette i forbindelse med afgørelsen om pensionen.

Fornyet vurdering kan især være aktuel, når der er tale om førtidspension til unge mennesker og ved visse sygdomme, der erfaringsmæssigt har et uforudsigeligt forløb.

BRØKPENSION

Der er to forhold, der afgør, om man opfylder de almindelige betingelser for at få førtidspension, nemlig indfødsret og bopælstid. Betingelserne er ens for folkepension og førtidspension, se side 121.

Hvis man har boet i udlandet, kan pensionen blive nedsat. Det gælder både personer med dansk indfødsret og udlændinge.

Optjening af fuld førtidspension

For at få udbetalt fuld førtidspension skal den faktiske bopælstid i Danmark ved pensionstillkendelsen være $\frac{4}{5}$ af perioden fra det 15. år til det tidspunkt, hvorfra førtidspensionen ydes (teoretisk bopælstid).

Brøkpension

Hvis der ikke er ret til fuld førtidspension, fastsættes pensionen efter forholdet mellem den faktiske bopælstid og $\frac{4}{5}$ af den teoretiske bopælstid: Faktisk bopælstid i mdr.: $(\frac{4}{5} \times \text{teoretisk bopælstid})$.

Eksempel

Ahmed på 40 år får bevilget førtidspension. Han har boet i Danmark i 10 år = 120 mdr. Den teoretiske bopælstid er fra det 15. år til det 40. år, svarende til 25 år = 300 måneder. $\frac{4}{5}$ af 300 = 240. Han får udbetalt $\frac{120}{240} = 50$ pct.

Modtager man brøkpension, kan man søge om supplerende hjælp efter aktivloven. Hjælpen ydes efter de almindelige regler om kontanthjælp (se side 11).

INDTÆGTSGRUNDLAG

Indtægtsgrundlaget, der benyttes ved beregning af såvel førtidspension som folkepension, består af:

- personlig indkomst ud over offentlig pension
- positiv nettokapitalindkomst
- skattepligtig aktieindkomst.

Personlig indkomst

Den personlige indkomst omfatter alle skattepligtige indkomster, der ikke medregnes i kapitalindkomsten: Lønindtægt, indtægt ved selvstændig virksomhed, pensionsindtægter, underholdsbidrag og andre løbende ydelser. Beløbene er efter fradrag af evt. arbejdsmarkedsbidrag.

Når man opgør den personlige indkomst, kan man fradrage indbetalinger til pensionsordninger, man selv har eller opretter. De kan trækkes fra i den personlige indkomst, som indgår i beregningsgrundlaget til de sociale pensioner.

Kapitalindkomst

Kapitalindkomsten omfatter renteindtægter og -udgifter og andre skattepligtige formueindtægter. Positiv nettokapitalindkomst medregnes i indtægtsgrundlaget. Viser beregningen et negativt beløb, sættes kapitalindkomsten til 0 kr. Mellem ægtefæller trækkes negativt fra positiv kapitalindkomst. Dog kan den fælles kapitalindkomst ikke blive mindre end 0 kr.

Aktieindkomst

Aktieindkomst (bortset fra udbytteindkomst op til 5.000 kr. for enlige og 10.000 kr. for ægtefæller, hvis der er betalt endelig udbytteskat) medtages ved opgørelse af beregningsgrundlaget. Spørg uddybende i kommunen.

Skatteordninger for selvstændige

En skattepligtig person, der driver selvstændig virksomhed, beskattes efter personskatteoven, men den selvstændige har mulighed for at anvende andre ordninger efter skatteoven. Størrelsen af den selvstændiges indkomst, der indgår i indtægtsgrundlaget for beregning af førtidspensionen, afhænger af, om den selvstændige kun beskattes efter personskatteoven, eller om han også er omfattet af virksomhedsordningen eller kapitalafkastordningen.

Regulering af indtægtsgrundlaget

Den indkomst, der indgår i indtægtsgrundlaget ved beregning af den sociale pension, opgøres på grundlag af skatteoplysninger fra det seneste, slutlignede indkomstår. Det betyder, at i 2009 vil indtægtsgrundlaget være baseret på indkomsten i 2007.

For at gøre indtægtsgrundlaget så aktuelt som muligt, bliver den personlige indkomst reguleret efter de samme regler, som anvendes ved forskudsregistreringen efter kildeskatteoven. Reguleringsprocenten tager udgangspunkt i lønudviklingen mellem det seneste skattemåned år og det kommende skattemåned år.

Ved overgang til pension bruges den forventede fremtidige indtægt, der omregnes til helårsbasis, og tilsvarende anvendes de helårlige fradragsbeløb i pensionsberegningen.

BEREGNING

Ægtefælle eller samlevers indtægt

For gifte/samlevende gælder, at indtægten gøres op hver for sig. Er der tale om arbejdsindtægt, fratrækkes arbejdsmarkedsbidrag og indbetaling til ATP. Kun indtægt ud over sociale pensioner regnes med.

Fradrag i indtægt hos ægtefælle eller samlever

Er ægtefællen ikke-pensionist, foretages et fradrag i ægtefællens indtægt svarende til pensionssatsen for gifte/samlevende, dvs. 160.176 kr.

Efter dette fradrag kan ægtefællens indtægt højst indgå i pensionsberegningen med 208.700 kr. Er også ægtefælle eller samlever pensionist, er indtægtsgrænsen 315.400 kr. Se efterfølgende eksempler.

Når indtægtsgrundlaget efter fradrag for evt. ægtefælles indtægt er fundet, foretages et fradrag for henholdsvis enlige og gifte/samlevende, før førtidspensionen nedsættes.

Fradragsbeløb og bortfaldsgrænse er i 2009

Enlig	64.100 kr.	676.500 kr.
Gift med ikke-pensionist	101.700 kr.	622.200 kr.
Gift med pensionist	101.700 kr.	1.142.800 kr.

Førtidspensionen nedsættes med 30 pct. af beregningsgrundlaget, dog kun med 15 pct., hvis begge er pensionister.

Beregning af pension for enlige

- Er førtidspensionisten enlig, indgår den samlede indtægt bortset fra den sociale pension i indtægtsgrundlaget for beregningen
- Der fratrækkes 64.100 kr. (= fradragsbeløb), og man når frem til beregningsgrundlaget
- Pensionen nedsættes med 30 pct. af beregningsgrundlaget.

Eksempel – enlige

– enlig med udbetaling fra anden pensionsordning på 175.000 kr.

Pensionsssats		188.448 kr.
Indtægtsgrundlag	175.000 kr.	
Fradragsbeløb	64.100 kr.	
Beregningsgrundlag nedrundet til hele hundreder	<u>110.900 kr.</u>	
Nedsættelse (30 pct. af 110.900 kr.)		33.270 kr.
Beregnet førtidspension afrundet til beløb deleligt med 12		155.172 kr.

Beregning af pensionen for gifte og samlevende, når kun den ene er pensionist

- Er pensionisten gift eller samlevende, gøres indtægtsgrundlaget op for hver ægtefælle for sig. Den sociale pension indgår ikke i indtægtsgrundlaget
- Der fratrækkes et beløb i ægtefællens indtægt svarende til pensionsssatsen (= fradrag for ægtefælle/samlever)
- Overstiger ægtefællens indtægt herefter 208.700 kr. (= indtægtsgrænsen), nedsættes ægtefællens indtægt til grænsen. Det betyder, at ægtefællens indtægt større end pensionsssatsen og indtægtsgrænsen tilsammen – det er i alt 368.876 kr. – medtages højst 208.700 kr. i indtægtsgrundlaget
- Der trækkes 101.700 kr. (= fradragsbeløb) fra ægtefællernes samlede indtægt, hvorefter man når frem til beregningsgrundlaget
- Pensionen nedsættes herefter med 30 pct. af beregningsgrundlaget.

Eksempel – gift eller samlevende med ikke-pensionist

- førtidspensionisten har ingen indtægt ud over pensionen
- ægtefællen har arbejdsindtægt på 350.000 kr.

	Førtidspensionist	Ægtefælle/samlever	Samlet grundlag
Pensions­sats	160.176 kr.		
Indtægtsgrundlag	0 kr.	350.000 kr.	
Fradrag for ægtefælle/samlever		160.176 kr.	
Indtægt efter fradrag		189.824 kr.	
Fælles indtægtsgrundlag			189.824 kr.
Fradrag			101.700 kr.
Beregningsgrundlag nedrundet til hele hundreder			88.100 kr.
Nedsættelse af pensionen	30 pct. af 88.100 kr. = 26.430 kr.		
Beregnet førtidspension afrundet til beløb deleligt med 12	160.176 kr. – 26.430 kr. = 133.752 kr.		

Eksempel – gift eller samlevende med ikke-pensionist

- førtidspensionisten har en indtægt på 100.000 kr. ud over pensionen
- ægtefællen har arbejdsindtægt på 400.000 kr.

	Førtidspensionist	Ægtefælle/samlever	Samlet grundlag
Pensions­sats	160.176 kr.		
Indtægtsgrundlag	100.000 kr.	400.000 kr.	
Fradrag for ægtefælle/samlever		160.176 kr.	
Indtægt efter fradrag		239.824 kr.	
Indtægt nedsat til grænsen		208.700 kr.	
Fælles indtægtsgrundlag	100.000 kr.	208.700 kr.	308.700 kr.
Fradrag			101.700 kr.
Beregningsgrundlag nedrundet til hele hundreder			207.000 kr.
Nedsættelse af pensionen	30 pct. af 207.000 kr. = 62.100 kr.		
Beregnet førtidspension afrundet til beløb deleligt med 12	160.176 kr. – 62.100 kr. = 98.076 kr.		

Eksempel – gift eller samlevende med ikke-pensionist

- pensionisten har en indtægt på 100.000 kr. ud over førtidspensionen
- ægtefællen har arbejdsindtægt på 250.000 kr.

	Førtidspensionist	Ægtefælle/samlever	Samlet grundlag
Pensions­sats	160.176 kr.		
Indtægtsgrundlag	100.000 kr.	250.000 kr.	
Fradrag for ægtefælle/samlever		160.176 kr.	
Indtægt efter fradrag		89.824 kr.	
Fælles indtægtsgrundlag	100.000 kr.	89.824 kr.	189.824 kr.
Fradrag			101.700 kr.
Beregningsgrundlag nedrundet til hele hundreder			88.100 kr.
Nedsættelse af pensionen	30 pct. af 88.100 kr. = 26.430 kr.		
Beregnet førtidspension afrundet til beløb deleligt med 12	160.176 kr. – 26.430 kr. = 133.740 kr.		

Beregning af pensionen for gifte og samlevende, når begge er pensionister

- Er begge ægtefæller pensionister, gøres indtægten op for hver ægtefælle for sig. De sociale pensioner indgår ikke.
- Ægtefællens indtægt kan højst indgå med 315.400 kr. (= indtægtsgrænsen). Det betyder, at ægtefællens indtægt mindre end grænsen, indgår hele indtægten i beregningen.
- Ægtefællernes indtægter lægges sammen. Der foretages et fradrag på 101.700 kr. (= fradragsbeløb) for hver af ægtefællerne. Herefter har man beregningsgrundlaget.
- Pensionen nedsættes med 15 pct. af beregningsgrundlaget for hver af ægtefællerne.

Eksempel – gift eller samlevende med pensionist

- pensionisten har en indtægt på 100.000 kr. ud over førtidspensionen
- ægtefællen har indtægt på 350.000 kr. ud over sin pension.

	Førtidspensionist	Ægtefælle/samlever
Pensions­sats	160.176 kr.	160.176 kr.
Indtægtsgrundlag	100.000 kr.	350.000 kr.
Indtægt nedsat til grænsen		315.400 kr.
Fælles indtægtsgrundlag	415.400 kr.	450.000 kr.
Fradrag	101.700 kr.	101.700 kr.
Beregningsgrundlag nedsat til hele hundreder	313.700 kr.	348.300 kr.
Nedsættelse af pensionen	15 pct. af 313.700 kr. = 47.055 kr.	15 pct. af 348.300 kr. = 52.245 kr.
Beregnet førtidspension afrundet til beløb deleligt med 12	160.176 kr. – 47.055 kr. = 113.124 kr.	160.176 kr. – 52.245 kr. = 107.928 kr.

Samspilstabeller

I tabellerne kan man aflæse, hvilken privat pension man bør have, når man har ønske om en højere samlet indtægt end den offentlige pension. Beløbene er afrundet til hele hundreder.

Enlig		
Ønske om samlet indtægt – kr.	Offentlig førtidspension – kr.	Behov for privat pension – kr.
600.000	39.500	560.400
550.000	60.700	490.000
500.000	82.400	417.600
450.000	103.800	346.200
400.000	125.300	274.700
350.000	146.700	203.300
300.000	168.100	131.900
250.000	188.400	61.600
200.000	188.400	11.500

Gift/samlevende med ikke-pensionist, som har en årlig indtægt på 250.000 kr.		
Ønske om samlet indtægt – kr.	Offentlig førtidspension – kr.	Behov for privat pension – kr.
450.000	41.100	409.000
400.000	62.500	337.500
350.000	83.900	266.100
300.000	105.300	194.700
250.000	126.800	123.200
200.000	148.200	51.800

Gift/samlevende med ikke-pensionist, som har en årlig indtægt større end 368.876 kr.		
Ønske om samlet indtægt – kr.	Offentlig førtidspension – kr.	Behov for privat pension – kr.
350.000	33.000	317.000
300.000	54.400	245.600
250.000	75.800	174.200
200.000	97.300	102.700
150.000	118.700	31.300

LØNTILSKUD, ATP, UDBETALING M.V.

Løntilskud

Førtidspensionister, der har en restarbejdsevne, kan ansættes med løntilskud. Formålet er, at man kan opnå eller fastholde beskæftigelse. Løn og arbejdsvilkår fastsættes ved aftale mellem arbejdsgiveren og førtidspensionisten i samarbejde med den faglige organisation. Arbejdsgiveren får et løntilskud på 23,26 kr. i timen – dog i særlige tilfælde 40,71 kr. i timen. Der er mulighed for hjælpemidler og hjælp til indretning af arbejdspladsen og til mentor m.v. Se side 72.

Opsparing af yderligere pension

Obligatorisk indbetaling

Førtidspensionister skal i lighed med andre indbetale til ATP. Det er kommunen, der trækker ATP-bidraget, før pensionen udbetales. Indbetalingen sker med virkning fra den 1. i måneden efter, der er truffet afgørelse om førtidspension. Bidraget svarer til normalbidraget for fuldtidsbeskæftigede lønmodtagere og er i 2009 3.240 kr. om året – heraf betaler kommunen 2.160 kr. Er førtidspensionen mindre end 1.000 kr. pr. måned, skal der dog ikke indbetales ATP-bidrag.

Supplerende arbejdsmarkedspension for førtidspensionister (SAP)

Man har mulighed for på frivillig basis at spare yderligere pension op. Bidraget til denne opsparing kan højst udgøre 5.196 kr. i 2009 – heraf betaler kommunen 3.468 kr. Der trækkes AM-bidrag af beløbet.

Opsparingen kan placeres i et livsforsikringsselskab, en pensionskasse eller i ATP efter eget valg. Det er dog ikke alle pensionselskaber og pensionskasser, der tager imod indbetalingen.

Førtidspension før 2003

Personer, der er tilkendt førtidspension tidligere end 2003, kan frivilligt vælge at indbetale til ATP og den supplerende arbejdsmarkedspension (SAP). Om udbetaling af ATP og SAP, se side 129.

Udbetaling af førtidspensionen

Førtidspension er skattepligtig indkomst. Der skal ikke betales arbejdsmarkedsbidrag.

Pensionen udbetales månedligt bagud med virkning fra den 1. i måneden efter, der er truffet afgørelse om førtidspension. Træffes afgørelsen først efter udløbet af 3-månedersfristen – se side 82 – udbetales pensionen fra den dag, fristen udløb.

Ved dødsfald

Afgår en førtidspensionist ved døden, ophører retten til pension dagen efter dødsfaldet. Der kan være mulighed for efterlevelsespension, se side 128, hvis begge ægtefæller/samlevende modtager social pension.

DEN GAMLE FØRTIDSPENSION

Alle, der før 1. januar 2003 har søgt eller fået tilkendt førtidspension, er omfattet af de gamle regler. Bliver der behov for at ændre pensionen, f.eks. fra invaliditetsydelse til førtidspension, er det fortsat de gamle regler, der gælder.

Betingelser

Pensionen blev tilkendt efter erhvervsevnekriteriet. Der skulle være sket en varig nedsættelse af erhvervsevnen – som hovedregel af helbredsmæssige årsager – og muligheden for at forbedre erhvervsevnen og derved vende tilbage til arbejdsmarkedet skulle være afprøvet og udelukket.

Der var fire forskellige typer førtidspension:

- almindelig, hvis erhvervsevnen var nedsat til halvdelen, og man på tidspunktet for tilkendelse var fyldt 60 år
- forhøjet almindelig, hvis erhvervsevnen var nedsat til halvdelen, og man på tidspunktet for tilkendelse var under 60 år
- mellemste, hvis erhvervsevnen var nedsat til 1/3
- højeste, hvis erhvervsevnen var nedsat til det ubetydelige.

Førtidspension tilkendt efter disse regler kan ikke frakendes.

Hvilende pension

Hvis pensionisten har arbejde, og arbejdsindtægten vedvarende overstiger to gange grundbeløbet – dvs. 126.096 kr. – skal kommunen vurdere, om der er grundlag for at gøre pensionen hvilende. Pensionen træder så i kraft igen uden yderligere vurdering af helbredet, hvis indtægtsforholdene igen tillader dette.

Invaliditetsydelse

Invaliditetsydelse blev givet til personer, der opfyldte de helbredsmæssige betingelser for mellemste pension, men som stadig var på arbejdsmarkedet og kunne forsørge sig selv derved.

Pr. 1. juli 2008 blev kredsen af personer med ret til invaliditetsydelse udvidet. Alle modtagere af førtidspension på gammel ordning, der kommer i beskæftigelse og får pensionen gjort hvilende, får nu invaliditetsydelse uden forudgående individuel vurdering.

Alle, der før 1. juli 2008 havde hvilende pension, skal efter anmodning tilkendes invaliditetsydelse.

Sammensætning af pensionen

Førtidspensionen efter de gamle regler er sammensat af forskellige beløb, hvoraf nogle er skattefrie.

Førtidspension før 1. jan. 2003	Grundbeløb	Pensions-tillæg	Erhvervs-udgygtheds-beløb	Førtids-beløb*	Invaliditets-beløb*	Særligt tillæg*	Særligt tillæg*
Almindelig	x	x				x	
Forhøjet alm.	x	x		x			x
Mellemste	x	x			x		
Højeste	x	x	x		x		
		reelt enlig	gift/samlevende				
Årlige beløb							
højest	63.048	63.468	29.640	42.324	16.044	30.660	30.660 14.616
* Skattefrit							

Beregning af pensionen

Når kommunen beregner pensionen, sker det ud fra et fastsat indtægtsgrundlag – se side 83.

Grundbeløb

Det er kun pensionistens egen indtægt ud over førtidspensionen, der medgår i beregningsgrundlaget. Indtægt, der overstiger fradragsbeløbet, reducerer grundbeløbet med 60 pct.

Fradragsbeløb og bortfaldsgrænse i 2009

	Fradragsbeløb	Bortfaldsgrænse
Enlig	267.800 kr.	372.800 kr.
Gifte/samlevende	181.700 kr.	286.700 kr.

Pensionstillæg

Beregning af pensionstillæg sker på samme måde som pensionstillæg for folkepensionister – se side 124.

Førtidsbeløb, invaliditetsbeløb, erhvervsudygtighedsbeløb og særligt tillæg indtægtsreguleres ikke.

Klage over afgørelse

Kommunens afgørelse efter loven om social pension kan ankes til Det Sociale Nævn inden 4 uger fra afgørelsen. Det Sociale Nævns afgørelser kan ankes videre til Ankestyrelsen, når sagen har principiel eller generel betydning.

Klage over pensionsberegningen

Kommunens afgørelser kan ankes til Det Sociale Nævn. I praksis sendes klagen til kommunen, der har truffet afgørelsen.

Henvi sning til love og paragraffer

Lovbekendtgørelse nr. 484 af 29. maj 2007. Lov nr. 446 af 9. juni 2008.

Yderligere oplysninger

Man kan få mere at vide om førtidspensioner/social e pensioner hos kommunen. Desuden kan man på www.borger.dk selv udføre vejledende beregninger af f.eks. førtidspension.

Dagpenge ved fødsel og adoption

Lønmodtagere, selvstændige erhvervsdrivende og medarbejdende ægtefæller har ret til dagpenge ved fødsel og adoption. Dagpengene udbetales af kommunen fra 1. fraværsdag.

Barselsdagpenge beregnes på samme måde som dagpenge ved sygdom (se side 42). Dagpengene kan højst udgøre 3.625 kr. pr. uge. Dagpengene er almindelig skattepligtig indkomst. Der betales ikke arbejdsmarkedsbidrag, men der skal betales ATP-bidrag.

Der kan udbetales dagpenge ved graviditet, barsel og adoption til lønmodtagere, selvstændige erhvervsdrivende og medhjælpende ægtefæller, der har tilknytning til arbejdsmarkedet.

Ansøgning om dagpenge

Der skal indgives anmodning om dagpenge ved graviditet, barsel og adoption til opholdskommunen. Ansøgningsskema kan fås hos kommunen.

Betingelser

For både lønmodtagere og selvstændige erhvervsdrivende gælder de samme beskæftigelseskrav som for dagpenge under sygdom (se side 47).

Dagpengenes størrelse

Beløbet afhænger af løn og af det antal timer, som forælderen arbejder. Dagpengene kan maksimalt udgøre 3.625 kr. pr. uge. Hvis forælderen har flere arbejdsgivere, ændrer det ikke på størrelsen af det beløb, som man maksimalt kan få udbetalt i barselsdagpenge.

Hvad har man ret og pligt til?

Der er forskel på rettigheder og pligter ved barselsorlov.

Barnets mor har ret til:

- Fravær ved graviditetsundersøgelse, hvis det ligger i arbejdstiden
- Barselsdagpenge fra kommunen fra 4 uger før forventet fødsel
- Barselsdagpenge efter fødsel i 14 uger
- 32 ugers forældreorlov.

Der er også ret til fulde eller delvise dagpenge før fødslen, hvis graviditeten har et sygeligt forløb, der ved fortsat beskæftigelse vil medføre risiko for kvindens helbred eller for fostret, f.eks. svangerskabsforgiftning, truende abort m.m. Det samme gælder hvis f.eks. sikkerhedshensyn forhindrer kvinden i at udføre sit arbejde, og arbejdsgiveren ikke kan tilbyde anden passende beskæftigelse.

Barnets mor har pligt til:

- Senest 3 måneder før forventet fødsel at varsle arbejdsgiveren om forventet fødselstidspunkt, og om hun ønsker at udnytte retten til fravær 4 uger før fødslen
- Senest 8 uger efter fødslen at orientere sin arbejdsgiver, hvis hun ønsker at benytte retten til orlov ud over de første 14 uger.

Barnets far har ret til:

- 2 ugers fædreorlov med ret til fulde dagpenge fra kommunen. Fædreorloven kan efter aftale med arbejdsgiver udskydes til et senere tidspunkt inden for de første 14 uger efter fødslen
- 32 ugers forældreorlov.

Barnets far har pligt til:

- Senest 4 uger før forventet fødsel at orientere arbejdsgiver, om han ønsker at holde fædreorlov
- Senest 8 uger efter fødslen at orientere arbejdsgiver, om han ønsker at udnytte retten til forældreorlov.

Forældreorlov

Efter moderens 14 ugers barselsorlov har moderen og faderen ret til 32 ugers forældreorlov hver. Faderen kan vælge at begynde sin forældreorlov inden for de første 14 uger efter barnets fødsel. Forældrene kan holde orlov samtidig, forskudt og i umiddelbar forlængelse af hinanden.

Tilsammen har forældrene i forældreorlovsperioden ret til 32 ugers dagpenge, som de skal fordele mellem sig. Ved adoption ydes dagpenge indtil 46 uger efter modtagelse af barnet.

Forældrene har mulighed for at forlænge eller udskyde orloven. Nogle rettigheder er retsbaserede og kræver, at arbejdsgiveren er varslet i overensstemmelse med barselslovens regler. Andre rettigheder er aftalebaserede og kræver således en aftale med arbejdsgiveren.

Retsbestemt forlængelse af dagpengeperioden

Forældre kan vælge at forlænge de 32 ugers orlov med 8 uger. Forældre i arbejde og selvstændige kan vælge at forlænge op til 14 uger, så forældreorlovsperioden bliver på i alt 46 uger.

Dette gælder både for moderen og faderen.

Dagpengeudbetalingen nedsættes, så de 32 ugers dagpengeret fordeles over hele perioden.

Forældre kan ikke forlænge dagpengeperioden efter reglerne om retsbestemt forlængelse, hvis de har forlænget dagpengeperioden efter reglerne om aftalebestemt forlængelse.

Aftalebestemt forlængelse af dagpengeperioden

Forældre i arbejde og selvstændige har mulighed for at forlænge retten til dagpenge, hvis arbejdet genoptages delvist, så forlængelsen sker med den tid, hvor arbejdet er genoptaget.

Moderen kan ikke genoptage arbejdet delvist i de 2 første uger af barselsorloven, da de 2 første uger efter fødslen er pligtmæssig orlov.

For selvstændige kan reglen anvendes, hvis halvdelen op til den normale arbejdstid genoptages.

Forældre kan ikke forlænge dagpengeperioden efter reglerne om aftalebestemt forlængelse, hvis de har forlænget dagpengeperioden efter reglerne om retsbestemt forlængelse.

Retsbestemt udskydelse af dagpengeperioden

En af forældrene har mulighed for at udskyde mellem 8 og 13 uger af forældreorloven til senere afholdelse i en sammenhængende periode, inden barnet fylder 9 år.

Retten til dagpenge i forbindelse med udskudt orlov er betinget af, at beskæftigelseskravet i dagpengeloven er opfyldt på det tidspunkt, hvor den udskudte orlov afholdes. Beregningen af dagpenge sker på grundlag af indtægten på det tidspunkt, hvor den udskudte orlov afholdes.

Aftalebestemt udskydelse af dagpengeperioden

Forældre i arbejde kan efter aftale med arbejdsgiveren udskyde hele orlovsperioden på 32 uger eller dele heraf til afholdelse, inden barnet fylder 9 år.

Den aftalte, udskudte orlov kan holdes i flere omgange, så der er intet krav om afholdelse i en sammenhængende periode.

Det er en betingelse, at der er indgået aftale med arbejdsgiveren om udskydelsen, og at de udskudte uger med dagpenge afholdes, inden barnet fylder 9 år.

Retten til dagpenge i forbindelse med udskudt orlov er betinget af, at beskæftigelseskravet i dagpengeloven er opfyldt på det tidspunkt, hvor den udskudte orlov afholdes. Beregningen af dagpenge sker på grundlag af indtægten på det tidspunkt, hvor den udskudte orlov afholdes.

Adoption

Før modtagelsen af barnet

Adoptanter, der skal modtage adoptivbarn i Danmark, får dagpenge i op til 1 uge før modtagelsen af barnet. Adoptanten skal opholde sig samme sted som barnet,

og dagpenge kan kun ydes, hvis barnet ikke allerede opholder sig i adoptantens hjem.

Dagpengene kan forlænges i op til 1 uge, hvis opholdet forlænges i mere end 1 uge af årsager, som adoptanten ikke selv har indflydelse på.

Adoptanter, der opholder sig i udlandet for at modtage et barn, har ret til dagpenge i op til 4 uger før modtagelsen af barnet. Retten gælder for begge forældre.

Dagpengene kan i særlige tilfælde forlænges yderligere i op til 4 uger.

Efter modtagelsen af barnet

For adoptivforældre er der ret til dagpenge i sammenlagt 46 uger, efter modtagelsen af barnet, når adoptionsmyndighederne kræver, at den ene skal være hjemme hos barnet. Barnet anses for modtaget, når de formelle betingelser for at rejse hjem med barnet er opfyldt.

Hvis adoptionsmyndighederne tillader det, kan forældrene dele perioden, ligesom den ene adoptant kan indtræde i den andens ret til dagpenge.

I 2 uger inden for de første 14 uger efter modtagelsen af barnet kan begge forældre dog modtage dagpenge samtidig. Efter udløbet af den 14. uge har adoptivforældre tilsammen ret til 32 ugers dagpenge, som de frit kan fordele mellem sig. Også adoptanter kan naturligvis vælge forlods at bruge af disse 32 ugers dagpengeret inden for de første 14 uger.

Hvis barnet indlægges på sygehus, er der ligesom ved en fødsel mulighed for at dele perioden, når den ene af forældrene, der holder orlov, genoptager sit arbejde, mens barnet er indlagt. Barnet skal dog udskrives inden 60 uger fra modtagelsen. Adoptivforældre har endvidere, lige som biologiske forældre, ret til at forlænge og udskyde dagpengeretten i 14- og 32-ugers perioden.

Dagpenge ved barnets død eller bortadoption

Moderen til et barn, der er dødfødt, dør eller bortadopteres inden 32 uger fra fødslen, har ret til dagpenge i 14 uger efter barnets død eller bortadoption. Barnets far bevarer i denne situation retten til fædreorlov.

Når barnet indlægges på sygehus

Indlægges barnet på sygehus inden for de første 46 uger, kan udbetaling af barselsdagpenge forlænges med indlæggelsesperioden, dog højst med 3 måneder. Det er en betingelse af arbejdet ikke genoptages.

Hvis arbejdet genoptages, mens barnet er indlagt på sygehus, udsættes retten til dagpenge for den resterende periode. Der er ret til dagpenge for restperioden, når barselsorloven genoptages, efter at barnet bliver udskrevet. Det er en betingelse, at udskrivelsen sker inden 60 uger efter fødslen.

Refusion til arbejdsgiver

Hvis arbejdsgiveren udbetaler hel eller delvis løn under fraværet, er der ret til at få refusion fra den 1. fraværsdag, hvor den ansatte har ret til barselsdagpenge fra kommunen.

Anmodning om refusion skal indgives til lønmodtagerens kommune senest 8 uger efter udløb af orlovsperioden. Indgives anmodning senere, bortfalder retten til refusion.

Klagemuligheder

Det er kommunen, der træffer afgørelse, om man har ret til barselsdagpenge. Afgørelsen kan indbringes for Beskæftigelsesankenævnet.

Love og paragraffer

Lov nr. 566 af 9. juni 2006 om ret til orlov og dagpenge ved barsel.

Yderligere oplysninger

Kommunen eller på Arbejdsdirektoratets hjemmeside www.adir.dk.

Børnetilskud

Børnetilskud udbetales til børn under 18 år, når en række betingelser er opfyldt. Retten til at modtage børnetilskud er i almindelighed betinget af, at barnet eller den af forældrene, der har forældremyndigheden over barnet, har dansk indfødsret. Der er dog særlige regler for personer uden dansk indfødsret og for flygtninge. Barnet og den, der skal have tilskuddet udbetalt, skal som hovedregel have fast bopæl i Danmark. Barnet må ikke have indgået ægteskab. Barnet må ikke være anbragt uden for hjemmet eller være forsørget af offentlige midler.

Typer af børnetilskud og beløbsstørrelser

Ordinært børnetilskud

Udgør 4.696 kr. årligt for hvert barn. Ydes bl.a. til:

- børn af enlige forsørgere (ikke samlevende)
- børn, hvor begge forældre modtager folkepension
- børn, hvor begge forældre er tilkendt førtidspension inden den 1. januar 2003.

Ekstra børnetilskud

Udgør 4.780 kr. årligt. Ydes, hvis der udbetales ordinært børnetilskud til børn af enlige, og indehaveren af forældremyndigheden har barnet hos sig.

Der ydes kun ét ekstra børnetilskud uanset antallet af børn.

Særligt børnetilskud

Udgør 11.988 kr. årligt for hvert barn (indkomstafhængigt). Ydes bl.a. til:

- børn, hvor en af forældrene eller begge modtager folkepension (dog ikke, hvis den, der modtager pension, får børnebidrag fra den anden forælder)
- børn, hvor en eller begge forældre er tilkendt førtidspension før den 1. januar 2003 (dog ikke, hvis den, der modtager pension, får børnebidrag fra den anden forælder)
- børn, hvis faderskab ikke er fastslået (dog ikke til børn af eneadoptanter, eller børn, der er blevet til ved kunstig befrugtning af en enlig kvinde)
- børn, hvor kun en af forældrene lever
- børn, der efter at forældremyndighedens indehaver er død, adopteres af dennes ægtefælle eller af en enlig person.

Særligt børnetilskud udgør 23.976 kr. årligt for hvert barn, når det udbetales til forældreløse børn.

Tillæg til det særlige børnetilskud

Udgør 1.548 kr. årligt for hvert barn. Ydes til:

- børn, hvor begge forældre modtager social pension (dog ikke, hvis der er tilkendt førtidspension efter den 1. januar 2003)

- børn, hvor faderskabet ikke er fastslået (dog ikke til børn af eneadoptanter, eller børn, der er blevet til ved kunstig befrugtning af en enlig kvinde)
- børn, hvor kun en af forældrene lever
- børn, som efter at indehaveren af forældremyndigheden er død, adopteres af dennes ægtefælle eller af en enlig person.

Der ydes to gange det særlige tillæg, dvs. 3.096 kr. for hvert barn, når det udbetales til forældreløse børn.

Tilskud til uddannelsessøgende

Udgør 6.160 kr. årligt. Ydes efter ansøgning til uddannelsessøgende forældre, der har forsørgelsespligt for et barn. Der kan højst udbetales et tilskud pr. forældre og et tilskud pr. barn.

- Udbetales til enlige forsørgere, der ikke er berettigede til tillægsstipendium efter SU-reglerne. Hvis begge samlevende forældre er berettigede til tillægsstipendium efter SU-reglerne, udbetales kun tilskud for det andet barn.

Flerbørnstilskud

Udgør 7.736 kr. årligt til hvert barn ud over det første barn.

- Udbetales, når der fødes/adopteres tvillinger, trillinger, firlinger etc., indtil børnene fylder 7 år.

Adoptionstilskud

Engangsbeløb 44.565 kr.

- Udbetales til forældre, der adopterer et udenlandsk barn. Adoptionen skal være formidlet af en godkendt organisation.

Betydning af forældreindkomst

Tilskuddene gives uden hensyn til forældrenes indkomst. Det særlige børnetilskud nedsættes dog, når en eller begge forældre modtager social pension, og pensionstillægget er bortreguleret på grund af andre indtægter. Nedsættelsen sker med 3 pct. af den indkomst, der overstiger bortfaldsgrænsen for pensionstillægget ved beregning af den sociale pension. En konkret beregning af det særlige børnetilskud kan fås hos kommunen.

Tilskud til uddannelsessøgende forældre

Enlige forsørgere, der modtager SU, har ret til et tillægsstipendium, der svarer til den maksimale SU-sats. Enlige forsørgere, der er berettiget til tillægsstipendium, er ikke samtidig berettiget til særligt børnetilskud som uddannelsessøgende. Tilskuddet nedsættes med 10 pct. af den del af indkomsten, der overstiger 123.300 kr.

For samlevende forsørgere er retten til det særlige børnetilskud som uddannelsessøgende bortfaldet, såfremt begge forsørgere er berettiget til tillægsstipendium. Hvis begge forældre er uddannelsessøgende, og parret har flere børn, er det dog kun retten til det første særlige børnetilskud, der er faldet bort. Tilskuddet nedsættes med 10 pct. af den samlede indkomst, der overstiger 185.000 kr.

Udbetaling af børnetilskuddet

Børnetilskuddet, som er en skattefri ydelse, udbetales forskudsvis senest den 20. i den første måned af hvert kvartal. Bopælskommunen udbetaler børnetilskuddet. Ordinært og ekstra børnetilskud udbetales kun efter ansøgning.

Udbetalingen sker normalt til moderen. Har kun faderen forældremyndigheden, udbetales tilskuddet til ham. Er der fælles forældremyndighed, udbetales det til den af forældrene, der har barnet hos sig. Hvis barnet opholder sig lige meget hos begge, udbetales tilskuddet til den af forældrene, hvor barnet er tilmeldt folkeregistret.

Klagemuligheder

Man kan klage over kommunens afgørelse til Det Sociale Nævn i Statsforvaltningen. Klagen skal indgives inden 4 uger efter, at man har modtaget afgørelsen.

Henvisning til love og paragraffer

Lovbekendtgørelse nr. 1115 af 24. november 2008.

Yderligere oplysninger

Man kan få mere at vide om børnetilskud hos kommunen, eller på Velfærdsministeriets hjemmeside www.vfm.dk.

Børnefamilieydelse

Børnefamilieydelsen udbetales til familier med børn og unge under 18 år uden hensyn til forældrenes indkomst.

Satser 2009

Alder	Pr. år	Pr. kvartal
0-2 årige	16.428 kr.	4.107 kr.
3-6 årige	13.004 kr.	3.251 kr.
7-17 årige	10.232 kr.	2.558 kr.

Betingelser

Den, der har forældremyndigheden, skal være fuldt skattepligtig i Danmark. Barnet skal have hjemsted her i landet og må ikke have indgået ægteskab. Barnet må heller ikke være anbragt uden for hjemmet eller være forsørget af offentlige midler.

Udbetaling

Børnefamilieydelsen, der er en skattefri ydelse, udbetales kvartalsvis forud senest den 20. i kvartalets første måned af SKAT. Første udbetaling sker i kvartalet efter barnets fødsel.

Som hovedregel udbetales børnefamilieydelsen til barnets moder uden ansøgning. Har kun faderen forældremyndigheden, udbetales den til ham.

Er der fælles forældremyndighed, udbetales ydelsen til den af forældrene, der har barnet hos sig. Hvis barnet opholder sig lige meget hos begge, udbetales ydelsen til den af forældrene, hvor barnet er tilmeldt folkeregisteret. Er barnet i privat familiepleje, kan udbetalingen efter ansøgning ske til den, der har barnet i pleje.

Hvis det skønnes at være bedst for barnet, kan kommunen bestemme, at udbetalingen sker til barnet selv.

Restancer

Restancer vedrørende betaling for klubtilbud, daginstitution eller skolefritidsordning kan modregnes i op til halvdelen af børnefamilieydelsen.

Henvisning til love og paragraffer

Lovbekendtgørelse nr. 972 af 22. september 2006.

Yderligere oplysninger

Man kan få mere at vide om børnefamilieydelsen hos kommunen eller på www.skat.dk.

Børnebidrag

Et barns forældre er hver især forpligtet til at forsørge barnet. Statsforvaltningen kan fastsætte børnebidrag i tre forskellige situationer:

- Ved separation og skilsmisse
- Når forældrene flytter fra hinanden
- Ved fødsel uden for ægteskab.

Bidragpligten ophører, når barnet fylder 18 år eller tidligere, hvis barnet indgår ægteskab, med mindre statsforvaltningen bestemmer noget andet. Bidragpligten kan af hensyn til den unges uddannelse forlænges til det fyldte 24. år.

Børnebidragets størrelse

Normalbidraget udgør 13.365 kr. årligt. Heraf udgør grundbeløbet 11.988 kr., mens tillægget udgør 1.548 kr. Hvis den bidragspligtige har gode økonomiske forhold, kan der efter en vurdering pålægges forhøjet bidrag med en procentdel af normalbidragets grundbeløb.

Vejledende indkomstbeløb ved fastsættelse af forhøjet børnebidrag i 2009 (ca. kr.)

Tillæg	1 barn	2 børn	3 børn	4 børn	5 børn
25 pct.	360.000	385.000	420.000	465.000	530.000
50 pct.	385.000	420.000	465.000	530.000	610.000
100 pct.	420.000	465.000	530.000	610.000	725.000
200 pct.	6-700.000	7-800.000	8-900.000	0,9-1,0 mio.	1,0-1,1 mio.
300 pct.	1,0-1,2 mio.	1,2-1,4 mio.	1,4-1,6 mio.	1,6-1,8 mio.	1,8-2,0 mio.

De beskrevne retningslinjer er kun vejledende.

Ændret bidrag

Vil man søge om at få ændret bidragets størrelse, skal man henvende sig til statsforvaltningen, hvor den bidragspligtige bor.

Udbetaling af børnebidrag

Forældrene kan selv aftale et bidrag, som for eksempel betales via en bankoverførsel.

Hvis bidraget udebliver

Betales bidraget ikke til tiden, kan den, der skal modtage bidraget, henvende sig til kommunen, som kan inddrive det.

Et beløb, der svarer til normalbidraget, kan udbetales forskudsvis af kommunen, dog kun indtil barnet fylder 18 år. Bidrag kan dog højst udbetales forskudsvist med normalbidraget (summen af grundbeløb og tillæg).

Kommunen skal søge hele det beløb, som skal betales efter bidragsresolutionen, inddrevet hos den, der skal betale bidraget. Den kommune, der udbetaler bidraget forskudsvis, anmoder den kommune, hvor den bidragspligtige bor, om at foretage inddrivelsen.

Restance

Når bidraget er udbetalt forskudsvis, kan kommunen modregne i den bidragspligtiges eventuelle overskydende skat. Modregning kan også ske, selv om en fastsat betalingsordning overholdes. Ved restance kan en del af lønnen endvidere tilbageholdes.

Barnets egen indtægt

Hvis barnet selv har indtægter, foretages en bedømmelse af, om barnet er i stand til at forsørge sig selv. I så fald kan den, der skal betale bidraget, slippe for at betale.

Ansøgning om bortfald af normalbidraget vil som regel blive imødekommet, hvis barnets indtægt overstiger tre gange normalbidragets grundbeløb.

Hvis den bidragspligtige dør

Børnebidraget falder bort, når den bidragspligtige dør. Der kan i stedet udbetales særligt børnetilskud, tillæg til særligt børnetilskud og evt. ordinært og ekstra børnetilskud. Se side 97.

Skat af børnebidraget

Børnebidraget beskattes hos det barn, der modtager bidraget. Normalbidraget er dog skattefri indkomst for børn under 18 år.

Den, der skal betale bidraget, kan, indtil barnet fylder 18 år, trække bidraget fra i sin skattepligtige indkomst i det omfang, bidraget overstiger tillægget på de 1.548 kr.

Samspillet med forsikringsydelse

Hvis den bidragspligtige modtager en pensionsydelse fra et forsikringsselskab eller en pensionskasse, og der samtidig udbetales børnepension til de børn, han/hun er sat i bidrag til, kan den bidragspligtige søge statsforvaltningen om evt. modregning af det fastsatte bidrag i børnepensionen.

Klagemuligheder

Man kan klage over statsforvaltningens afgørelse til Familiestyrelsen. Klagen skal indsendes til statsforvaltningen, som videresender klagen samt sagens akter til Familiestyrelsen.

Henvi sning til love og paragraffer

Bekendtgørelse af lov om børns forsørgelse, nr. 352 af 15. maj 2003.

Bekendtgørelse af lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag, nr. 909 af 3. september 2004.

Yderligere oplysninger

Man kan få mere at vide om børnebidrag hos statsforvaltningen eller kommunen eller på www.familiestyrelsen.dk.

Boligstøtte

Boligstøtte omfatter boligsikring, boligydelse og lån til betaling af beboerindskud. For at få boligstøtte kræves der:

- at man har fast bopæl her i landet
- at boligen bruges til helårsbeboelse
- at boligen har køkken med indlagt vand og forsvarligt afløb for spildevand.

Her behandles kun de vigtigste regler i boligstøtte-lovgivningen. Lovgivningen er kompliceret, og det er vigtigt at søge rådgivning i kommunens boligstøtteafdeling.

Der kan som udgangspunkt ikke ydes boligstøtte til enkeltværelser, plejehjem eller beskyttede boliger, men godt til ældreboliger, selv om der ikke er eget køkken.

Hvem kan få hvad?

Boligsikring

Boligsikring ydes til lejere. Personer, der får tilkendt førtidspension efter de nye regler fra den 1. januar 2003, kan også søge boligsikring til ejer- og andelsboliger.

Boligydelse

Boligydelse ydes til lejere, ejere og andelshavere, der modtager folkepension. Førtidspensionister kan således ikke længere få boligydelse. Dog vil personer, som modtager førtidspension eller invaliditetsydelse efter de regler, som var gældende indtil den 1. januar 2003, fortsat kunne få boligydelse.

Lån til betaling af beboerindskud

Lån til beboerindskud ydes til indskud i alment byggeri og i ejendomme, der tilhører almennyttige institutioner, og som har fået offentlig støtte til opførelsen efter loven om almene boliger eller den tidligere lov om boligbyggeri. Lån kan også ydes til ældreboliger, til kollektive bofællesskaber og friplejeboliger, der er beliggende i alment byggeri. I enkelte tilfælde kan der ydes lån til depositum m.v. i privat boligbyggeri.

Lån til beboerindskud og depositum opdeles i pligtlån og frivillige lån. Indkomstgrænsen for pligtlån er 194.645 kr. for lejligheder og 132.842 kr. for enkeltværelser. Yderligere oplysninger fås hos kommunen.

Boligstøttens størrelse

Boligsikring og boligydelse til lejere er skattefri og udbetales som tilskud.

Boligsikring

Boligsikring udgør som hovedregel 60 pct. af boligudgiften. Herfra trækkes 18 pct. af den del af husstandsindkomsten, som overstiger 124.600 kr. (indtægtsgrænsen).

Hvis indtægten er mindre end 124.600 kr., er der ikke noget fradrag for indtægt i boligsikringen.

Er der mere end 1 barn i husstanden, forhøjes indkomstgrænsen med 32.800 kr. for hvert barn ud over 1 barn op til og med 4 børn.

Modtageren skal altid selv betale mindst 21.000 kr.

For husstande uden børn kan boligsikringen højst udgøre 15 pct. af huslejen. Dette gælder dog ikke førtidspensionister, der er tilkendt førtidspension efter de nye regler, som gælder fra den 1. januar 2003.

Boligydelse

Boligydelse udgør som hovedregel 75 pct. af boligudgiften med et tillæg på 5.600 kr.

Herfra trækkes 22,5 pct. af den del af husstandsindkomsten, som overstiger 132.000 kr. (indtægtsgrænsen).

Hvis indtægten er mindre end 132.000 kr., er der ikke noget fradrag for indtægt i boligydelser.

Er der mere end 1 barn i husstanden, forhøjes indkomstgrænsen med 34.800 kr. for hvert barn ud over 1 barn op til og med 4 børn.

Modtageren skal altid selv betale et beløb svarende til 11 pct. af indkomsten, dog mindst 14.000 kr.

Loft over boligstøtten

Husstande	Maks. boligstøtte årligt	
Indtil 4 børn	36.876 kr. (boligsikring)	39.060 (boligydelse)
4 eller flere børn	46.095 kr. (boligsikring)	48.825 (boligydelse)

Der er ikke noget maksimumbeløb for boligydelser, hvis der er tale om en ældrebolig efter den tidligere ældreboliglov eller en almen bolig, der er anvist af kommunen.

Mindstebeløbet for udbetaling af tilskud udgør 2.700 kr. årligt (boligsikring) og 2.868 kr. årligt (boligydelse).

Beregning af boligstøtte til lejere

Der indgår følgende hovedelementer i beregningen:

- Boligudgiftens størrelse
- Lejlighedens og husstandens størrelse
- Egenbetaling ud fra husstandens indkomst og formue.

Boligudgiftens størrelse

Boligudgiften beregnes ud fra den rene husleje. Udgiften til varme, varmt vand samt el og gas medregnes derfor ikke.

Der er dog enkelte undtagelser fra denne regel:

- Hvor lejemålet opvarmes med el eller gas eller ved opvarmning fra kollektiv varmforsyningsanlæg, og lejeren selv betaler den fulde udgift ud over huslejen, tillægges huslejen et individuelt tillæg på 25,75 kr. pr. m² (boligsikring)/27,25 kr. pr. m² (boligyldelse)
- Hvor den indvendige vedligeholdelse påhviler lejeren helt eller delvist, tillægges huslejen henholdsvis 50,50 kr. pr. m² (boligsikring)/53,50 kr. pr. m² (boligyldelse) og 25,00 kr. pr. m² (boligsikring)/26,50 kr. pr. m² (boligyldelse).

Maksimumbeløb for den husleje, som kan indgå i boligstøtteberegningen

Antal børn	Årlig husleje (boligsikring)	Årlig husleje (boligyldelse)
0	69.900 kr.	74.000 kr.
1	73.395 kr.	77.700 kr.
2	76.890 kr.	81.400 kr.
3	80.385 kr.	85.100 kr.
4 eller flere	83.880 kr.	88.800 kr.

Lejlighedens og husstandens størrelse

Enlige får boligstøtte til en bolig på op til 65 m², par uden børn får op til 85 m². Er der børn eller andre voksne i husstanden, lægges der 20 m² til pr. person. Den forholdsmæssige husleje bruges til beregningen af boligstøtten.

Stærkt bevægelseshæmmede

Boligstøtteleven indeholder en række særlige bestemmelser for stærkt bevægelseshæmmede og personer, som modtager døgnhjælp. Nærmere oplysninger kan fås ved henvendelse til kommunen.

Egenbetaling ud fra husstandens indkomst

Husstandsindkomsten er summen af husstandsmedlemmernes indkomster. De indkomster, der indgår, er primært personlig indkomst (løn, pension, kontanthjælp m.v.) og positiv nettokapitalindkomst (renteindtægter med fradrag af renteutgifter). Indtægter fra hjemmeboende børn under 18 år medregnes i husstandens indkomst med det beløb, der overstiger 17.500 kr. (boligsikring)/18.600 kr. (boligyldelse).

Til husstandsindkomsten lægges et tillæg for formue (visse former for formue er undtaget).

Formuetillægget beregnes således:

- De første 655.800 kr. (boligsikring)/694.700 kr. (boligyldelse) medregnes ikke
- Af formue mellem 655.800 kr. (boligsikring)/694.700 kr. (boligyldelse) og 1.311.700 kr. (boligsikring)/1.389.500 kr. (boligyldelse) medregnes 10 pct.
- Af formue over 1.311.700 kr. (boligsikring)/1.389.500 kr. (boligyldelse) medregnes 20 pct.

Beregning af boligsikring pr. 1. januar 2009

1 voksen og 2 børn. Lejet lejlighed på 100 m²:

Husstandsindkomst	275.000 kr.
Husleje	60.000 kr.
Tillæg for indvendig vedligeholdelse 100 m ² × 50,50 kr.	5.050 kr.
Beregnet leje i alt	65.050 kr.
Beregning af boligsikring (60 pct. af 65.050 kr.)	39.030 kr.
÷ 18 pct. af (275.000 kr. ÷ (124.600 kr. + 32.800 kr.))	21.168 kr.
Boligsikring (årligt)	17.862 kr.
Afrundet boligsikring (mdl.)	1.489 kr.

Beregning af boligydelse pr. 1. januar 2009

1 voksen og 2 børn. Lejet lejlighed på 100 m²:

Husstandsindkomst	275.000 kr.
Husleje	60.000 kr.
Tillæg for delvis indvendig vedligeholdelse 100 m ² × 26,50 kr.	2.650 kr.
Beregnet leje i alt	62.650 kr.
Beregning af boligydelse: 75 pct. af (62.650 kr. + 5.600 kr.)	51.187 kr.
÷ 22,5 pct. af (275.000 kr. ÷ (132.000 kr. + 34.800 kr.))	24.345 kr.
Boligyldelse (årligt)	26.842 kr.
Afrundet boligydelse (mdl.)	2.236 kr.

Boligstøtte til boligejere og private andelshavere

Pensionister, der bor i ejerlejlighed eller eget hus, eller privat andelsbolig har også ret til boligstøtte. Reglerne vedrørende husstandsindkomst og boligens størrelse er de samme, som beskrevet for lejere. Boligstøtten til ejere og private andelshavere ydes som 100 pct. lån fra kommunen.

Boligsikring og boligydelse samtidigt

Hvis der udbetales boligsikring, kan der ikke samtidigt udbetales boligydelse eller omvendt.

Hvis man får lån til betaling af ejendomsskatter, kan man ikke samtidigt få boligstøtte.

Klagemuligheder

Klager over afgørelser om boligstøtte kan med enkelte undtagelser indsendes til Det Sociale Nævn i den statsforvaltning, kommunen hører under. Klagen skal indgives inden 4 uger fra modtagelsen af afgørelsen og fremsendes til den kommune, der har truffet afgørelsen. Kommunen sender klagen og sagens akter videre til Det Sociale Nævn.

Henvi sning til love og paragraffer

Lovbekendtgørelse nr. 981 af 1. oktober 2008 om Lov om individuel boligstøtte med senere ændringer.

Yderligere oplysninger

Man kan få mere at vide om boligstøtte hos kommunen eller på Velfærdsministeriets hjemmeside www.vfm.dk og beregne boligstøtte på www.borger.dk.

Efterløn

Med efterlønsordningen får man mulighed for at trække sig helt eller delvist ud af arbejdsmarkedet fra det 60. år. Efterlønnen ophører ved overgang til folkepensionsalderen, der p.t. er 65 år.

Man skal være fyldt 60 år den 1. januar 2002 eller senere for at være omfattet af de regler, der beskrives her i kapitlet.

Efterlønsalderen hæves i 2019, 2020, 2021 og 2022, således at den pr. 1. januar 2022 er 62 år. Folkepensionsalderen hæves på samme måde fra 65 år, således at den pr. 1. januar 2027 er 67 år.

Kapitlet beskriver reglerne for den fleksible efterløn, der gælder pr. 1. januar 2009, samt overgangsreglerne.

Den fleksible efterløn	108
Pensioner og efterløn ved 60 år	112
Pensioner når 2-års-reglen er opfyldt	116
Skattefri præmie, arbejde og modregning af indtægter	116

DEN FLEKSIBLE EFTERLØN

Alle 60 til 64-årige, som opfylder nedenstående betingelser, kan få efterløn efter denne ordning. Efterlønnen ophører senest ved udgangen af den måned, man fylder 65 år.

Efterlønnens størrelse	Fuldtidsforsikrede	Deltidsforsikrede
Efterløn ved 60 år (maks.)	171.600 kr.	114.400 kr.
Når 2-års-reglen er opfyldt (maks.)	188.500 kr.	125.580 kr.

Størrelsen af efterlønnen afhænger af, hvornår man går på efterløn. Efterlønnen beregnes som arbejdsløshedsdagpenge (se side 8) og er den samme i hele efterlønsperioden.

Efterløn fra 60 år

Går man på efterløn uden at opfylde 2-års-reglen, vil efterlønnen maksimalt være 91 pct. af den højeste dagpengesats.

Når 2-års-reglen er opfyldt

Går man på efterløn, når 2-års-reglen er opfyldt (tidligst ved 62 år), udgør efterlønnen 100 pct. af den højeste dagpengesats. For at opfylde 2-års-reglen skal man have haft et efterlønsbevis i mindst 2 år og mindst have arbejdet 3.120 timer.

Betingelser

Betingelserne for at gå på efterløn er, at man skal:

- have bopæl i Danmark, et andet EØS-land, Grønland, Færøerne eller Schweiz
- have været medlem af en a-kasse og indbetalt efterlønsbidrag i 25 henholdsvis 30 år (se skema nedenfor)
- fortsat være medlem af a-kassen i efterlønsperioden, men ikke betale efterlønsbidrag
- have fået indberettet værdien af sin pensionsformue ved det 60. år
- opfylde betingelserne for ret til a-dagpenge ved ledighed
- være rask og stå til rådighed for arbejdsmarkedet den dag, man får efterlønsbeviset.

Særlige betingelser for selvstændige

Selvstændige, der ikke kan eller ikke ønsker at videreføre virksomheden i efterlønsperioden, skal over for a-kassen kunne dokumentere, at den selvstændige virksomhed helt er ophørt. Dette kan bl.a. ske ved overdragelse, lukning eller udtræden af virksomheden. Der gælder særlige regler, hvis virksomheden videreføres af nære familiemedlemmer.

Efterlønsbidraget

A-kassekontingentet er delt i to, nemlig et efterlønsbidrag og et medlemsbidrag. Man skal betale efterlønsbidrag for at kunne benytte efterlønsordningen.

Af skemaet fremgår, hvor mange år man skal betale efterlønsbidrag, samt hvornår man tidligst kan gå på efterløn – afhængigt af fødselsdato.

Fødselsår	Antal års betaling af efterlønsbidrag	Efterlønsalder
Før 1. marts 1952	Siden 1. april 1999 (A-kasse medlemskab mindst 10 år)	60 år
1. marts 1952 – 31. dec. 1958	Siden 1. juli 1999 (A-kasse medlemskab mindst 20 år)	60 år
1. jan. 1959 – 30. juni 1959	Mindst 20 år	60½ år
1. juli 1959 – 31. dec. 1959	Mindst 20 år	61 år
1. jan. 1960 – 30. juni 1960	Mindst 20 år	61½ år
1. juli 1960 – 30. juni 1964	Mindst 20 år	62 år
1. juli 1964 – 31. dec. 1975	Mindst 25 år – maks. 30 år	62 år
1. jan. 1976 – 31. dec. 1977	30 år	62 år

Fri for betaling

Man skal ikke betale efterlønsbidrag, når man:

- er under 30 år
- har fået udstedt efterlønsbevis
- er overgået til efterløn
- ikke har ret til efterløn
- har fravalgt efterlønsordningen.

Tilbagebetaling af efterlønsbidraget

Man kan få sit efterlønsbidrag tilbagebetalt i en række situationer:

Situation	Hvordan?	Skat/afgift
Tilkendes førtidspension	Meddele det skriftligt til a-kassen Afgift: 30 pct.	Efter anmodning kan de indbetalte bidrag opgjort i "nutidskroner" udbetales kontant fra a-kassen
Afgår ved døden inden det 65. år	Dødsboet meddeler det skriftligt til a-kassen	De indbetalte bidrag opgjort i "nutidskroner" indgår i boet. Afgift: 30 pct.
Fravælger efterlønsordning under 60 år	Meddele det skriftligt til a-kassen	De indbetalte bidrag opgjort i "nutidskroner" overføres til en fradragsberettiget pensionsordning. Afgift: Ingen. Hvis det er en udenlandsk ordning, er det ikke uden skattemæssige konsekvenser. Hvis de indbetalte bidrag udgør mindre end 4.921 kr., udbetales beløbet kontant. Skat: Personlig indkomstskat
Fravælger efterlønsordning Over 60 år	Meddele det skriftligt til a-kassen	Efter anmodning kan de indbetalte bidrag opgjort i "nutidskroner" udbetales kontant. Skat: Personlig indkomstskat

Fortrydelsesret

Det vil fremover være muligt at fortryde, således at personer med lang arbejdsmarkedstilknytning, der har haft valgt efterlønsordningen fra, får mulighed for senere at tilmelde sig ordningen igen.

Tilmeldingen skal dog ske senest 15 år før efterlønsalderen.

Personer, der er fyldt 34 år eller derover ved udgangen af 2006 skal for at kunne bruge fortrydelsesretten have været medlem af en a-kasse senest fra 1. januar 1997. Personer yngre end 34 år skal have været uafbrudt a-kassemedlem senest fra det 24. år. Hvis man bruger fortrydelsesretten til at opnå ret til efterløn, kræver det, at man har indbetalt efterlønsbidrag i mindst 15 år.

Karensperiode

Pr. 1. januar 2008 er der blevet indført en karensperiode for personer født i perioden 1. juli 1963 til 31. december 1970.

Karensperioden betyder, at hvis man har meldt sig ud af den ordinære efterlønsordning uden at få tidligere indbetalte efterlønsbidrag tilbage, tidligst kan tilmelde sig fortrydelsesordningen 2 år efter fravalget af den ordinære efterlønsordning.

Oven i de 2 karensår skal lægges eventuelle bidragsfri perioder, der endnu ikke er afholdt. Man kan dermed først begynde at betale efterlønsbidrag efter fortrydelsesordningen, når der efter den 2-årige karensperiodes udløb er forløbet en periode, der svarer til de uafholdte bidragsfri perioder.

Reduceret udbetaling ved brug af fortrydelsesretten

Efterlønnen nedsættes med 2 pct. af den maksimale dagpengesats for hvert år, der ikke er betalt efterlønsbidrag. Den kvartalsvise sats for den skattefrie præmie ved udskydelse af efterlønsalderen bliver sat ned med 4 pct. af den maksimale dagpengesats for hvert års manglende bidrag.

For deltidsforsikrede nedsættes efterlønnen med 2 pct. af 2/3 af den maksimale dagpengesats for hvert års manglende bidrag. På tilsvarende måde nedsættes den kvartalsvise sats for skattefri præmie med 4 pct. af 2/3 af det maksimale bidrag for hvert års manglende betaling.

Udstedelse af efterlønsbevis

A-kassen skal udstede et efterlønsbevis på det tidspunkt, hvor man opfylder betingelserne. Det gælder dog ikke, hvis man samtidig overgår til efterløn. Man har ret til at få beregnet efterlønnen på det grundlag, man havde på det tidspunkt, hvor beviset fik virkning. Det kræver dog, at man har anmodet om det inden 3 måneder efter, man har fået beviset.

Beviset giver ret til:

- at gå på efterløn, efter man er fyldt 60 år, selv om man i mellemtiden er blevet syg og derfor ikke står til rådighed for arbejdsmarkedet
- inden for 3 mdr. efter modtagelsen af beviset at få efterlønnen beregnet ud fra mindst det indtægtsgrundlag, man havde, da beviset fik virkning
- at blive fritaget for at betale efterlønsbidrag. Man skal fortsætte med at betale sit medlemsbidrag til a-kassen
- at påbegynde optjening til opfyldelse af 2-års-reglen.

2-års-reglen

Efterlønnen udskydes i mindst 2 år fra det tidspunkt, man har fået sit efterlønsbevis.

- Lønmodtagere skal i den periode have arbejdet mindst 3.120 timer som fuldtidsforsikret/2.496 timer som deltidsforsikret
- Selvstændige skal have drevet selvstændig virksomhed i væsentligt omfang.

Opfylder man 2-års-reglens betingelser, får man:

- højere efterlønsats
- mildere modregning for pensionsordninger
- mulighed for optjening af skattefri præmie, hvis man fortsætter med at arbejde i et vist omfang.

Indberetning af pensionsformue

For at få efterløn eller få udstedt et efterlønsbevis skal ens pensionsformue indberettes. Indberetningen foretages af pensionselskaberne, pengeinstitutterne, pensionskasserne og offentlige pensionsforvaltere til SKAT.

Pensionsinstitutter m.v. indberetter i elektronisk form oplysninger om værdien af pensioner m.m. ved det fyldte 59½ år til brug for opgørelsen af fradrag i efterløn. Personer, der ekstraordinært indbetaler på pensionsordninger mellem 59½ og det fyldte 60. år, har pligt til at orientere a-kassen, hvis beløbet overstiger bundgrænsen på 46.000 kr.

Selvstændige, der i forbindelse med salg af virksomhed, og som efter det fyldte 60. år vælger at indbetale til en pensionsordning med løbende udbetaling, skal ved enhver indbetaling have opgjort værdien heraf. Hvis man går på efterløn, inden man opfylder 2-års-reglen, har a-kassen pligt til at foretage omberegning af efterlønnen ved hver indbetaling på pensionsordningen.

Betingelser for at få efterløn som fuldtidsforsikret

En betingelse for at få udbetalt efterløn med satsen for fuldtidsforsikrede er, at man inden for de sidste 15 år sammenlagt har været fuldtidsforsikret i mindst 10 år, deraf 52 uger umiddelbart før overgangen til efterløn. Det gælder, uanset om 2-års-reglen er opfyldt eller ej. Er man født før den 1. juli 1949, kan man opfylde betingelserne for efterløn som fuldtidsforsikret, hvis man har været fuldtidsforsikret uafbrudt siden 1. juli 1999, indtil man overgår til efterløn. Man skal dog mindst have været fuldtidsforsikret i 5 år inden for de seneste 10 år, heraf mindst 26 uger umiddelbart før overgangen til efterløn.

Opfylder man ikke reglerne for efterløn som fuldtidsforsikret, får man efterløn som deltidsforsikret.

PENSIONER OG EFTERLØN VED 60 ÅR

Alle fradragsberettigede pensioner bliver modregnet

Går man på efterløn, før man opfylder 2-års-reglen, bliver der altid modregnet for alle fradragsberettigede pensioner, man har. Det gælder, uanset om de bliver udbetalt eller ej. Modregningen fortsætter i hele efterlønsperioden. Det drejer sig bl.a. om:

- livrenter
- arbejdsmarkedspensioner og tjenestemandspensioner
- ratepensioner
- kapitalpensioner
- indekskontrakter

- opsparing i Lønmodtagernes Dyrtidsfond (indefrosne dyrtidsportioner)
- tilsvarende udenlandske pensioner.

Det er kun fradragsberettigede ordninger, der indgår. Depotværdien af invalidepensioner, overlevelsesserter, børnerenter, ATP og ordninger, der er skattefrie ved udbetaling, indgår ikke i modregningen.

Pension oprettet som et led i et ansættelsesforhold

I daglig tale kaldes en pension oprettet som et led i et ansættelsesforhold mange forskellige ting. Det kan være firmapension, arbejdsmarkedspension, tjenestemandspension, alderspension, løbende arbejdsgiverbetalt pension m.v.

Arbejdsmarkedspension

En arbejdsmarkedspension er typisk placeret i de pensionselskaber, som arbejdsmarkedets parter har etableret til at varetage arbejdsmarkedspensionerne. I disse tilfælde er alderspensionen en løbende livsvarig ydelse og behandles som en livsvarig livrente. Er ordningen derimod placeret i et almindeligt livsforsikringselskab, består alderspensionen typisk af en kapitalpension eller en ratepension.

Tjenestemandspension

Tjenestemandspensionen fra stat, kommune m.v. udbetales som en livsvarig løbende ydelse og behandles som en livsvarig livrente.

Bundfradraget

Inden modregning i efterlønnen beregnes, foretages der et bundfradrag på 13.000 kr. i det samlede beregningsgrundlag. Det medfører, at der ikke sker modregning for mindre pensioner.

Bundfradraget kan kun benyttes én gang i en samlet beregning, men gælder i hele efterlønsperioden.

Modregningsgrundlaget

Livsvarige pensionsordninger

For pensioner med løbende livsvarige ydelser er modregningsgrundlaget 80 pct. af den årlige ydelse ved det fyldte 60. år. Fradraget i efterlønnen sker herefter med 60 pct.

Alle andre pensionsordninger

For kapitalpensioner, ratepensioner m.v. er modregningsgrundlaget 5 pct. af depotværdien ved det fyldte 60. år. Fradraget sker herefter med 60 pct.

Særregel

Der gælder det særlige for løbende pensioner, der er oprettet som et led i et ansættelsesforhold, og som kommer til løbende udbetaling i efterlønsperioden, at der skal modregnes med 50 pct. af det årlige udbetalte pensionsbeløb uden bundfradrag i efterlønnen.

Beregning af modregning i efterlønnen ved det 60. år for pensioner og indefrosne dyrtidspensioner, der ikke kommer til udbetaling sammen med efterlønnen

Type	Pension oprettet som led i et ansættelsesforhold og privat	Bundfradrag	Modregning
Kapitalpension	5 pct. af opgjort værdi ved 60. år	Ja*	60 pct.
Ratepension			
Ophørende livrente			
Ophørende indeks			
Indefrosne dyrtidsportioner			
Livsvarig livrente	80 pct. af pensions-tilsagnet ved 60. år	Ja*	60 pct.
Livsvarig indeks			

Beregning af fradrag i efterlønnen: Det årlige fradrag omregnes til ugefradrag.

* Kan kun benyttes én gang i en samlet beregning.

Eksempel

En person berettiget til efterlønsbevis år 2008 har en kapitalpension på 500.000 kr. og en ratepension oprettet som et led i et ansættelsesforhold. Værdien af ratepensionen udgør ved det 60. år 456.000 kr. og vil give en årlig ydelse på 50.000 kr. i 10 år. Personen ønsker ikke at få pensionerne udbetalt.

Kapitalpension (500.000 kr. × 5 pct.)	25.000,00 kr.
Ratepension (456.000 kr. × 5 pct.)	22.800,00 kr.
	47.800,00 kr.
Bundfradrag	13.000,00 kr.
	34.800,00 kr.
Modregning i alt (34.800 kr. × 60 pct.)	20.880,00 kr.
Efterløn pr. uge (171.600 kr. : 52 uger)	3.300,00 kr.
Modregning pr. uge (20.880 kr. : 52 uger)	401,54 kr.
Beregnet efterløn pr. uge	2.896,46 kr.
Afrundet efterløn pr. uge	2.897,00 kr.
Efterløn pr. år (2.897 kr. × 52 uger)	150.644,00 kr.

Oversigt over beregning af modregning i efterlønnen ved 60. år for pensioner, der faktisk bliver udbetalt sammen med efterlønnen. I beregningen af modregning for pensioner skelner man mellem pensioner som et led i et ansættelsesforhold og private pensioner:

Pensioner, der er et oprettet som led i et ansættelsesforhold			
Type	Pension oprettet som led i et ansættelsesforhold	Bundfradrag	Modregning
Kapitalpension	5 pct. af opgjort værdi ved 60. år	Ja*	60 pct.
Ratepension			
Livsvarig livrente	Det udbetalte beløb	Nej	50 pct.
Ophørende livrente			
* Kan kun benyttes én gang i en samlet beregning.			

Private pensioner og de indefrosne dyrtidsportioner			
Type	Privat	Bundfradrag	Modregning
Kapitalpension	5 pct. af opgjort værdi ved 60. år	Ja*	60 pct.
Ratepension			
Ophørende livrente			
Indefrosne dyrtidsportioner			
Livsvarig livrente	80 pct. af pensions-tilsagnet ved 60. år	Ja*	60 pct.
* Kan kun benyttes én gang i en samlet beregning.			

Eksempel

En person med efterlønbevis udstedt 2008 har en kapitalpension på 720.000 kr. og en ratepension oprettet som et led i et ansættelsesforhold på 50.000 årligt i 10 år. Personen ønsker ratepensionen udbetalt samtidig med efterlønnen. Kapitalpensionen bliver ikke rørt.

Kapitalpension (720.000 kr. × 5 pct.)	36.000 kr.	
Bundfradrag	13.000 kr.	
	23.000 kr. × 60 pct. =	13.800,00 kr.
Ratepension (oprettet som et led i et ansættelsesforhold) (50.000 kr. × 50 pct.)		25.000,00 kr.
Modregning i alt:		38.800,00 kr.
Efterløn pr. uge (171.600 kr. : 52 uger)		3.300,00 kr.
Modregning pr. uge (38.800 kr. : 52 uger)		746,15 kr.
Beregnet efterløn pr. uge		2.553,85 kr.
Afrundet efterløn pr. uge		2.554,00 kr.
Efterløn pr. år (2.554 kr. × 52 uger)		132.800,00 kr.

PENSIONER NÅR 2-ÅRS-REGLER ER OPFYLDT

Opfylder man 2-års-reglen, har man adgang til:

- efterløn med op til 100 pct. af den maksimale a-dagpengesats i hele efterlønsperioden
- at få en lempeligere modregning af pensioner i efterlønnen
- mulighed for at optjene en skattefri præmie.

Pensioner kan påvirke efterlønnen

Der skal kun ske modregning i efterlønnen for udbetalte løbende pensioner, der er oprettet som led i et ansættelsesforhold. I sådanne situationer modregnes med 55 pct. af den årlige faktiske udbetalte pensionsydelse i efterlønnen. Alle andre typer af pensioner har ingen indflydelse på efterlønnen.

	Pension oprettet som led i et ansættelsesforhold	Privat pension
Kapitalpension	Nej	Nej
Ratepension Livrente	Ja, hvis pensionen udbetales, modregnes den med 55 pct.	Nej

Eksempel

En person har en kapitalpension på 500.000 kr. og en ratepension – oprettet som et led i et ansættelsesforhold – på 50.000 kr. årligt i 10 år. Personen ønsker ratepensionen udbetalt samtidig med efterlønnen. Kapitalpensionen bliver ikke rørt.

Ratepension (oprettet som led i et ansættelsesforhold) (50.000 kr. × 55 pct.)	27.500,00 kr.
Modregning i alt	27.500,00 kr.
Efterløn pr. uge (188.500 kr. : 52 uger)	3.625,00 kr.
Modregning pr. uge (27.500 kr. : 52 uger)	528,85 kr.
Beregnet efterløn pr. uge	3.096,15 kr.
Afrundet efterløn pr. uge	3.096,00 kr.
Efterløn pr. år (3.096 kr. × 52 uger)	160.992,00 kr.

SKATTEFRI PRÆMIE, ARBEJDE OG MODREGNING AF INDTÆGTER

Optjening af den skattefrie præmie

Hvis man trækker sig delvist tilbage fra arbejdsmarkedet eller undlader helt at gå på efterløn, har man ret til at optjene en skattefri præmie. Hver gang, man har arbejdet 481 timer (er lig et kvartals arbejde på fuld tid), har man optjent 11.310 kr. som fuldtidsforsikret og 7.535 kr. som deltidsforsikret. Præmien kan tidligst optjenes fra det tidspunkt, hvor 2-års-reglen er opfyldt. Man kan højst optjene en præmie på 135.720 kr. som fuldtidsforsikret og 90.420 kr. som deltidsforsikret.

Præmien udbetales af a-kassen ved folkepensionsalderen. Hvis man dør, inden man fylder 65 år, udbetales præmien til boet. Det er dog en betingelse, at der ikke er sket tilbagebetaling af efterlønsbidraget.

Arbejde i efterlønsperioden

Man må arbejde i hele efterlønsperioden, men der er forskel på, hvordan lønmodtagere og selvstændige må arbejde. Reglerne er ens, uanset om man går på efterløn som 60-årig, eller efter at 2-års-reglen er opfyldt.

Lønmodtagere

Man kan gå op og ned i arbejdstid efter ens egne ønsker og behov, når blot arbejdsgiveren er indforstået. Arbejdet må ikke udføres i en selvstændig virksomhed, der ejes eller drives af ens ægtefælle. Og heller ikke i en virksomhed, som er bortforpagtet af en selv eller ens ægtefælle.

Selvstændige

Alle former for selvstændig virksomhed samtidig med efterløn kræver forudgående godkendelse. Har man drevet selvstændig virksomhed i væsentligt omfang i mindst 3 hele regnskabsår umiddelbart inden overgangen til efterløn, kan man også drive selvstændig virksomhed i efterlønsperioden. Det kræver, at man nedsætter arbejdstiden i virksomheden til 18½ time fast pr. uge.

En anden mulighed er at drive selvstændig virksomhed efter en mere fleksibel ordning, hvis virksomheden alene er baseret på egen arbejdskraft, evt. ægtefællens og i særlige tilfælde en enkelt ansat. Man skal have drevet selvstændig virksomhed i væsentligt omfang i mindst 3 hele regnskabsår umiddelbart inden overgangen til efterløn. Arbejdstiden i virksomheden skal nedsættes til højst 962 timer pr. kalenderår, og virksomhedens indkomst må ikke overstige halvdelen af et gennemsnit af den skattepligtige indkomst for virksomheden i de seneste 3 år inden overgangen til efterløn.

I efterlønsperioden kan der ikke tages hensyn til afskrivninger, der pr. år overstiger de gennemsnitlige årlige afskrivninger i 3-års-perioden.

Bibeskæftigelse

Ønsker man at drive selvstændig virksomhed som bibeskæftigelse, er der mulighed for at få tilladelse til enten at starte eller videreføre en virksomhed. Tilladelsen skal søges, inden man starter. Man skal sandsynliggøre, at den samlede arbejdstid i virksomheden kan holdes inden for 400 timer om året, og at virksomhedens dækningsbidrag højst er på 65.641 kr. pr. regnskabsår.

Hvis virksomheden drives som interessentskab, medregnes der kun den personlige arbejdstid, og indtægten opgøres i forhold til ejerandel.

Enkeltstående arbejdsopgaver

En enkeltstående arbejdsopgave med karakter af selvstændig virksomhed må ikke være på mere end 400 arbejdstimer, og opgaven skal være afsluttet inden for 6 måneder. Der skal søges tilladelse til enkeltstående arbejdsopgaver.

Selvstændige, som arbejder mere end tilladt

Arbejder man mere end tilladt i den selvstændige virksomhed, stoppes udbetalingen af efterløn. Overskridelse kan medføre tilbagebetaling og sanktion.

Modregning af arbejde i efterlønnen

Modregning for arbejdsindtægt foretages, efter der er foretaget modregning af pension.

Fuldtidsforsikrede

Der sker modregning i efterlønnen fra første arbejdstime. Fradraget sker time for time, dvs. man beregner efterløn for 37 timer pr. uge og fratrækker det antal timer, man arbejder. En arbejdstime modregnes i efterlønnen med maks. 89,18 kr., hvis man går på efterløn som 60-årig, og maks. 97,97 kr., hvis man går på efterløn efter 2-års-reglen. Hvis der er fradrag for pensioner, bliver efterlønstime-lønnen dog lavere.

Arbejder man mere end 29,6 timer pr. uge, udbetales der ikke efterløn for den uge. Arbejder man mere end 37 timer i løbet af en uge, modregnes de overskydende timer i de efterfølgende uger.

Deltidsforsikrede

For deltidsforsikrede gælder, at der sker fradrag for arbejdstimer på grundlag af den gennemsnitlige arbejdstid, man havde før overgangen til efterløn. Har man f.eks. arbejdet 20 timer om ugen inden overgangen, fastsættes efterløns-satsen herefter. Fradrag for arbejdstimer vil så ske med 1/20 af den ugentlige efterløns-sats for hver time, man arbejder. Arbejder man mere end 4/5 af den tidligere arbejdstid, udbetales der ikke efterløn for den uge. Arbejder en deltidsforsikret mere end 30 timer i en uge, modregnes de overskydende timer. Spørg evt. a-kassen.

Lempeligere modregning af arbejdsindtægt

Pr. 1. januar 2007 ændres beregningen ved modregning af arbejde i efterlønnen, således at timelønninger på under kr. 195,05 får et mindre fradrag pr. arbejdstime, mens fradraget for højere lønninger er uændret. Det lempeligere fradrag gives for lønindkomst op til 30.000 kr. pr. kalenderår. Beløbet nedsættes forholdsmæssigt, hvis personen ikke modtager efterløn hele året. Arbejde derudover modregnes efter gældende regler, dvs. time for time.

Eksempel

Timeløn 150 kr. pr. time

Modregningsbrøk $150/195,05 = 0,77$

Kontrol af arbejdstid

Kan arbejdstiden vanskeligt kontrolleres, omregnes indtægten. Det sker ved at omregne den indtjente løn med omregningssatsen, som er 195,05 kr. pr. time. Herved får man antallet af arbejdstimer. Efterlønnen nedsættes med det beregnede antal timer – time for time. Se eksempel på næste side.

Eksempel

En 60-årig person, der er berettiget til en efterløn på 171.600 kr., har en løbende udbetaling fra en pensionsordning, oprettet som et led i et ansættelsesforhold, på 50.000 kr. årligt og arbejder 10 timer om ugen med en timeløn på 210 kr.

Først modregnes der for pensionsordningen og derefter for arbejdstimerne.

Pensionsordningen skal modregnes med 50 pct. (50.000 kr. × 50 pct.) = 25.000 kr.

Modregning pr. uge (25.000 kr. : 52 uger) = 481 kr. pr. uge (afrundet)

Efterløn pr. uge (3.300 kr. ÷ 481 kr.) = 2.819 kr.

De 10 timers arbejde ugentligt bevirker, at efterlønnen reduceres til

(2.819 kr. : 37) × 27 = 2.057 kr. pr. uge = 106.964 kr. årligt.

Andre indtægters betydning

De vigtigste indtægter, der udover pensioner medfører modregning i efterlønnen, er:

- løn, rådighedsløn eller ydelser, der træder i stedet herfor, f.eks. fratrædelsesgodtgørelse
- feriegodtgørelse og ferie med løn medfører fradrag i efterlønnen dag for dag, når ferien afholdes
- indtægter fra genudsendelse, genopførelse og anden form for genanvendelse af bøger, fotografier, teaterstykker og film
- visse legater
- skattepligtige beløb, der modtages for varetagelse af borgerlige ombud og offentlige og private hverv, f.eks. medlem af menighedsråd, bestyrelsesmedlem i aktie- og anpartsselskaber, medlem af repræsentantskab
- de beløb, der modtages for varetagelse af særlige hverv som borgmester, rådmand eller udvalgsformand.

En række indtægter skal ikke modregnes i efterlønnen, bl.a.:

- pension fra ATP
- pension efter ægtefælle/registreret partner
- invalidepensioner
- invaliditetsydelse efter Lov om social pension
- forpagtningsafgift, indtægt fra ikke-erhvervsmæssig udlejning samt overskud af egen bolig
- indtægt ved salg af erhvervsvirksomhed eller fast ejendom
- renter, arv, gaver, gevinster, aktieudbytte, bankindestående og lign.
- fratrædelsesgodtgørelse i henhold til funktionærloven
- ekstraordinær fratrædelsesgodtgørelse, som ikke udbetales i stedet for løn, og hvor opsigelsesvarslet fra arbejdsgiveren er overholdt
- licensafgifter, biblioteksafgifter, Koda/Gramex-afgifter og lign.

- erstatninger, herunder erstatning efter Lov om sikring mod følger af arbejdsskade
- efterlevelseshjælp efter kapitel 10A i Lov om aktiv socialpolitik
- livsvarige ydelser på finansloven til kunstnere og deres efterladte
- underholdsbidrag.

Efterløn kan tages med til udlandet

Retten til efterløn bevares under midlertidigt ophold i et land uden for EØS-området i sammenlagt 3 måneder inden for hvert kalenderår. Det er en betingelse, at ens faste bopæl i Danmark bevares. Udbetalingen standser, hvis de 3 måneder overskrides. Den kan genoptages, når man igen tager ophold i Danmark.

Skat

Efterløn er almindelig skattepligtig indkomst, men der betales ikke arbejdsmarkedsbidrag. Indbetaling til ATP er frivillig. Efterløn udbetales bagud.

Henvisning til love og paragraffer

Lovbekendtgørelse nr. 975 af 26. september 2008 om arbejdsløshedsforsikring m.v.

Yderligere oplysninger

Man kan få mere at vide om efterløn hos den a-kasse, man er medlem af, eller på Arbejdsdirektoratets hjemmeside: www.adir.dk.

Folkepension

Folkepensionen skal sikre, at alle, der er fyldt 65 år, har en indtægt. I forbindelse med velfærdsforliget er det fastsat, at folkepensionsalderen skal stige gradvist til 67 år – men først fra 2024. For personer, der er født 31. december 1958 eller tidligere, sker der ikke ændringer.

Udover alder er der to forhold, der afgør, om man opfylder de generelle betingelser for at få folkepension. Man skal som hovedregel have dansk indfødsret og fast bopæl i Danmark.

Satserne for folkepension 2009

Grundbeløb	63.048 kr.
Pensionstillæg gifte/samlevende	29.640 kr.
Pensionstillæg reelt enlige	63.468 kr.

Betingelser	side 121
Beregning	side 122
Opsat pension	side 124
Helbredstillæg, supplerende pensionsydelse og personlige tillæg	side 125
Udbetaling og dødsfald	side 127

BETINGELSER

Betingelse 1: Dansk indfødsret

Som hovedregel skal man have dansk indfødsret for at få folkepension.

Undtagelse

- Kravet kan fraviges for personer, der har haft fast bopæl her i landet i mindst 10 år mellem det fyldte 15. år og indtil tidspunktet for folkepensionen. Her skal mindst 5 af de 10 år ligge umiddelbart før det tidspunkt, der ydes pension fra. Reglen fraviges også, når det gælder:
- flygtninge
  - borgere i lande, som Danmark har indgået en overenskomst med
  - borgere fra EØS-området. Se side 21.

Betingelse 2: Bopælstid

Retten til pension er som hovedregel betinget af fast bopæl i Danmark. Desuden skal man have boet mindst 3 år i Danmark mellem det fyldte 15. og det fyldte 65. år.

Når man skal opgøre bopælstider, sidestilles bopæl her i landet med:

- hyre på dansk skib
- ophold i udlandet som ansat i et dansk firmas filial eller datterselskab
- uddannelsesophold

- ophold som udsendt repræsentant for en dansk offentlig myndighed
- beskæftigelse i offentlig dansk tjeneste.

Undtagelse

Personer med dansk indfødsret, som har haft fast bopæl her i landet i mindst 30 år mellem det fyldte 15. år og indtil folkepensionsalderen, er undtaget fra hovedreglen. I dette tilfælde kan pensionen søges fra og tilkendes i udlandet.

Personer med dansk indfødsret, som ikke opfylder dette krav, men har boet i Danmark i mindst 10 år eller $\frac{1}{4}$ af tiden fra det fyldte 15. år til pensionstidspunktet, kan få pensionen udbetalt i udlandet. Men pensionen skal være tilkendt, før man flytter ud af Danmark.

Betingelse 3: 65 år

Når man fylder 65 år, og man opfylder reglerne om indfødsret og bopælstid, har man ret til dansk folkepension. Kommunen sender et ansøgningsskema et par måneder, inden man fylder 65. Ansøgningsskema til folkepension kan også findes på www.borger.dk.

Brøkpension

For at få den fulde folkepension udbetalt, når man bliver 65 år, skal man have boet i Danmark i 40 år, efter man er fyldt 15 år. Har man boet kortere tid end 40 år, nedsættes pensionen svarende til forholdet mellem bopælstiden og de 40 år.

Eksempel

Xian, kinesisk statsborger, fylder 65 år. Han har boet i Danmark, fra han var 30 år og har boet her siden – kun afbrudt af en periode på 8 år, hvor han flyttede tilbage til Kina.

Han har altså boet i Danmark i 27 år imellem hans 15. og 65. år.
Han får udbetalt $\frac{27}{40}$ af folkepensionen.

Gradvis forhøjelse af folkepensionsalderen

Personer, der ved udgangen af 2008 var fyldt 50 år (født 31. december 1958 eller tidligere), bliver folkepensionister som 65-årige. For andre forhøjes folkepensionsalderen gradvist med et halvt år ad gangen fra 2024. Den 1. juli 2027 er folkepensionsalderen 67 år.

Fødselsår	Folkepensionsalder
01.01.1959-30.06.1959	65½ år
01.07.1959-31.12.1959	66 år
01.01.1960-30.06.1960	66½ år
01.07.1960 eller senere	67 år

BEREGNING

Førstegangsberegningen sker på baggrund af den forventede fremtidige indkomst omregnet til helårsbasis. De følgende år beregnes folkepensionen på grundlag af forskudsregistreringen for det pågældende år. Om opgørelse af indtægtsgrundlag se side 83.

Pensionsbeløb og beregningssatser varierer afhængig af, hvilken civilstand man har.

Der skelnes mellem:

Samlevende Pensionist, der lever i et ægteskabslignende forhold, hvor både ens egen og samleverens pension er tilkendt efter 1. marts 1999, eller hvor forholdet er etableret efter 1. marts 1999

Enlig Pensionist, der lever i ægteskabslignende forhold, som er etableret før 1. marts 1999, og hvor egen eller samleverens pension er tilkendt før dette tidspunkt

Reelt enlig Pensionist der lever alene eller sammen med en anden person i et ikke-ægteskabslignende forhold, f.eks. logerende eller slægtinge

Gift Pensionist, der er gift med en ikke-pensionist

Samgift Pensionist, der er gift/samlevende med en anden pensionist.

Satser pr 1. januar 2009				
		Grundbeløb	Pensionstillæg	I alt
Folkepension	enlige/reelt enlige	63.048 kr.	63.468 kr.	126.516 kr.
	gifte/samlevende	63.048 kr.	29.640 kr.	92.688 kr.
Skattepligtig		Ja	Ja	
Indtægtsreguleres		Ja, men kun arbejdsindkomst	Ja	

Beregning af grundbeløb

Folkepensionens grundbeløb nedsættes kun, hvis pensionisten har en arbejdsindtægt ved personligt arbejde, og denne arbejdsindtægt fratrukket arbejdsmarkedsbidrag overstiger fradragsbeløbet på 267.800 kr. Aftrapningen sker med 30 pct. For hver 100 kr., arbejdsindkomsten overstiger fradragsbeløbet, nedsættes grundbeløbet med 30 kr.

Det vil sige, at pensionsindtægter, renteindtægter og en eventuel ægtefælles indtægter ikke medgår i beregningen. Det gør folkepensionen og ATP heller ikke. Honorarer og mødediæter anses for personligt arbejde.

Pensionsordninger

Ved beregning af grundbeløbet for folkepensionister med arbejdsindtægt kan præmier og bidrag til pensionsordninger ikke fradrages i den personlige indkomst.

Pensionsordninger, der er etableret som led i et ansættelsesforhold, reducerer dog arbejdsindtægten og dermed indkomstgrundlaget.

Fradragsbeløb og bortfaldsgrænse ved beregning af grundbeløb pr. 1. januar 2009		
	Fradragsbeløb	Bortfaldsgrænse
Alle	267.800 kr.	477.900 kr.

Beregning af pensionstillægget

Beregningen af pensionstillægget er ens, hvad enten man er folkepensionist eller førtidspensionist, der har fået tilkendt pensionen før den 1. januar 2003.

Gifte og samlevende ligestilles ved indtægtsregulering af pensionstillæg. Pensionstillægget indtægtsreguleres på grundlag af såvel ens egne som alle ægtefællens/samleverens indkomster. Om opgørelse af indtægtsgrundlag, se side 83.

Folkepensionister i arbejde

For de folkepensionister, der arbejder, ses der bort fra 30.000 kr. af arbejdsindtægten i et kalenderår, før indtægtsgrundlaget for beregning af pensionstillæg (og personlig tillægsprocent) gøres op. Personer, der ikke modtager pension hele året, f.eks. fordi de fylder 65 år i løbet af året, får bundfradraget reduceret forholdsmæssigt.

Betydning af ægtefælle/samlevers indkomst

For en pensionist, der er gift/samlevende med en person, der ikke modtager social pension, fradrages halvdelen af ægtefællens/samleverens indtægter op til 185.000 kr. Indtægt derover indgår fuldt ud i beregningen.

Eksempel	
Ægtefællens/samleverens samlede indtægter efter amb.	300.000 kr.
Frdrag i ægtefælleindtægt $185.000 \times \frac{1}{2}$	- 92.500 kr.
Ægtefælles/samlevers indtægt indgår i beregningen af pensionstillægget med	207.500 kr.

Når det samlede indtægtsgrundlag er fastsat, er der ret til et fradrag før pensionstillægget beregnes.

Fradragsbeløb og bortfaldsgrænse ved beregning af pensionstillæg pr. 1. januar 2009		
	Fradragsbeløb	Bortfaldsgrænse
Enlig	59.100 kr.	157.900 kr.
Reelt enlige	59.100 kr.	270.600 kr.
Gifte/samlevende	118.600 kr.	217.400 kr.
Samgifte/samlevende, begge pensionister	118.600 kr.	316.200 kr.

Reduktion af pensionstillægget sker med 30 pct. – dog 15 pct. for samgifte pensionister. Det vil sige, at for hver 100 kr. indkomsten overstiger fradragsbeløbet, nedsættes pensionstillægget med 30 kr./15 kr.

OPSAT PENSION

Alle, der har ret til folkepension, kan vælge at udskyde udbetalingen for at deltage aktivt på arbejdsmarkedet og derefter optjene et tillæg til pensionen. Det er et krav, at man arbejder mindst 1.000 timer om året i den tid, pensionen opsættes – det svarer til ca. 19 timer om ugen i gennemsnit.

Folkepensionen kan opsættes i op til 10 år i alt. Man kan opsætte pensionen fra den dag, man bliver 65 år, eller man kan vente, til man har modtaget folkepension i en periode. Dog kan man højst opsætte pensionen i to perioder, hvor der er sket udbetaling af folkepension i den mellemliggende tid. Opsat pension kan træde i kraft fra den 1. i måneden efter, der er ansøgt i kommunen.

Kommunen kan afslå at opsætte pensionen, hvis det skønnes usandsynligt at pensionisten kan opfylde beskæftigelseskravet.

Tillæggets størrelse er den beregnede pension gange venteprocenten. I den beregnede pension indgår både grundbeløb og pensionstillæg. Venteprocenten er forholdet mellem det antal måneder, man har opsat pensionen, og den statistisk beregnede gennemsnitlige middellevetid på ophørstidspunktet.

I skemaet kan man se, hvor stor venteprocenten er, når man arbejder fra 65 år og i hele år frem til og med 75 år.

Alder for arbejdsophør	Antal måneders arbejde uafbrudt fra 65 år	Middellevetid	Tillæg til beregnet folkepension livsvarigt (ca.)
66 år	12 mdr.	204 mdr.	6 pct.
67 år	24 mdr.	195 mdr.	12 pct.
68 år	36 mdr.	186 mdr.	19 pct.
69 år	48 mdr.	177 mdr.	27 pct.
70 år	60 mdr.	169 mdr.	36 pct.
71 år	72 mdr.	161 mdr.	45 pct.
72 år	84 mdr.	153 mdr.	55 pct.
73 år	96 mdr.	145 mdr.	66 pct.
74 år	108 mdr.	138 mdr.	79 pct.
75 år	120 mdr.	130 mdr.	92 pct.

Eksempel

En enlig folkepensionist har opsat pensionen i 5 år – det vil sige 60 måneder – til han fylder 70 år. Hans folkepension er alene grundbeløbet på 63.048 kr.

Middellevetiden for 70-årige er 169 måneder. Venteprocenten er 36.

Det tillæg, der udbetales til folkepensionen, udgør 36 pct. af grundbeløbet på 63.048 kr. = 22.697 kr. Tillægget udbetales livsvarigt.

HELBREDSTILLÆG, SUPPLERENDE PENSIONSUDDELSE OG PERSONLIGE TILLÆG

Folkepensionister (og førtidspensionister, hvis førtidspension er tilkendt efter reglerne før 1. januar 2003) kan søge helbredstillæg og folkepensionister også supplerende pensionsydelse. Helbredstillæg og supplerende pensionsydelse bliver udbetalt med en beregnet personlig tillægsprocent, som er afhængig af egen og evt. ægtefælle/samlevers indkomst.

Man er udelukket fra helbredstillæg og supplerende pensionsydelse, hvis formuen overstiger 61.800 kr.

Beregning af personlig tillægsprocent

Pensionistens samlede indtægtsgrundlag er udgangspunktet, når man beregner den personlige tillægsprocent.

Som ved beregning af pensionstillæg ses der bort fra arbejdsindtægt på 30.000 kr. i et kalenderår.

Hvis pensionistens indtægt er mindre end fradragsbeløbet, er den personlige tillægsprocent 100. Tillægsprocenten bliver sat ned med 1 for hver gang, indtægten overstiger fradragsbeløbet med 420 kr. for enlige og med 849 kr. for gifte/samlevende. Tillægsprocenten fastsættes hvert år den 1. januar og fremgår af pensionsmeddelelsen.

Fradragsbeløb og bortfaldsgrænse ved personlig tillægsprocent pr. 1. januar 2009

	Fradragsbeløb	Bortfaldsgrænser
Enlig	17.100 kr.	59.100 kr.
Gift/samlevende	33.700 kr.	118.600 kr.

Opgørelse af formue

Har man positiv likvid formue, indgår denne i vurderingen ved tildeling af personlige tillæg, helbredstillæg og supplerende engangsydelse. Man kan ikke modregne gæld i formuen.

For helbredstillæg og den supplerende engangsydelse gælder der en fast formuegrænse. Overstiger den positive likvide formue 61.800 kr., udbetales beløbene ikke. Formuegrænsen er den samme for enlige og for gifte/samlevende.

Værdien af pensionsopsparinger indgår ikke, når den likvide formue gøres op.

Friværdi i ejerbolig tæller ikke med i formueopgørelsen – dette gælder også friværdi i fritidshus. Belåner man sin bolig ved at tage friværdien ud af boligen, og får lånet udbetalt som en sum, tæller denne sum med, når formuen gøres op.

Ankestyrelsen har truffet et par afgørelser om, at visse kreditter ligestilles med likvid formue ved tildeling af personlige tillæg og helbredstillæg.

Helbredstillæg

Helbredstillæg er tilskud til pensionistens egne udgifter til ydelser, der er tilskudsberettigede efter sundhedsloven. Der kan f.eks. være tale om medicin, tandbehandling og fysioterapi. Derudover kan der søges om tilskud til tandproteser, fodterapi og briller, hvis kommunen vurderer, at udgiften er nødvendig. Dækningen udgør 85 pct. af pensionistens egne udgifter.

Helbredstillægget udbetales med den personlige tillægsprocent. Pensionisten skal således have en tillægsprocent, der er større end 0 for at få helbredstillæg.

Man er udelukket fra helbredstillæg, hvis man har formue på 61.800 kr. eller derover.

Eksempel

Peter er enlig folkepensionist. Han har indtægt ved siden af folkepensionen i form af ATP og en privat pension, der udbetales med i alt 40.000 kr. om året. Han har en regning for medicin og søger kommunen om helbredstillæg til betalingen.

Indtægt 40.000 – fradragsbeløb 17.100 : 420 = 55 pct.

Fuldt personligt tillæg 100 – fradragspct. = 45 pct.

Når Peters personlige tillægspct. er 45, kan kommunen hjælpe med 45 pct. af 85 pct. af medicinregningen.

Supplerende pensionsydelse – ældrecheck

Til personer, som inden den 1. januar 2009 er berettiget til folkepension, udbetales en supplerende engangsydelse på 10.300 kr. Pensionsydelsen udbetales ikke, hvis ens egen og evt. ægtefælles eller samlevers positive likvide formue overstiger 61.800 kr.

Ydelsen udbetales med den personlige tillægsprocent. Er beløbet mindre end 200 kr., udbetales det ikke. Der skal betales indkomstskat af beløbet.

Eksempel

Jens er enkemand og bor alene. Han har 35.000 kr. stående på bankbogen den 31. december 2008, og han har ingen formue i øvrigt.

Den personlige tillægsprocent er 89

Ældrechecken beregnes således:

Formuen overstiger ikke den tilladte grænse. Den supplerende pensionsydelse udbetales med $10.300 \times 89 \text{ pct.} = 9.167 \text{ kr.}$

Personlige tillæg

Personlige tillæg kan søges af pensionister, hvis forhold er særligt vanskelige.

Det er ikke nævnt i loven, hvad der kan søges personlige tillæg til. Personligt tillæg kan udbetales til f.eks. flytteudgifter, diætkost m.v., samt i visse tilfælde for at sikre et vist rådighedsbeløb, når de faste udgifter er betalt. Afgørelsen sker efter en konkret individuel vurdering, hvor formål, indkomst og formue indgår.

UDBETALING OG DØDSFALD

Folkepensionen udbetales månedvis bagud fra den 1. i måneden, efter man har nået folkepensionsalderen. Der skal betales almindelig indkomstskat af beløbet.

Dødsfald

Udbetalingen af en social pension ophører fra dagen efter, at pensionisten afgår ved døden. Er der udbetalt pension for tiden efter dødsfaldet, kan det for meget udbetalte kræves tilbagebetalt fra dødsboet, hvis der skiftes.

Efterlevelsespension

Efterlevelsespension ydes til pensionister, der mister deres ægtefælle eller samlever. Pensionen bliver udbetalt i en periode på tre måneder, og ydelsen svarer til det beløb, de tilsammen fik i pension før dødsfaldet. Efterlevelsespension udbetales kun, hvis såvel den afdøde som den efterladte modtager social pension (folkepension eller førtidspension).

Efterlevelseshjælp

Er kun den ene pensionist, kan man søge kommunen om efterlevelseshjælp.

Se side 13.

Klagemuligheder

Kommunens afgørelser, der vedrører pensionsberegning, kan ankes til Det Sociale Nævn. I praksis sendes klagen til den kommune, der har truffet afgørelsen.

Henvisning til love og paragraffer

Lovbekendtgørelse nr. 484 af 29. maj 2007. Lov nr. 446 af 9. juni 2008.

Yderligere oplysninger

Man kan få mere at vide om sociale pensioner hos kommunen eller via Velfærdsministeriets hjemmeside www.social.dk. På www.borger.dk kan man både beregne og ansøge om folkepension og helbredstillæg.

ATP og SP

Det er ATP, der administrerer de to forskellige obligatoriske og lovpligtige pensionsordninger Arbejdsmarkedets Tillægspension (ATP) og Den Særlige Pensionsopsparing (SP). Man er medlem af de ordninger, der er indbetalt bidrag til.

ATP administrerer desuden Den Supplerende Arbejdsmarkedspension for førtidspensionister (SAP).

ATP	side 129
Den særlige pensionsopsparing (SP)	side 131

ATP

Arbejdsmarkedets Tillægspension er en obligatorisk, lovpligtig pensionsordning for lønmodtagere i alderen 16-66 år, der arbejder mindst 9 timer pr. uge hos samme arbejdsgiver. Ordningen bliver finansieret af bidrag fra arbejdsgivere og lønmodtagere.

Der indbetales også bidrag for personer, der modtager arbejdsløsheds-, syge- og barseldagpenge, VEU- og uddannelsesgodtgørelse, jobrotations-, revaliderings-, introduktions-, ledigheds- og aktiveringsydelse, kontanthjælp, tabt arbejdsfortjeneste m.v.

Man har mulighed for frivilligt at indbetale bidrag til ATP, hvis man er modtager af førtidspension, delpension, fleksydelse, overgangsydelse eller efterløn. Tidligere lønmodtagere med selvstændig virksomhed har endvidere mulighed for frivilligt at fortsætte deres indbetaling til ATP.

For personer, som tilkendes førtidspension efter reglerne, som trådte i kraft den 1. januar 2003, er indbetaling til ATP dog obligatorisk.

Udbetaling af ATP

ATP kan udbetales, fra man bliver folkepensionist, til man dør. Udbetalingen kan udsættes, til man fylder 70 år. Fra den 1. januar 2009 er der mulighed for at udskyde betalingen, til man fylder 75 år. Pensionen forhøjes for hver måned, udbetalingen udskydes efter det 65. år (den aktuelle folkepensionsalder).

Den livslange pension udbetales som hovedregel i form af en løbende månedlig ydelse. Pensioner under 1.240 kr. om året udbetales dog som et engangsbeløb.

For medlemmer, der modtager udbetaling af ATP som 67-årige i 2009, udgør den livslange pension ca. 26.600 kr. pr. år, hvis der er betalt fuldt ATP-bidrag siden 1964.

For medlemmer, der modtager udbetaling af ATP som 65-årige i 2009, udgør den livslange pension ca. 23.000 kr. pr. år, hvis der er betalt fuldt ATP-bidrag siden 1964.

ATP ved dødsfald

ATP får via CPR-registeret oplysninger om dødsfald i Danmark og kan derfor helt automatisk sørge for udbetaling, hvis betingelserne er opfyldt.

ATP's ydelser til efterladte er ændret fra 2002:

- Når et ATP-medlem dør, har ægtefælle eller samlever og børn under 21 år ret til et engangsbeløb fra ATP. Det er en betingelse, at afdøde har været medlem af den nye ordning i mindst 2 år og har betalt bidrag, som svarer til 2 års fuldtidsbeskæftigelse. Samlever skal forud for dødsfaldet selv sørge for at blive registreret hos ATP som samlever og have haft fælles folkeregisteradresse med afdøde i 2 år forud for dødsfaldet.
- Ydelserne efter de nye regler er gjort ensartede. Som hovedregel vil alle berettigede efterladte få udbetalt et engangsbeløb på 50.000 kr. før afgift. Ydelsen til ægtefæller og samlevere nedsættes med 10.000 kr. hvert år fra afdødes 66. år for helt at bortfalde, hvis afdøde var fyldt 70 år.

Rettigheder efter de gamle regler eksisterer, selv om afdøde var fyldt 70 år. Det betyder, at efterladte ægtefæller fortsat kan få udbetalt et engangsbeløb efter de gamle regler. Har den efterlevende ret til et engangsbeløb både efter den nye og den gamle ordning, så udbetales kun det største af beløbene.

Ydelser efter de gamle regler*Ægtefællesum efter ATP-lovens § 11*

Når et ATP-medlem født efter 30. juni 1925 afgår ved døden, udbetales en ægtefællesum til den efterlevende ægtefælle. Der stilles ingen krav til ægteskabets eller ATP-medlemskabets varighed. Ægtefællesummen er et engangsbeløb på i gennemsnit 34.800 kr., hvoraf der betales 40 pct. i afgift til staten.

Børnesum

Børnesum udbetales til hvert barn under 18 år efter medlemmer, der er født efter 30. juni 1925. Børnesum er et engangsbeløb på i gennemsnit 9.600 kr., hvoraf der betales 40 pct. i afgift til staten.

Ægtefællesum efter ATP-lovens § 12

Foruden ægtefællesummen efter ATP-lovens § 11 kan der udbetales en ægtefællesum efter ATP lovens § 12 til efterlevende ægtefæller. Denne ægtefællesum kan kun udbetales, hvis afdøde er født i perioden 1. juli 1925 til 30. juni 1941. Størrelsen er afhængig af bl.a. modtagerens alder og egen ATP-pension. Ægtefællesummen er et engangsbeløb på i gennemsnit 2.100 kr., hvoraf der betales 40 pct. i afgift til staten.

Ægtefællesum efter ATP-lovens § 13, stk. 1

En ægtefællesum i form af et engangsbeløb på i gennemsnit 9.100 kr., hvoraf der betales 40 pct. i afgift til staten, kan blive udbetalt til ATP-medlemmers efterlevende ægtefæller, hvis det afdøde ATP-medlem var født inden den 1. juli 1925.

For at være berettiget til en ægtefællesum efter ATP-lovens §§ 12 og 13 gælder i begge tilfælde, at ægteskabet skal have varet i mindst 10 år, og medlemmet skal have optjent en pensionsret, der svarer til 10 års fuldt medlemskab. Endelig må den efterlevendes egen ATP-pension ikke overstige – eller forventes at overstige – halvdelen af afdødes ATP-pension.

Ægtefællepension efter ATP-lovens § 14, stk. 1

Efterlevende ægtefæller, der allerede modtager løbende ægtefællepension efter de tidligere regler, fortsætter blot med at modtage deres ægtefællepension livsvarigt.

Efter en skilsmisse

Fraskilte kan under visse betingelser bevare retten til et beløb efter deres fraskilte ægtefælle efter de gamle regler. Det er bl.a. en betingelse, at der ved skilsmissen er pålagt ægtefællen pligt til at yde bidrag til den fraskilte. Fraskilte skal have deres ret noteret hos ATP. Det bør ske snarest efter skilsmissen ved indsendelse af skilsmisshedokumenterne til ATP. En fraskilts ret til engangsbeløb bortfalder, hvis denne gifter sig igen.

Skat af ATP

Løbende pensionsudbetalinger er almindelig skattepligtig indkomst, mens der skal betales en afgift på 40 pct. af engangsbeløb.

Udbetaling af ATP og Den Supplerende Arbejdsmarkedspension for førtidspensionister (SAP)

Når førtidspensionisten fylder 65/67 år, anvendes indbetalingen på Den Supplerende Arbejdsmarkedspension til at erhverve pensionsret i ATP. Den erhvervede ATP udbetales som en livsvarig ydelse, når førtidspensionisten fylder 65/67 år. Hvis Den Supplerende Arbejdsmarkedspension for førtidspensionisten udgør mindre end 100 kr. månedligt, udbetales den som et engangsbeløb.

Ved dødsfald før 65 år udbetales indeståendet til boet.

Ved dødsfald efter 65 år er der ingen udbetaling fra Den Supplerende Arbejdsmarkedspension for førtidspensionisten.

DEN SÆRLIGE PENSIONSOPSPARING (SP)

Siden 1998 er der hos alle lønmodtagere og selvstændige erhvervsdrivende mellem 16-64 år (dog 66 år for personer født før 1. juli 1939) blevet opkrævet 1 pct. til SP af den bruttoindtægt, som man betaler arbejdsmarkedsbidrag af.

Modtagere af arbejdsløsheds-, syge- og barseldagpenge, VEU- og uddannelsesgodtgørelse, jobrotations-, revaliderings-, introduktions-, ledigheds- og aktiveringsydelse, tabt arbejdsfortjeneste samt kontanthjælp får også trukket 1 pct. af deres ydelse.

Beløbet til SP opkræves sammen med arbejdsmarkedsbidraget af SKAT og overføres løbende. Indbetaling til SP er suspenderet i årene 2004-2009.

Beløbet opkrævet i 1998 blev indbetalt til Den Midlertidige Pensionsopsparing (DMP), som er nedlagt pr. 1. januar 2003. Indeståendet på kontoen er overført til SP.

Frit valg

Fra den 1. januar 2005 er det muligt selv at investere de penge, der er indberettet til SP, via Folkebørsen (læs mere på www.ATP.dk). Det er ligeledes muligt at flytte SP-opsparingen til en anden pensionsforvalter.

Udbetaling af SP

Udbetalingerne starter den måned, man bliver folkepensionist, og fortsætter over en 10-årig periode. Enten som en ATP-ratepension eller en ratepension via en anden pensionsforvalter og i form af en løbende månedlig ydelse. Ydelsen er almindelig skattepligtig indkomst.

Udbetalingen kan udsættes, til man fylder 70 år.

Beløb under 15.000 kr. udbetales som engangsbeløb. Beløb på 15.000 kr. til 120.000 kr. udbetales i årlige rater. For engangsbeløb skal der betales en afgift på 40 pct. i stedet for indkomstskat.

SP ved dødsfald

Beløbet udbetales til boet. Der skal betales en afgift på 40 pct. af det indestående beløb på kontoen.

SP får via CPR-registeret oplysninger om dødsfald i Danmark og kan derfor helt automatisk sørge for udbetaling, hvis betingelserne er opfyldt.

Henvi sning til love og paragraffer

Lov nr. 767 af 8. juli 2008.

Yderligere oplysninger

Yderligere oplysninger om ATP og SP kan fås hos: ATP, Kongens Vænge 8, 3400 Hillerød.

Tlf. 70 11 12 13. E-mail: atp@atp.dk – sp@atp.dk. www.atp.dk. På www.pensionsinfo.dk kan man se størrelsen af forventede udbetalinger ved alderspensionering.

Lønmodtagernes Dyrtidsfond

Fonden forvalter de indefrosne dyrtidsportioner, som staten indsatte på personlige konti i perioden 1. september 1977 – 31. august 1979. Det er LD-medlemsservice i ATP, der administrerer udbetalingen af dyrtidsbeløbene på fondens vegne. Med virkning fra 1. juli 2005 trådte en lovændring i kraft, som gør det muligt for medlemmerne at flytte deres indestående til en anden pensionsforvalter, herunder også til Den Særlige Pensionsopsparring (SP).

Udbetaling af opsparingen

Det opsparede beløb kan udbetales ved:

- det fyldte 60. år
- tilkendelse af offentlig førtidspension
- udbetaling af tjenestemandspension eller tjenestemandslignende pension
- udbetaling af alders- eller invalidepension fra en godkendt pensionsordning
- tilkendelse af erstatning for tab af mindst 50 pct. erhvervsevne
- tilkendelse af udenlandsk pension eller erstatning, der svarer til ovenstående
- flytning til Grønland eller Færøerne for at tage varig bopæl der og efter at have haft bopæl der de seneste 5 år
- flytning til udlandet for at tage varig bopæl dér
- livstruende sygdom.

Opsparingen bliver udbetalt automatisk, når man fylder 70 år, med mindre man selv aktivt gør LD opmærksom på, at man ønsker at udsætte udbetalingen. Udbetalingen kan udsættes for perioder på 5 år ad gangen. Beløb, der ikke har kunnet udbetales, tilfalder fonden 10 år efter, at lønmodtageren senest har valgt at udsætte udbetalingen.

Ved dødsfald udbetales værdien af opsparingen til boet. Det sker automatisk efter skifterettens anvisning.

Opsparingens størrelse

Siden den 1. januar 2000 har man haft mulighed for at placere ens indestående i investeringspuljer. Det betyder, at der vil være forskel i værdien af opsparingen. Har man været fuldtidsbeskæftiget i indbetalingsperioden og ikke valgt investeringspuljer, var værdien af opsparingen i LD den 30. juni 2008 ca. 86.302 kr.

Der skal betales en afgift til staten, som fratrækkes inden udbetalingen. Afgiften beregnes med 25 pct. af det indbetalte beløb plus afkastet indtil 31. december 1979. Af afkastet for tiden efter 31. december 1979 beregnes afgiften med 40 pct.

Udbetaling af opsparingen

LD-medlemsservice orienterer løbende om retten til udbetaling. Ved udbetaling før det 60. år skal LD have dokumentation for, at man har ret til at få LD-opsparingen udbetalt.

Henviſning til love og paragraffer

Lov nr. 190 af 24. marts 2004 jf. lovbekendtgørelse nr. 1156 af 3. oktober 2007.

Yderligere oplysninger

Man kan få mere at vide om udbetaling og investeringspuljer hos LD-medlemsservice i ATP-huset, Kongens Vænge 8, 3400 Hillerød, tlf. 70 13 13 77, e-mail: medlemsservice@LD.dk.

Generelle oplysninger om LD kan fås hos Lønmodtagernes Dyrtingsfond, Vendersgade 28, 1363 København K., tlf. 33 36 89 00, e-mail: info@ld.dk eller se www.ld.dk.

Ydelser til pensionister m.fl.

Pensionister, efterlønsmodtagere og andre grupper kan søge bopælskommunen eller regionen om en række ydelser og tilskud. I dette afsnit beskrives de vigtigste muligheder.

Lån til betaling af ejendomsskatter	side 135
Ejendomsværdiskat	side 136
Varmetillæg	side 136
Licens	side 137
Transport	side 137
Forebyggende hjemmebesøg	side 137

LÅN TIL BETALING AF EJENDOMSSKATTER

Lån til betaling af ejendomsskatter gives uafhængigt af økonomiske forhold til personer, der er fyldt 65 år, samt til modtagere af social pension, invaliditetsydelse, delpension og efterløn. Der kan kun ydes lån til én ejendom.

Lån og boligstøtte

Man kan ikke både få lån til ejendomsskat og boligstøtte til samme bolig i samme år. Har man en lejet bolig og et sommerhus, kan man få boligstøtte til den lejede bolig og lån til betaling af ejendomsskatten til sommerhuset. Ansøgningen skal sendes til den kommune, boligen ligger i.

Lånets sammensætning

Lånet tinglyses på ejendommen. Når lån inkl. tilskrevne renter svarer til 95 pct. af den offentlige ejendomsværdi, forfalder fremtidige ejendomsskatter til betaling. Renten på lånene svarer til halvdelen af diskontoen den 1. oktober det foregående år. Pr. 1. oktober 2008 er diskontoen 4,25 pct. – dvs. renten på lånet er 2,13 pct. Den tilskrives hvert år det samlede lånebeløb. Lån og tilskrevne renter forfalder normalt ved ejerskifte.

Skat

Renterne er ikke fradragsberettigede.

Henvi sning til love og paragraffer

Lovbekendtgørelse nr. 192 af 20. marts 2003.

Yderligere oplysninger

Yderligere oplysninger kan fås i den kommune, boligen ligger i.

EJENDOMSVÆRDISKAT

Ejendomsværdiskatten beregnes på grundlag af ejendomsværdien ved den offentlige vurdering pr. 1. januar i det pågældende indkomstår. Der kan ikke ydes lån til betaling af ejendomsværdiskat.

Nedslag for personer, der er fyldt 65 år

Hvis man er over 65 år, får man et nedslag i den beregnede ejendomsværdiskat på 4 promille af den ejendomsværdi, der er fastsat for den pågældende ejendom pr. 1. januar i indkomståret. Nedslaget er dog begrænset til maks. 6.000 kr. for helårshuse og 2.000 kr. for sommerhuse.

Nedslaget er indkomstafhængigt, idet nedslaget nedsættes med 5 pct. af et indkomstgrundlag over 174.600 kr. for enlige og 268.600 kr. for ægtepar. Indkomstgrundlaget omfatter den personlige indkomst plus positiv nettokapitalindkomst plus aktieindkomst (bortset fra dansk aktieudbytte op til 5.000 kr. for enlige og 10.000 kr. for ægtefæller).

Særligt for personer, der er fyldt 67 år, folke- og førtidspensionister over 60 år samt efterlønsmodtagere

Hvis ejendomsværdiskatten stiger mere end 500 kr. fra år til år foretages en nedsættelse af skatten med det overskydende beløb. Nedsættelsen kan dog højst ske til et beløb svarende til ejendomsværdiskatten for det foregående indkomstår forhøjet med 20 pct. og nedsat med 900 kr.

Klik ind på www.skat.dk, eller kontakt skatteforvaltningen for nærmere orientering og beregning.

VARMETILLÆG

Folkepensionister og førtidspensionister, der har fået tilkendt førtidspension efter reglerne, der var gældende indtil 31. december 2002, kan få varmetillæg. Hjælpen ydes til både ejer-, andels- og lejeboliger uanset opvarmningsform, når de økonomiske forhold giver grundlag for det. Udgifterne til varmt vand indgår også i beregningen.

Beregning af varmetillæg

Varmetillægget ydes efter faste regler, der gælder for hele landet. Det reguleres en gang om året og beregnes på grundlag af gennemsnittet af de sidste 3 års dokumenterede varmeudgift. Varmetillægget udbetales med den personlige tillægspct. (se side 126), men er uafhængig af formueforhold.

Varmetillæggets størrelse

Pensionister skal selv betale en andel af varmeudgiften. Denne egenbetaling er for enlige pensionister 4.100 kr. årligt og for gifte 6.150 kr. Man kan højst få 8.852 kr. pr. år som enlig og 7.320 kr. pr. år som gift eller samlevende.

Maksimum for den varmeudgift, der kan udbetales varmetillæg til, er 19.700 kr. Varmetillægget beregnes af den del af varmeudgiften, der ligger mellem egenbetaling og maksimum for varmeudgiften.

Satser			
Varmeudgift	Varmetillæggets andel af varmeudgiften	Enlig (kr.)	Gift (kr.)
Egenbetaling	Egenbetaling		
For enlig: 4.100 kr.	0	0	0
For gift/samlevende: 6.150 kr.	0		
Mellem egenbetaling og 12.100 kr.	3/4	6.000	4.462
Mellem 12.101 kr. og 15.900 kr.	1/2	1.900	1.900
Mellem 15.901 kr. og 19.700 kr.	1/4	950	950
Over 19.700 kr.	0	0	0
Højst i alt (deleligt med 12)		8.852	7.320

Ægtepar og samlevende kan kun få udbetalt ét varmetillæg tilsammen. Hvis husstanden består af mere end 2 personer over 18 år, forhøjes beregningsgrundlaget med 5.900 kr. pr. person. Blanket til ansøgning om varmetillæg kan hentes på www.borger.dk.

LICENS

Pensionister, som har en personlig tillægsprocent på 100 (se side 126) kan blive fritaget for betaling af radiolicens og få nedsat medielicensen til det halve. Beboere på plejehjem er dækket af hjemmeboende ægtefælles licens.

Ansøgningsskema fås hos kommunen.

TRANSPORT

Førtidspensionister under 65 år har ligesom personer over 65 år ret til at rejse billigt med DSB. Der kræves særligt legitimationskort, som udstedes af DSB.

Personer, der modtager efterløn eller fleksydelse, kan få ca. 50 pct. rabat på den ordinære pris af et abonnementskort til den kollektive trafik inden for regionen. Yderligere oplysninger fås hos det lokale trafikselskab.

Trafikselskaberne tilbyder endvidere særlige pensionistkort til modtagere af folke- og førtidspension. Rabatten varierer fra sted til sted.

FOREBYGGENDE HJEMMEBESØG

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde alle, der er fyldt 75 år, og som bor i kommunen, forebyggende hjemmebesøg mindst to gange om året. Formålet med hjemmebesøget er at give tryghed og yde råd og vejledning om aktiviteter og støttemuligheder. Hvis man i forvejen får hjemmehjælp, skal kommunen ikke tilbyde yderligere forebyggende hjemmebesøg.

Stikordsregister

2-års-reglen, 111

A

A-dagpenge, 5
 A-dagpengegodtgørelse fra arbejdsgiver, 9
 A-kasse, 4
 Adoptionstilskud, 98
 Aftale mellem lønmodtager og arbejdsgiver, 48
 Aktieindkomst, 83, 84
 Aktiv beskæftigelsesindsats, 14
 Almindelig læge, 54
 Alvorligt syge indlagte børn, 44
 Alvorligt syge og handicappede, 60
 Anciennitet, 80
 Anmeldelse – sygedagpenge, 47
 Anmeldelse af arbejdsskader, 30
 Ansættelse med løntilskud, 70
 Ansøgning – SU, 17
 Arbejde i efterlønsperioden, 117
 Arbejdsevne, 40
 Arbejdsevnen varigt nedsat, 81
 Arbejdsevne – begrænsning, 68
 Arbejdsfasholdelse, 50
 Arbejdsmarkedsfri indtægter, 6
 Arbejdsgiver, 28
 Arbejdsgiver – udbetaling, 46
 Arbejdsløshedsdagpenge, 4
 Arbejdsmarkedets Tillægspension, 129
 Arbejdsmarkeds-pension, 113

Arbejdspladsen – kontakt til, 52
 Arbejdsredskaber, 75
 Arbejdsskade, 27
 Arbejdsskader – anmeldelse af, 30
 Arbejdsskade – afgørelse, 31
 Arbejdsskade – pligt til at anmelde, 30
 Arbejdsskade – samspillet med andre ydelser, 37
 ATP og SP, 129

B

Befordring, 72
 Befordringsrabat (SU-kort), 19
 Begravelseshjælp, 57
 Beregning af pension, 85
 Beregning af pensionstillæg, 124
 Beregning af sygedagpenge, 49
 Beskæftigelsesindsats, 14
 Beskæftigelseskrav, 5, 49
 Bevægelseshæmmede, 105
 Bibeskæftigelse, 117
 Bidragspligtig, 102
 Boligsikring, 103, 104
 Boligstøtte, 103, 135
 Boligstøtte til boligejere, 106
 Boligstøtte til lejere, 105
 Boligstøtte til private andelshavere, 106
 Boligyldelse, 103, 104
 Boligændringer, 63
 Bopælstid, 121
 Bortfald – sygedagpenge, 45
 Brillor, 32
 Brøkpension, 83, 122
 Bundfradrag, 113

Børnebidrag, 101
 Børnefamilieydelse, 100
 Børnesum, 130
 Børnetilskud, 97
 Børnetilskud – udbetaling, 99

D

Dagpengeperiode, 6
 Dagpenge ved fødsel og adoption, 92
 Dagpenge ved sygdom, 37, 42
 Danskere i udlandet, 138
 Dansk indfødsret, 121
 Definition af gifte, 124
 Deltidsforsikrede, 118
 Delvis uarbejdsdygtighed, 43
 Den gamle førtidspension, 89
 Den Særlige Pensionsopsparring, 131
 Det blå EU-sygesikringskort, 58
 Det gule sundhedskort, 57
 Dækningstidspunkt, 29
 Dækning af merudgifter, 60
 Dødsfald, 89, 127

E

EF-regler, 21
 Efterlevelseshjælp, 13, 128
 Efterlevelsespension, 128
 Efterløn, 108
 Efterlønbevis – udstedelse af, 111
 Efterlønsbidrag, 109
 Efterlønsperiode, 117
 Efterløn – udlandet, 120
 Ejendomsskat, 135
 Ejendomsværdiskat, 136
 Ekstra børnetilskud, 97

Enkeltstående
 arbejdsopgaver, 117
 Enkeltudgifter, 13
 Ernæringspræparater, 57
 Erstatning – nedsættelse
 og bortfald, 31
 EØS, 21

F

Feriedagpenge, 7
 Fleksibel hjemmehjælp, 62
 Fleksibel efterløn, 108
 Fleksjob, 73
 Fleksjob/ledighedsydelse,
 37, 38, 76
 Fleksydelse, 79
 Fleksydelsesbidrag, 80
 Flerbørnstilskud, 98
 Fodbehandling, 57
 Folkepension
 – beregning, 121, 122
 Folkepensionsalderen
 – forhøjelse af, 122
 Forebyggende
 hjemmebesøg, 137
 Formue, 126
 Formue
 – kontanthjælp, 12, 37
 Fornyet vurdering, 82
 Forrevalidering, 67
 Forsikring
 – sygedagpenge, 49
 Forsørger – SU, 19
 Fortrydelsesordning, 80
 Forældelse, 31
 Forældreindkomst, 98
 Forældre – uddannelses-
 søgende, 98
 Fosterskader, 28
 Fradrag for
 arbejdsindkomst, 80
 Fravær ved
 force majeure, 65
 Frist for afgørelse, 82
 Fuldtidsforsikrede, 118
 Fuldt uarbejdsdygtig, 43

Funktionsnedsættelse, 20
 Fysioterapeut, 56
 Fødsel og adoption, 92
 Førtidspension, 7, 37,
 38, 81
 Førtidspension
 før 2003, 89
 Førtidspension
 – grundbeløb, 91, 123

G

Genoptagelse, 30
 Godtgørelse for
 varigt mén, 34

H

Handicap, 20
 Handicappede børn
 og unge, 66
 Handicappede på
 arbejdsmarkedet, 63
 Helbredstillæg, 125, 126
 Hjemmehjælp, 61
 Hjemmesygepleje, 63
 Hjælpemidler, 31
 Hjælpemidler,
 forbrugsgoder og
 boligændringer, 63
 Hjælpemidler/mentor, 70
 Hjælp til ledsagelse, 63
 Hvilende pension, 90
 Håndkøbsmedicin, 56

I

Indbetaling
 – obligatorisk, 89
 Individuelle samtaler, 16
 Individuel dagpengesats, 8
 Individuel sats, 9
 Indlagte børn, 44
 Indtægtsgrundlag, 83
 Introduktionshjælp, 12
 Invaliditetsydelse, 90

J

Job- og CV-banken, 14
 Jobplan, 16

K

Kapitalindkomst, 83
 Kapitalpensioner m.v., 13
 Kiropraktor, 56
 Kombinationsforsikring, 8
 Kontaktførelse, 69
 Kontakt til
 arbejdspladsen, 52
 Kontanthjælp, 11
 Kontanthjælp
 – samspillet med
 forsikringsydelser, 12
 Kontrol af arbejdstid, 118

L

Langvarigt
 sygdomsforløb, 51
 Ledighedsperiode, 6
 Ledighedsydelse, 76
 Licens, 137
 Livsvarige
 pensionsordninger, 113
 Lægeerklæring, 46, 47
 Lægehjælp i gruppe 1, 54
 Lægehjælp i gruppe 2, 55
 Lønmodtagere, 8, 117
 Lønmodtagernes
 Dyrtdidsfond, 133
 Løntilskud, 88
 Løntilskud
 – revalidender, 70
 Løntilskud
 privat/offentlig, 71
 Lån til betaling af
 beboerindskud, 103

M

Medhjælpere i privat
 husholdning, 29
 Medicintilskud, 55
 Mentor, 70, 72, 75
 Merudgifter, 60

- Mindstesats, 8, 10
 Modregning, 42
 Modregningsgrundlag, 113
 Modregning af arbejdsindtægt, 118
 Modregning af indtægter, 116
- N**
- Nedsatte sygedagpenge, 49
 Nedsættelse og bortfald af erstatning, 31
- O**
- Obligatorisk indbetaling, 89
 Offentlige arbejdsgivere, 29
 Offentlige sundhedsydelse, 54
 Opfølgingsplan, 52
 Ophold i udlandet, 44
 Opkvalificering, 69
 Opsat pension, 124
 Optjening af fuld førtidspension, 83
 Optræning, 31
 Ordinært børnetilskud, 97
- P**
- Pasning af nærtstående, 64
 Pensioner når 2-årsreglen er opfyldt, 116
 Pensioner og efterløn ved 60 år, 112
 Pensionister, 135
 Pensionsformue, 112
 Pensionsordninger, 77, 80, 113, 123
 Pensionsordninger og SU, 20
 Pensionstillæg, 91, 124
 Pension – beregning, 85
 Pension oprettet som et led i et ansættelsesforhold, 113
- Personlige tillæg, 127
 Personlig assistance, 63
 Personlig indkomst, 83
 Personlig tillægsprocent, 126
 Petroleumstillæg, 137
 Plejevederlag, 65
 Pleje af døende, 65
 Private arbejdsgivere, 29
 Proteser, 32
 Psykolog, 56
- R**
- Refusion, 48
 Rejsesygesikring, 54, 57
 Ressourceprofil, 40, 46, 68
 Revalidering, 67
 Revalideringsperioden, 69
 Revalideringsydelse, 37, 67
 Revalidering med jobplan, 69
 Revisitation, 51, 78
 Rådighed, 77
- S**
- Samspillet mellem mén-godtgørelse og andre ydelser, 37
 Samspillet mellem erstatning for tab af erhvervsevne og andre ydelser, 37
 Samspillet mellem erstatning for tab af forsørger og andre ydelser, 38
 Samspilstabeller, 88
 Selvforskyldt ledig, 7
 Selvstændige, 9, 117
 Selvstændige – skatteordninger, 84
 Selvstændige og medarbejdende ægtefæller, 29
 Selvvalgt uddannelse, 78
 Sikringsgruppe 1 og 2, 54
 Skattefri præmie, 116
 Skatteordninger for selvstændige, 84
- Skat – SU, 20
 Skat af børnebidraget, 102
 Skilsmisse, 131
 Speciallæge, 55
 SP ved dødsfald, 132
 Starthjælp, 14
 SU-kort – befordringsrabat, 19
 Supplerende a-dagpenge, 9
 Supplerende arbejdsmarkedspension, 89
 Supplerende pensionsydelse, 125
 SU – ansøgning, 17
 SU – forsørger, 19
 SU – indkomst ved siden af, 19
 SU – pensionsordninger, 20
 SU – skat, 20
 Sygebehandling, 31
 Sygebehandling og medicin, 13
 Sygedagpenge, 42, 46
 Sygedagpenge – anmeldelse, 47
 Sygedagpenge – bortfald, 45
 Sygedagpenge – forlænges, 45
 Sygeløn, 46
 Særligt børnetilskud, 97
 Særlig ydelse, 78
 Søfolk, 28
- T**
- Tabt arbejdsfortjeneste, 66
 Tab af erhvervsevne, 12, 32, 37
 Tab af forsørger, 35
 Tandlægehjælp, 56
 Tilbagebetaling, 80
 Tilbagebetaling af efterlønsbidraget, 110
 Tilbagebetaling af fleksydelsesbidrag, 80
 Tillægsydelse, 16, 71

Tillæg til det særlige
børnetilskud, 97
Tilmelding til
forsikring, 50
Tilskud til
selvstændige, 75
Tilskud til uddannelses-
søgende, 98
Tjenestemandspension,
37, 113
Tolk, 55

U

Uarbejdsdygtig, 43
Udbetaling fra
arbejdsgiver, 46
Uddannelsessøgende, 28
Uddannelsessøgende
forældre, 98
Uddannelse
– ungdom, 18
Uddannelse
– videregående, 18
Udlandet – efterløn, 120
Udstedelse af
efterlønsbevis, 111
Ulykkestilfælde, 30
Ungdomsuddannelser
– SU, 18

V

Varighedsbegrænsning,
45
Varigt men, 13, 34
Varmetillæg, 136
Vejledning og
opkvalificering, 52
Videregående
uddannelser, 18
Virksomhedspraktik,
52, 70
Visitation, 50